

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı

ORTOPEDİK ENGELLİ BİREYLERİN İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE TEKNOLOJİ KULLANIMLARININ İNCELENMESİ

Zeynep TEKİROĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

ORTOPEDİK ENGELLİ BİREYLERİN İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE TEKNOLOJİ
KULLANIMLARININ İNCELENMESİ

Zeynep TEKİROĞLU

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Serkan GÜNBATAR

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

KABUL VE ONAY

Zeynep TEKİRÖĞLU tarafından hazırlanan "Ortopedik Engelli Bireylerin İnternet Bağımlılığı ve Teknoloji Kullanımlarının İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, 22/02/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Çetin GÜLER (Başkan)

Doç. Dr. Şahin GÖKÇEARSLAN (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Serkan GÜNBATAR (Danışman)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Doç. Dr. Fuat TANHAN

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Tezimin ay süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

22/02/2019

Zeynep TEKİROĞLU

TEŞEKKÜR

Bu çalışma boyunca fikirleri ile bana ışık tutan, benden desteğini ve katkılarını esirgemeyen, akademik olarak ilerlememde büyük katkıları olan, akademik çalışma ve disiplinini örnek aldığım başta değerli tez danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Serkan GÜNBATAR'a,

Tez sürecimin başlangıç aşamasında beraber çalıştığımız, “bağımlılık” konusunda araştırma yapmamı sağlayan ilk tez danışman hocam Doç. Dr. Selim GÜNÜÇ'e,

Nitel araştırma konusunda ufkumu açan, yapıcı eleştiri ve önerileri ile her zaman yanımda olan, sohbeti güzel kıymetli Doç. Dr. Çetin GÜLER'e,

Lisansüstü eğitim sürecinde bilgi birikimi ile yol gösteren, farklı ve yapıcı eleştirileri ile tez çalışmamı zenginleştirmemi sağlayan değerli hocam Doç. Dr. Hayati ÇAVUŞ'a,

Eleştirileri ile tez çalışmama yön veren değerli hocam Doç. Dr. Şahin GÖKÇEARSLAN'a,

Tez sürecinde bana moral ve motivasyon vererek ilerlememi sağlayan, yüksek lisansın bana kazandırdığı güzelliklerden bir tanesi olan ve iyi ki dediğim sevgili arkadaşım Sevilay SERYOL'a,

Bilgilerinden yararlandığım, tez sürecinde yol almamı sağlayan kıymetli arkadaşım Zehra ERİKLİ'ye

Bana en güzel duyguları yaşatan, inci tanelerim, Aras ve Uras KULAK'a,

Hayatımın her anında yanımda olup sevgilerini esirgemeyen, her zaman bana destek olan sevgili annem, Mehlikar TEKİROĞLU'na, sevgili babam Hasan TEKİROĞLU'na ve manevi desteklerini esirgemeyen kardeşlerime sevgilerimi sunarak sonsuz teşekkür ediyorum.

ÖZET

TEKİROĞLU, Zeynep. *Ortopedik Engelli Bireylerin İnternet Bağımlılığı ve Teknoloji Kullanımlarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2019.

Geçmişten günümüze bakıldığında teknoloji sürekli gelişmektedir. Gelişen teknoloji ile birlikte insanların hayatlarına yeni teknolojiler entegre edilmektedir. Bu teknolojilerin olumlu ve olumsuz özellikleri insanların yaşamlarını etkilemektedir. Bu bağlamda teknolojiyi kimin ve ne amaçla kullandığı önemlidir. Bu tez çalışmasında ortopedik engelli bireylerin teknolojiyi ne amaçla kullandıkları araştırılmıştır. Bu tez çalışmasının öncelikli amacı ortopedik engelli bireylerin engel yüzdeleri ile teknoloji kullanımları arasındaki ilişkiyi incelemek, teknoloji kullanım profillerini betimlemektir. Bu amaçla ilk olarak ortopedik engelli bireylere internet bağımlılığı ölçeği ve kişisel bilgi formu uygulanmış, ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılık düzeyleri belirlenmiştir. İnternet bağımlılık ölçeği sonucuna göre internet bağımlılık puanları en yüksek ve en düşük olan bireylerle yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla nitel veriler toplanmıştır.

Çalışmanın örneklemini, 2017 yılı Ocak ayı-2018 yılı Aralık ayı arasında Van ilinin İpekyolu ve Tuşba ilçelerinde bulunan 200 ortopedik engelli birey oluşturmaktadır. Bu çalışmada hem nicel hem de nitel veriler toplanmıştır. 200 kişiye uygulanan internet bağımlılık ölçeği ve kişisel bilgi formu araştırmanın nicel verilerini oluşturmuştur. Nicel verilerle elde edilen sonuçlara göre internet bağımlılık puanları yüksek ve düşük olan 10'ar birey ile yarı yapılandırılmış görüşme uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme araştırmanın nitel kısmını oluşturmuştur.

Araştırmanın nicel verileri SPSS 22 sürümü ile analiz edilmiştir. Araştırma verilerinin bilgileri kodlanarak SPSS programına kaydedilmiştir. Veriler sırasıyla temel istatistiksel ölçülerle (aritmetik ortalama, frekans, yüzde) özetlenmiştir. Normal dağılım gösteren verilerin analizinde, ikili karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t testi, çoklu grup karşılaştırmalarında ise tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespiti için yapılan Scheffe testi ile çözümlenmiştir. Bulguların yorumlanmasında 0,05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

Normal dağılım göstermeyen verilerin analizinde ise Kruskall Wallis H, Mann Whitney U ve iki değişken için Kay-Kare testleri uygulanmıştır. Araştırmanın nitel verileri ise Microsoft Word programına aktarılmıştır. Daha sonra tema ve bu temalara ait kodlar oluşturulmuş, bunların yüzde ve frekans değerleri tablo şeklinde sunulmuştur.

Araştırma sonucunda ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılık ölçümleri engel yüzdelere, internet kullanım süresine, internet kullanım amacı, internet kullanım zaman dilimi, meslek grupları, evde oyun oynamalarına göre farklılaşmaktadır. Farklılaşmayan değişkenler ise cinsiyet, eğitim durumları, birlikte yaşadıkları kişiler, engelliliğin doğuştan veya sonradan olma durumudur.

Anahtar Sözcükler

İnternet Bağımlılığı, Bağımlılık, Problemlı İnternet Kullanımı, Ortopedik Engelli.

ABSTRACT

TEKİROĞLU, Zeynep. *Investigation of Internet Addiction and Technology Uses of Individuals with Orthopedic Disabilities*, Master's thesis, Van, 2019.

From the past to the present, technology is constantly evolving. With the developing technology, new technologies are integrated into the lives of people. The positive and negative characteristics of these technologies affect people's lives. In this context, it is important by whom and for what purpose it is used. In this thesis study, it is wondered for what purpose/aim the orthopedically use the technology. For this purpose, internet addiction scale and personal information form were applied to the orthopedically disabled individuals and internet dependency levels of the orthopedically disabled individuals were determined. According to the results of the Internet dependency scale, qualitative data were collected through semi-structured interviews with individuals with the highest and lowest internet addiction scores.

The sample of the study consisted of 200 orthopedically disabled individuals in İpekyolu and Tuşba districts of Van province between January 2017 and December 2018. In this study, both quantitative and qualitative data were collected. The internet dependency scale and personal information form applied to 200 people form the quantitative part of the research. According to the results obtained from the quantitative section, semi-structured interviews were conducted with 10 individuals with high and low internet dependency scores. The semi-structured interview formed the qualitative part of the research.

Quantitative data of the study were analyzed with SPSS version 22. The data were coded and recorded in the SPSS program. The data are summarized with the basic statistical measures (arithmetic mean, frequency, percentage), respectively. In the analysis of the data with normal distribution, independent samples t test was used for paired comparisons, and single factor variance analysis (ANOVA) test was used for multiple group comparisons. Scheffe test was used to determine which group the difference was caused by. In the interpretation of the findings, 0,05 significance level was taken as the basis. Kruskal Wallis H, Mann Whitney U and Kay-Kare tests were

used for the two variables. The qualitative data of the research were installed/transformed to Microsoft Word program. Then the theme and the codes for these themes are formed, their percentage and frequency values are presented in tabular form.

As a result of the research, internet dependency measurements of the individuals with orthopedic disabilities differ according to the percentage of disability, internet usage period, internet usage purpose, internet usage time, occupational groups, home games. The variables that do not change are gender, educational status, the people they live with, and the condition of disability.

Key Words

Internet Addiction, Addiction, Problematic Internet Use, Orthopedic Disability.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
SİMGELER KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
EKLER DİZİNİ.....	xvii
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	6
1.3. Araştırmanın Önemi	7
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Sınırlılıklar	8
2. BÖLÜM: İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Bağımlılık Nedir?	9
2.2. İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri.....	13
2.2.1.Young Bağımlılık Kriterleri.....	13
2.2.2.Goldberg Bağımlılık Kriterleri	15
2.2.3.Shapira Bağımlılık Kriterleri	16
2.2.4.Griffiths Bağımlılık Kriterleri.....	16
2.2.5.Suler Bağımlılık Kriterleri	17
2.3. İnternet Bağımlılığını Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar	18

2.3.1. Young Dört Kategori Kuramı	18
2.3.2. Grohol'ün Sosyalleşme Kuramı	19
2.3.3. Suler'in İnternet Bağımlılığı Kuramı	21
2.3.4. Davis'in Bilişsel-Davranışçı Kuramı	23
2.4. İnternet Bağımlılığı Tedavisi Nasıl Yapılır?	25
2.5. Engellilik Nedir?	26
2.6. Engellilik Çeşitleri	27
2.6.1. Ortopedik Engelliler	28
2.6.2. Görme Engelliler	28
2.6.3. İşitme Engelliler	28
2.6.4. Dil ve Konuşma Engelliler	28
2.6.5. Süreğen Hastalığı Olanlar	29
2.6.6. Zihinsel Engelliler	29
2.7. Engelliliğin Nedenleri	29
2.8. İlgili Yayın ve Araştırmalar	30
3. BÖLÜM: YÖNTEM	38
3.1. Araştırma Modeli	38
3.2. Çalışma Grubu	39
3.2.1. Çalışmanın Nicel Örnekleme	41
3.2.2. Çalışmanın Nitel Örnekleme	42
3.3. Veri Toplama Araçları	43
3.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları	43
3.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları	45
3.4. Veri Toplama Süreci	47
3.5. Veri Analizi	47
3.5.1. Nicel Verilerin Analizi	47
3.5.2. Nitel Verilerin Analizi	48
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUM	49

4.1.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	49
4.2.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin İnternet Kullanım Süreleri Açısından Karşılaştırılması	50
4.3.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin İnternet Kullanım Zaman Dilimleri Açısından Karşılaştırılması.....	51
4.4.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin İnternet Kullanım Amaçları Açısından Karşılaştırılması	52
4.5.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Meslek Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	53
4.6.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Eğitim Durumları Değişkeni Açısından Karşılaştırılması.....	54
4.7.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Birlikte Yaşadıkları Kişiler Açısından Karşılaştırılması.....	55
4.8. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin İnternete Verdikleri Önem Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	55
4.9.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Engel Durumunun Sonradan veya Doğuştan olması Açısından Karşılaştırılması	57
4.10.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Engel Yüzdeleri Değişkeni Açısından Karşılaştırılması.....	57
4.11.Katılımcıların Evde Yaptıkları Etkinlikler.....	58
4.12.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Oyun Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	59
4.13.Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Kitap Okuma Değişkeni Açısından Karşılaştırılması	60
4.14.Nitel Bulgular	60
4.15.İnternet Bağımlılık Ölçümleri Yüksek Olan Bireylerin Görüşme Sorularına Ait Bulgular	61
4.16.İnternet Bağımlılık Ölçümleri Düşük Olan Bireylerin Görüşme Sorularına Ait Bulgular	79
5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	97

KAYNAKÇA	104
EKLER.....	117
ÖZ GEÇMİŞ.....	126

SİMGELER KISALTMALAR DİZİNİ

TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
DSM-4	:	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 5th Edition (Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı-4)
PİK	:	Problemlili İnternet Kullanımı
χ^2	:	Kay Kare
\bar{X}	:	Aritmetik Ortalama
f	:	Frekans
N	:	Birey sayısı
SS	:	Kareler Toplamı
α	:	Cronbach Alfa
p	:	Anlamlılık Düzeyi
df	:	Serbestlik Derecesi
İB1...İB10	:	İnternet Bağımlısı Birey 1... İnternet Bağımlısı Birey10
İBO1...İBO10	:	İnternet Bağımlısı Olmayan Birey 1... İnternet Bağımlısı Olmayan Birey 10

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.	Demografik bilgiler.....	41
Tablo 2.	Görüşme yapılan bireylere ait bilgiler.....	43
Tablo 3.	İnternet bağımlılığı puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar.....	49
Tablo 4.	İnternet bağımlılığı puanlarının betimsel istatistikleri.....	50
Tablo 5.	İnternet bağımlılığı puanlarının internet kullanım süreleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar.....	50
Tablo 6.	Katılımcıların internet kullanım zaman dilimleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	51
Tablo 7.	Katılımcıların internet kullanım amaçlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	52
Tablo 8.	İnternet bağımlılığı puanlarının betimsel istatistikleri.....	53
Tablo 9.	İnternet bağımlılığı puanlarının meslek gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	53
Tablo 10.	İnternet bağımlılığı puanlarının betimsel istatistikleri.....	54
Tablo 11.	İnternet bağımlılığı puanlarının eğitim durumları açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	54
Tablo 12.	Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişilere göre dağılımı ve örneklemin birlikte yaşadıkları kişilere göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	55
Tablo 13.	İnternet bağımlılığı puanlarının betimsel istatistikleri.....	55
Tablo 14.	İnternet bağımlılığı puanlarının katılımcıların internete verdikleri önem açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	56
Tablo 15.	İnternet bağımlılığı puanlarının katılımcıların engel durumunun doğuştan	

	veya sonradan olması açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	57
Tablo 16.	İnternet bağımlılığı puanlarının betimsel istatistikleri.....	57
Tablo 17.	İnternet bağımlılığı puanlarının katılımcıların engel yüzdeleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	58
Tablo 18.	Katılımcıların evde yaptıkları etkinlikler.....	58
Tablo 19.	Katılımcıların internet bağımlılık puanlarının evde oyun ile vakit geçirmesi açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	59
Tablo 20.	Katılımcıların internet bağımlılık puanlarının evde kitap okuyarak vakit geçirmesi açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar	60
Tablo 21.	İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 1.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	61
Tablo 22.	İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 2.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	62
Tablo 23.	İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 3.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	66
Tablo 24.	İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 4.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	67
Tablo 25.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 5.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	70
Tablo 26.	İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 6.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	71
Tablo 27.	İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 7.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	72
Tablo 28.	İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 8.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	74
Tablo 29.	İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 9.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	76
Tablo 30.	İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 10.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	77
Tablo 31.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 1.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	79

Tablo 32.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 2.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	80
Tablo 33.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 3.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	81
Tablo 34.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 4.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	83
Tablo 35.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 5.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	85
Tablo 36.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 6.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	86
Tablo 37.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 7.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	88
Tablo 38.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 8.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	90
Tablo 39.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 9.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	93
Tablo 40.	İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 10.sorusu, tema ve frekans değerleri.....	94

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1:	Grohol'ün İnternet Bağımlılığı Modeli.....	20
Şekil 2:	Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidini temel alan Suler'in internet bağımlılığı kuramı.....	22
Şekil 3:	Davis'in PİK Gelişimi İçin Gerekli Bilişsel- Davranışçı Süreç Modeli.....	24
Şekil 4:	Karma araştırma yöntemi çeşitleri.....	39

EKLER DİZİNİ

Ek 1.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği.....	117
Ek 2.	Kişisel Bilgi Formu.....	119
Ek 3.	İnternet Bağımlılık Ölçümleri Yüksek Olan Bireylerin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	121
Ek 4.	İnternet Bağımlılık Ölçümleri Düşük Olan Bireylerin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	122
Ek 5.	Valilik İzni.....	123
Ek 6.	İpekyolu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı İzni.....	124
Ek 7.	Sağlık Bilimleri Üniversitesi Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi İzni.....	125

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde tez çalışmasının; problemi, amacı, alt amaçları, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları ele alınmıştır.

1.1. Problem

21.yy özelliklerinden belirgin olanı teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesidir. Dünyanın nüfusu her geçen gün artmaktadır. Artan nüfusun ihtiyaçlarından bir tanesi de insanların birbirleri ile iletişim kurma gereksinimidir. Bu gereksinimin giderilmesi için yeni iletişim teknolojileri araçlarının kullanılması fikri ortaya atılmıştır. Kullanılan iletişim teknolojileri araçları ve yenilikler günlük yaşamda insanların hayatlarına hızla girmiştir (Kesim, 1985). Bu iletişim teknolojilerine bilgisayar, internet, akıllı telefon, tablet bilgisayarlar örnek verilebilir.

İletişim teknolojilerinde meydana gelen değişimler toplumu çabucak, süratli bir şekilde değiştirmiştir. Toplumların ürettikleri mal ve hizmetler üreten toplumla kısıtlı kalmayarak birçok coğrafi bölgelere, ülkelere yayılmıştır. İnsanların var olan iletişim alışkanlıklarının tümü hızlı bir şekilde değişerek ve bu değişim tüm ülkeleri farkında olmadan çemberine almıştır (Harasim, 1990).

Teknoloji insan yaşamına bir kez girdiğinde onun dışında kalmak “hayatın dışında kalmak” anlamına gelmektedir. Hayatın dışında kalmak istemeyen insanlar teknolojiyi hayatında kullanmayı sürekli istemektedir. İnsanlar teknolojinin etkilediği araçların daha iyisine ulaşma isteği duymaktadır (Üsür, 2001). Bu nedenle 21.yüzyılda teknolojinin toplumdaki yeri giderek artmıştır. Teknoloji insanlar için vazgeçilmez bir hal almıştır (Güllüpinar, Kuzu, Dursun, Kurt ve Gültekin, 2013).

Teknolojinin hızla ilerlemesi sayesinde iletişim teknolojileri araçları da hızla değişmektedir. İletişim teknolojileri araçları hayatın her alanında kullanılmaktadır. Bu araçlar sayesinde zamana ve mekâna bağıllık kalkmıştır (Ünal ve Arslan, 2013). Bu

araçlardan biri olan internet dünyada var olan bilgisayarları bir ağ üzerinden birbirine bağlayan bir iletişim aracıdır. İnternet vasıtasıyla bilgiye erişim kolay, hızlı, ucuz ve güvenli olmaktadır. İnsanlar interneti hayatlarının hemen hemen her alanında kullanmaktadır. İş arama, arkadaş bulma, alışveriş yapma, seyahat, sağlık ve savunma gibi birçok alanlarda insanlar interneti kullanmaktadır (Dursun, 2004). Dünyanın herhangi bir yerinde birbirinden uzak insanlar birbirleriyle iletişim kurmak istemektedir. Bu isteklerini internet vasıtasıyla sağlamaktadır. Yani internet ile uzak mesafeler yakın olmaktadır. İnternetin insanlara vermiş olduğu bu kolaylığı insanlık tarihinde başka bir teknoloji vermemiştir (Karasar, 2004).

İnsanlar internete kolay ve hızlı erişebildiklerinden dolayı kullanan kişi sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bunun yanında insanlar interneti sosyal medya, oyun, eğlence vb. gibi etkinlikler için kullanmaktadır. İnsanlar boş zamanlarını değerlendirmek ve bilgilerini artırmak istemektedir (Diker ve Taşdelen, 2017).

We are Social ve Hootsuite tarafından 2017 yılında Ocak ayında “Digital in 2017 Global Overview” raporun Türkiye bölümünde toplam nüfusun % 60’ı internete bağlandıklarını belirtmiştir. Ortalama telefonda internete ayrılan zaman 3 saat iken bilgisayar başında internete ayrılan zaman 4 saattir. Sosyal medya hesabını etkin biçimde 48 milyon insan kullanmaktadır. Sosyal medyada geçirilen ortalama süre ise 3 saattir (GlobalOverview, 2017). Türkiye İstatistik Kurumu’nun “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması”na göre toplam nüfusun % 66,8’i, erkeklerin % 75’i, kadınların % 58,7’si internet kullanmaktadır. İnterneti kullanan kişilerin yaşlarına bakıldığında 16-24 yaş arası kişilerin % 87,2’si internet kullanmaktadır (TUIK, 2017).

Gelişen teknoloji ile cep telefonları da sürekli değişmektedir. Bu değişimin sınırı belli değildir (Uzgören, Mehmet ve Yiğit, 2013). İletişim teknolojilerinden biri olan akıllı telefon insanoğlunun hayatına ilk girdiğinde insanların sadece iletişim kurma ihtiyacını gidermiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak telefonun sunmuş olduğu olanaklara yenileri eklenmiştir. Telefon ile bilgiye erişim daha hızlı ve kolay hale gelmiştir. Günümüzde telefonlar insanların iletişim kurma ihtiyacını gidermesinin yanında fotoğraf çekme, yön bulma, internette gezinme, uzaktaki kişilerle görüntülü konuşma, adım sayma, hatta insanların kalp atışlarını sayma gibi insanların birçok ihtiyaçlarını gidermektedir. Birçok ihtiyaca hizmet ettiğinden dolayı insanların

günlük yaşantısında telefonun, internetin yeri vazgeçilmez bir hal almıştır (Aktaş ve Yılmaz, 2017).

Toplumsal yaşamın her alanında bilişim teknolojileri araçları kullanılmaktadır. Bu sayede bilgiye erişim eskiye göre çok daha kolay hale gelmiştir (Seferoğlu ve Akbıyık, 2012). Eskiden bilgi paylaşımı, e-posta gönderip alma, sohbet etme bilgisayar üzerinde yapılabilen işlemlerdi. Günümüzde bu işlemleri bilgisayara gerek kalmadan telefonlar ile çok rahat yapılabilir. Bu telefonlar insanlara geniş bir kullanım yelpazesi sunmuştur. Bu yüzden insanların hayatlarına entegre edilmiş durumdadır (Alfareh ve Jusoh, 2014). Bu sayede teknolojiyi kullanan bireylerin hayatları daha kolay hale gelmiştir. Ayrıca teknoloji sayesinde bireyler çevreyi, bulunduğu ortamı, daha sonra da evreni anlamaktadır (Kabakçı ve Odabaşı, 2004).

Teknoloji insan yaşamının her alanında yer almaktadır. Böylelikle insanlara heyecan verici, şaşırtıcı değişiklikler, kolaylıklar sunmaktadır. Ayrıca teknoloji ile birlikte hayat daha kolay, zevkli hale gelmektedir. Teknoloji insanlara daha sağlıklı ve akılcı olma imkânı sunmaktadır. Bunların yanı sıra yeni tehlikeleri oluşturarak insanların iş, aile ve ekonomik yaşantılarını etkilemektedir. Bu nedenle teknolojinin hem olumlu hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Denilebilir ki teknoloji kendi içinde bir ikilemi barındırmaktadır (Kabakçı ve Odabaşı, 2004).

Teknoloji insan yaşamını bir taraftan kolaylaştırmayı sağlarken bir taraftan da teknolojinin olumsuzlukları insan yaşamını etkilemektedir. Teknoloji insanların bir yandan dostu olabiliyorken bir yandan da düşmanı olabilir. Bu bağlamda teknoloji sayesinde insan hayatı kolaylaşmakta, uzak mesafeler kısalmakta, verim artmakta diğer taraftan ise teknoloji insan yaşamını ele geçirmektedir (İnam, 1999). Teknoloji insanlara birçok yenilik sunmakla birlikte insanların insan olma özelliğinin kaybolmasına, insanların teknolojinin kölesi haline dönüşmesine neden olmaktadır (Yılmaz ve Horzum, 2005). Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonuçları bakımından olumlu izlenim verse de bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir (Karaman, 2010). İnternet bir taraftan pek çok insanın işini kolaylaştırırken bir taraftan da bağımlılığa neden olmaktadır (Batıgün ve Kılıç, 2011).

Goldberg, 1996 yılındaki çalışmasında internetin bağımlılık yapabilen bir araç olduğunu ilk kez belirtmiştir (Goldberg, 1999). Daha sonra bağımlılığın işe vuruk tanımı ilk kez Young tarafından yapılmıştır. İnternet bağımlılığını internetin aşırı kullanılması, bu kullanma isteğine dur denilememesi, internetsiz harcanılan zamanın önemli olmadığı düşünülmesi ve internetin olmadığı zamanlarda aşırı sinirlenme hali olarak tanımlamıştır. Young'a göre internet bağımlılığı kumar, alkol, uyuşturucu bağımlılıkları gibi bir bağımlılıktır (Young, 2004). Başka bir çalışmasında Young internet bağımlılığı tanımı için sarhoş edici madde içermeyen bir dürtü, kontrol bozukluğu olarak tanımlamıştır (Ayas ve Horzum, 2013). İnternet bağımlılığı insanların internet kullanmak istemesi ve bu isteğe karşı koyamamasıdır. Ayrıca internetsiz kaldığı zaman sınırlı olma olarak tanımlanmıştır (Young, 2004).

İnternet bağımlılığı tanımını birçok araştırmacı farklı sunmuştur. Morahan-Martin ve Schumacher (2000), internet bağımlılığını internetin fazla kullanılması, bu kullanımın kontrol altına alınamaması ve bu durumun kişinin yaşamını olumsuz etkilemesi olarak tanımlarken, Davis (2001), patolojik davranışlara sahip uyumsuz düşünceleri barındıran psikiyatrik bir durum olarak, Beard ve Wolf (2001) ise kişinin ev, iş, okul veya sosyal yaşantısında zorluk yaşamasına sebep olan aşırı kullanım olarak tanımlamaktadır (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000).

Bağımlılık insanın yaparken heyecan duyduğu her şeydir. Davranışçı Kurama göre yapılan bir davranışın sonucu olumlu oluyorsa insan davranışın sonucunda bir zevk alıyorsa bu davranışı yapmaya devam eder. Bunun tam tersi de olabilir. Eğer davranışın sonucu olumlu bitmiyorsa insan bu davranışı tekrarlamaz (Kuyucu, 2017). İnsanlar interneti kullanırken heyecan duymakta zevk almaktadır. Bu durumda bağımlılığa neden olmaktadır. Yani davranışın sonucu olumlu bitmekte insanlar bu olumlu durumla tekrar karşılaşmak istemektedir. Bazı insanların interneti çok fazla kullanmasının nedeni kişinin bu kullanımdan hoşnut olması, internetin sunduklarından doyum sağlanmasıdır. Bu durum bağımlılığa benzer davranışlara sebep olmaktadır (Stephenson, 1988).

İnternet ilk durumda bireylerin sosyal ilişkilerini ele geçirmekte, yani gerçek yaşamın yerini almakta ve sonrasında da bireylerin sosyal ilişkileri zayıflatmaktadır (Morahan-Martin, 1999). Sosyal ilişkileri zayıflayan interneti çok fazla kullanan bireyler, gerek aileleri gerekse de arkadaşlarıyla daha az iletişime geçmektedir (Kraut,

Patterson, Lundmark, Mukopadhyay ve Scherlis, 1998). Bağımlı kişilerin ailelerine ve arkadaşlarına daha az vakit ayırdıkları belirtilmektedir (Shim, 2004). Sosyal ilişkilerinde sorun yaşayan bireyler bu durumu gidermek, ilişkilerinde doyum sağlamak amacıyla daha sık internete girmekte ve interneti yüz yüze iletişim yerine koymaktadır (Inderbiten, Walters ve Bukowski, 1997).

Birçok insan günlük yaşamda yüz-yüze sağlayamadığı doyumunu internet ortamından elde etmeye çalışmaktadır (Peris, Gimeno, Pinazo, Carrero ve Sanchiz, 2002). Günlük hayatta kendini doğru bir şekilde ifade edemeyen bireyler internet ortamında daha özgüvenli bir şekilde ilişki içerisinde olabilmektedir (Amichai-Hamburger, Wainapel ve Fox, 2002).

Bağımlı olan bireyler interneti eğlence, karşılıklı etkileşim ve doyum sağlayacak duygular yaşamak için daha sık kullanmaktadırlar. İnternet bağımlılığı “internet kullanım süresi” ve “internetin etkileşim amaçlı kullanımı” arasında pozitif ilişkiler olduğuna dair çalışmalar mevcuttur (Yang ve Tung, 2004). İnterneti fazla kullanan bağımlı bireylerde işyeri veya okul performansının düşmesi, uyku bozukluğu, internetsiz bir hayatın anlamsız olduğu, irade kaybı, aşırı sinirlilik, kas ve sinir sisteminde bozulmalar internet bağımlılığı belirtileridir (Young, 1998).

Bağımlılığa 3 temel değişken sebep olmaktadır. Bunlar; internete bağlanma süresi, internete bağlanma nedeni ve kişilik özellikleridir (Şimşek ve Balaban- Salı, 2014). Yapılan çalışmalar, bazı kişilik özelliklerinin internet bağımlılığına neden olabileceğini göstermektedir. Bu kişilik özellikleri: üst sosyoekonomik düzey, cinsiyet farkı, gelecek beklentisi, yaşam doyumunu ve özdenetimin düşük bireyler internet bağımlılığına neden olan değişkenlerdir. Ayrıca kişilik özelliklerinde içedönüklük/dışadönüklük kavramları da insanların internet bağımlısı olmasını etkilemektedir. Dışa dönük kişilerin “gerçek” yaşamda sosyal etkileşimi içe dönüklere nazaran daha çabuk başlatacakları ve doğrudan iletişime geçmekten hoşlanacakları varsayılırken, içedönük kişiler için internet daha güvenli bir iletişim ortamı sağlamaktadır (Batıgün ve Kılıç, 2011).

İnternet yaşamın her alanında ve herkes tarafından kullanılmaktadır (Ayas & Horzum, 2013). Her yaşta insan interneti kullanmaktadır (Diker ve Taşdelen, 2017).

İnternet ve bilgisayar kullanan kişi sayısı her geçen gün artmaktadır. Her yaşta insanın internet ve bilgisayar kullanımını giderek yaygınlaşmaktadır(Ceyhan,2010). Toplumda 7'den 70'e insanlar interneti kullanmaktadır. Birçok grup internetten yararlanmaktadır. İnternetten yararlanan gruplar incelendiğinde engelli bireylerin teknoloji kullanımları ile ilgili ulusal literatürde bu araştırmaya benzer kaynağa rastlanılmamıştır.

İnternet bağımlılığının genç, yaşlı her yaş grubu için bir risk taşıdığı söylenebilir. İnternetin yaşamımızın bir parçası olduğu gerçeğinden yola çıkılarak internetin olumsuz etkilerinden ortopedik engelli bireylerin nasıl etkilendiği merak konusudur. Bu noktadan hareketle bu araştırma yürütülmüştür. İnternetin yanlış kullanımı gün geçtikçe artmakta ve birçok insanı ağına almaktadır. Ortopedik engelli bireylerin internet nasıl ve ne amaçla kullandıkları, engel durumunun internet kullanım durumunu etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Yani ortopedik engelli bireylerin engel yüzdeleri ile internet kullanımları arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı ortopedik engelli bireylerin engel yüzdesi ile internet kullanımları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak, internet bağımlılık düzeylerini ve teknoloji kullanımlarını incelemektir.

Bu tez çalışmasında yukarıda belirtilen ana amacın doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar oluşturulmuştur.

Ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri katılımcıların;

- cinsiyetlerine göre,
- internet kullanım sürelerine göre ,
- internet kullanım zaman dilimlerine göre,
- internet kullanım amaçlarına göre,
- meslek gruplarına göre,
- eğitim durumlarına göre,
- birlikte yaşadıkları kişilere göre,
- internete verdikleri öneme göre,

- engel durumunun doğuştan veya sonradan olma durumuna göre,
- engel yüzdelerine göre,
- evde vakitlerini nasıl geçirdiklerine göre,
- evde oyun oynayıp oynamamalarına göre,
- evde kitap okuyup okumamalarına göre,

farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ortopedik engelli bireylerin internet kullanımlarını, engel yüzdesi ile internet kullanımları arasındaki ilişki profillerini ortaya koymaktadır. Yapılan literatür çalışmalarına bakıldığında ortopedik engellilere yönelik bu konuda ulusal literatürde çalışmanın benzerine rastlanılmamıştır. Bu araştırma sayesinde ortopedik engellilerin internet kullanımları incelenmiştir, engellilik yüzdesi ile internet kullanımları arasında bir ilişki olup olmadığı ortaya konulmuştur. Bu araştırma sayesinde internet bağımlılık ölçümleri yüksek olan ortopedik engelli bireylerin internet kullanımlarının altında yatan nedenler gün yüzüne çıkartılması amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların yol göstericiliği ile engellilere yönelik şu anki duruma göre daha fazla önlemler alınması sağlanabilir. Ortopedik engelli bireylerin sorunlarına ışık tutup, bu konuda çözüm önerilerinin gelişmesi sağlanabilir. Ayrıca engellilerin içinde bulunduğu durumun daha da iyileşmesine vesile olabilir. Bu nedenlerden dolayı bu araştırmanın literatüre katkısı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Ortopedik engelli bireylere yöneltilen internet bağımlılık ölçeği, kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara doğru, yansız ve samimi cevaplar verdiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. Bunlar:

- Araştırmada kullanılan “engelli” kavramı ortopedik engelli birey olarak sınırlandırılmıştır. Diğer engel türleri kapsam dışında tutulmuştur.
- Araştırma için gerekli olan veriler, 2017 yılı Ocak ayı –2018 yılı Aralık aylarında Van ilinin İpekyolu ve Tuşba ilçelerinde bulunan 200 ortopedik engelli bireyden toplanılmıştır. Bu aylar haricinde İpekyolu ve Tuşba ilçelerinde kayıtlı bulunan ortopedik engelli bireyler kapsam dışı olarak varsayılmıştır.
- Araştırma, ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığını ölçmek için Günüş ve Kayrı (2010) tarafından geliştirilen İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile toplanan bilgilerle sınırlandırılmıştır.
- Araştırmanın sonuçları internet bağımlılık ölçeği, kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların ölçtüğü niteliklerle sınırlandırılmıştır.
- Araştırmanın nitel bulguları internet bağımlılık ölçümleri yüksek ve düşük puana sahip olan 10’ar ortopedik engelli birey ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırmada kullanılan teknolojiler; bilgisayar, telefon, akıllı telefon, tablet ve internet bilgi ve iletişim teknolojileriyle sınırlandırılmıştır.
- Veri toplanılacak kişiler 15 yaş üstü ile sınırlandırılmıştır.

2. BÖLÜM

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1. Bağımlılık Nedir?

İnsanlar sigara, alkol ve uyuşturucu gibi maddelere bağımlı olabilirler. Ancak bağımlılık denilince akla sadece madde bağımlılığı gelmemelidir. Bireyler sadece bir maddeye bağımlı olmazlar, problemleri davranışa da bağımlı olabilirler (Kayri ve Günüş, 2009). Fizikselliğe dayanmayan bağımlılık türleri de mevcuttur. Buna örnek olarak davranış bağımlılığı altında yeme bağımlılığı, oyun bağımlılığı, televizyon bağımlılığı, bilgisayar bağımlılığı, internet bağımlılığı örnek verilebilir (Kim ve Kim, 2002).

İnternetin bağımlılık yapabildiği ilk kez 1996 yılında Dr. İvan Goldberg'in göndermiş olduğu şaka amaçlı bir maille gündeme gelmiştir (Günüç, 2009). Daha sonra bağımlılığın işe vuruk tanımı ilk kez Young tarafından yapılmıştır. Genel olarak internet bağımlılığı: internetin aşırı kullanılması, bu kullanma isteğine dur denilememesi, internetsiz harcanılan zamanın önemli olmadığı düşünülmesi, internetten yoksun kalındığı zamanlarda kişilerde aşırı sinirlilik, saldırganlığın ortaya çıkması ve kişinin iş, sosyal ve ailevi hayatının giderek bozulması olarak tanımlanabilir (Young, 2004).

“İnternet bağımlılığı” kavramı ile uluslararası literatüre giren bu kavram daha sonraları farklı araştırmacılar tarafından farklı adlandırılmıştır. Yani araştırmacılar bu kavram üzerinde fikir birliği sağlayamamışlardır. Araştırmacılar bu kavramı, “internet bağımlılığı”, “patolojik internet kullanımı”, “problemleri internet kullanımı”, “aşırı internet kullanımı”, “internet bağımlılığı bozukluğu” vb. şekillerde ifade etmişlerdir (Günüç, 2009). Bu çalışmada da ilk kez Goldberg (1996) tarafından ortaya atılan internet bağımlılığı kavramı kullanılacaktır.

Young internet bağımlılığını kumar, alkol, uyuşturucu bağımlılıkları gibi bir bağımlılık olduğunu belirtmiştir (Sezerel ve Gökbulut, 2015). Başka bir çalışmasında Young internet bağımlılığı için “*sarhoş edici madde içermeyen bir dürtü, kontrol bozukluğu olarak*” tanımlamıştır (Young, 2004).

Ayas ve Horzum (2013), ise internetin aşırı ve amaç dışı kullanan kişinin yaşamını olumsuz etkilemesi durumunu internet bağımlılığı olarak tanımlamaktadır.

İnternet bağımlılığı madde bağımlısı olan bireylerde görülen belirtiler gibi algı ve uyum bozukluklarına neden olmaktadır. Ayrıca internet olmadığı durumlarda bireyler büyük bir yoksunluk hissederek sinirlilik durumu yaşamaktadır (Griffiths, 2000).

İnternet bağımlılığı tanımını birçok araştırmacı farklı tanımlamıştır. Morahan-Martin ve Schumacher (2000), internet bağımlılığını internetin fazla kullanılması, bu kullanımın kontrol altına alınamaması ve bu durumun kişinin yaşamını olumsuz etkilemesi olarak tanımlarken, Davis (2001), patolojik davranışlara sahip uyumsuz düşünceleri barındıran psikiyatrik bir durum olarak, Beard ve Wolf (2001) ise kişinin ev, iş, okul veya sosyal yaşantısında zorluk yaşamasına sebep olan aşırı kullanım olarak tanımlamaktadır.

Davis (2001), internet bağımlılığını problemlili internet kullanımı olarak tanımlanmış ve ikiye ayırmıştır. Bunlardan ilki özel problemlili internet kullanımıdır. Bu kullanımda olan bireyler genellikle belirli sayfaları borsa, kumar vb. kullanmaktadır. İkincisi ise genel patolojik internet kullanıcılarıdır. Bu kullanıcıların belirledikleri belirli web sayfaları yoktur, yalnızca internette zaman harcarlar ve bir amaçları yoktur.

Arısoy (2009), “İnternet bağımlılığı genel olarak internetin aşırı kullanılması isteğinin önüne geçilememesi, internete bağlı olmadan geçirilen zamanın önemini yitirmesi, yoksun kaldığında aşırı sinirlilik hali ve saldırganlık olması ve kişinin iş, sosyal ve ailevi hayatının giderek bozulması” olarak tanımlamıştır. Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi internet bağımlısı olan bireylerin sosyal ilişkileri azalmakta, sosyal ilişkilerinde sorunlar yaşamaktadır (Welsh, 1999). Çalışmalar bireylerin günlük yaşamlarında kişilerarası ilişkilerinden aldıkları doyum derecesi ile internet bağımlılığı arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Brenner, 1997).

İnternet önce bireylerin sosyal ilişkilerini ele geçirmekte, yani gerçek yaşamın yerini almakta ve sonrasında da bireylerin sosyal ilişkileri zayıflamaktadır (Morahan-Martin,1999). Sosyal ilişkileri zayıflayan interneti çok fazla kullanan bireyler, gerek

aileleri gerekse de arkadaşlarıyla daha az iletişime geçmektedir (Kraut, Patterson, Lundmark, Mukopadhyay ve Scherlis, 1998). Sosyal ilişkilerinde sorun yaşayan bu bireyler bu durumu gidermek, ilişkilerinde doyum sağlamak amacıyla daha sık internete girmekte ve interneti yüz yüze iletişim yerine koymaktadır (Inderbiten, Walters ve Bukowski,1997).

Birçok insan günlük yaşamda yüz-yüze sağlayamadığı doyumunu internet ortamından elde etmeye çalışmaktadır (Peris, Gimeno, Pinazo, Carrero ve Sanchiz, 2002). Bağımlı kişilerin ailelerine ve arkadaşlarına daha az vakit ayırdıkları belirtilmektedir (Shim, 2004). Günlük hayatta kendini doğru bir şekilde ifade edemeyen bireyler internet ortamında daha özgüvenli bir şekilde ilişki içerisinde olabilmektedir (Amichai-Hamburger, Wainapel ve Fox, 2002). İnternet insanların hoşlandıkları türden iletişim sağlamalarına imkân sağlamakta ve bu fazla kullanım da bağımlılığa neden olmaktadır (Stephenson, 1988).

Bağımlı olan bireyler interneti eğlence, karşılıklı etkileşim ve doyum sağlayacak duygular yaşamak için daha sık kullanmaktadırlar. İnternet bağımlılığı “internet kullanım süresi” ve “ internetin etkileşim amaçlı kullanımı” arasında pozitif ilişkiler olduğuna dair çalışmalar mevcuttur (Yang ve Tung, 2004). İnterneti fazla kullanan bağımlı bireylerde işyeri veya okul performansının düşmesi, uyku bozukluğu, internetsiz bir hayatın anlamsız olduğu, irade kaybı, aşırı sinirlilik, kas ve sinir sisteminde bozulmalar internet bağımlılığı belirtileridir (Young, 1998).

Young (2004), internet bağımlılığı tanımını dürtü kontrol bozuklukları çerçevesinde 5 kategoriye ayırmıştır. Bunlar:

- 1.Siber cinsel bağımlılık:** Yetişkinlere yönelik sohbet odalarına bağımlılık,
- 2.Siber ilişkisel bağımlılık:** İnternet üzerinde tanışılan arkadaşlıklara aşırı bağlanma,
- 3. İnternette kumar bağımlılığı:** İnternette aşırı kumar oynama,
- 4. İhtiyaç dışı bilgi arama bağımlılığı:** Web sayfalarında aşırı sürede gezinme,
- 5. Bilgisayar bağımlılığı:** Bilgisayar üzerinde aşırı oyun oynamadır.

Bağımlılığa sebep olan etmenler 3 türdür. Bunlar; internete bağlanma süresi, internete bağlanma nedeni ve kişilik özellikleridir (Şimşek ve Balaban- Salı, 2014).

a) İnternet kullanım süresi: Birçok araştırma internette geçirilen süreyi bağımlılığı saptamada bir ölçüt olarak kullanmaktadır. Bağımlılık kavramını ilk defa tanımlayan Young'a göre internet bağımlısı olan kişiler haftada 39 saat internette kaldıklarını belirtirken, Yang ve Tung'a göre ise 21 saat, Eijnden ve arkadaşları ise 9 saat olarak bildirmiştir (Batıgün, 2010). Bu farklılığın sebebi kullanılan ölçütlerin birbirinden farklı olmasıdır.

İnternet bağımlılarının belirlenmesinde tek ölçüt internette geçirilen zaman değildir, sadece zamana bakarak kişiye bağımlı denilmemektedir. Bu zamanın hangi kullanım amacı için harcandığı büyük önem taşımaktadır. İnternet kullanımının getirdiği olumlu ve olumsuz sonuçlar interneti kullanım nedeni ve amacıyla paralellik göstermektedir (Bayraktutan, 2005).

Kullanım süresinin yanında kişilerin interneti kullandıkları zaman dilimi de önemlidir. Gece ve gündüz interneti kullananlar arasında gece interneti kullananların bağımlı birey olma olasılığı gündüz kullananlara göre daha fazla olduğu düşünülmektedir (Sezerel vd., 2015).

b) İnternet kullanma nedeni: İnternet bağımlılığına yakın olan kişilerin bireysel gereksinimlerini giderme konusunda düşük katlanma katsayısına ve boşluk duygusuna sahip oldukları düşünülmektedir (Sezerel vd., 2015).

Davis, patolojik internet kullanımını interneti kullanma amacına göre "özgül" ve "yaygın" olmak üzere ikiye ayırmıştır. Özgül tipte internet kullanan kişiler alışveriş, borsa takibi, kumar, oyun gibi belirli amaçlar doğrultusunda interneti kullanmaktadırlar. Yaygın tipte internet kullanan kişilerin ise belli bir amacı olmayıp amaç doğrudan internet kullanımınıdır. Genellikle her an ulaşılabilir olma, çevrimiçi olma ihtiyaçları vardır (Davis, 2001).

c) Kişilik Özellikleri: Bağımlılığa neden olan diğer bir etmen ise, kişilik özellikleridir.

Bağımlı olan kişilerde benzer özellikler gözlemlenmektedir(Griffiths,2000).
Bunlar:

- **Bağımlılığın görünür hale gelmesi:** Bu durum, kişi için belirli bir etkinliğin en önemli etkinlik haline gelmesi ve kişinin bu etkinliği gerçekleştirebilmesi için fırsat kollamasıdır.
- **Duygusal durumun değişmesi:** Kişiler, internet kullanımını sorunlarla başa çıkmada bir kaçış noktası olarak görmelerini ifade etmektedir.
- **Tölerans:** Kişinin internet kullanımını sonuçlarının artması için interneti kullanım miktarındaki artış oranıdır.
- **Yoksunluk semptomları:** Bir etkinliğin gerçekleştirilememesi ya da kişinin isteği olmadan birden sonlandırılması halinde yaşanan mutsuzluk halidir.
- **Çatışma:** Kişinin bağımlılık durumu yüzünden kendisi ve çevresindeki kişilerle yaşadığı çatışma durumudur.

Yapılan çalışmalar, bazı kişilik özelliklerinin internet bağımlılığına neden olabileceğini göstermektedir. Bu kişilik özellikleri: üst sosyoekonomik düzey, erkek olmak, gelecek beklentisi, yaşam doyumu ve özdenetimin düşüklüğü internet bağımlılığına neden olan değişkenlerdir. Ayrıca kişilik özelliklerinde içedönüklük/dışadönüklük kavramları da insanların internet bağımlısı olmasını etkilemektedir. Dışa dönük kişilerin “gerçek” yaşamda sosyal etkileşimi içe dönük kişilere göre nazaran daha çabuk başlatacakları ve doğrudan iletişime geçmekten hoşlanacakları varsayılırken, içedönük kişiler için internet daha güvenli bir iletişim ortamı sağlamaktadır (Batıgün ve Kılıç, 2011).

2.2. İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri

Araştırmacılar internet bağımlılığının tanı kriterleri konusunda ortak bir karara varamamışlardır. Konuyla ilgili araştırmacılar tarafından farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. İnternet bağımlılığı ile ilgili farklı tanı kriterlerine aşağıda değinilmiştir.

2.2.1. Young Bağımlılık Kriterleri

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı-4 (DSM-IV)'te tanımlanan bağımlılık ölçütleri sadece kimyasal maddeler için belirlenmiştir. Davranışsal bağımlılıkları kapsamamaktadır. Kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklar DSM-IV'te “dürtü kontrol bozuklukları” olarak değerlendirilmiştir. Young

internet bağımlılığına en yakın bozukluğun DSM-IV'te "dürtü kontrol bozuklukları" altında "patolojik kumar oynama" olduğunu düşünmüştür. İnternet bağımlılığı tanımını ilk ortaya atan ve internet bağımlılığı ölçütlerini oluşturan Young'a göre internet, tıpkı kumar gibi insanlarda bağımlılık oluşturmaktadır (Greenfield, 1999).

Amerikalı psikolog Young 1996 yılında patolojik kumar oynama ölçütlerini temel alarak internet bağımlılığı ölçütlerini belirlemiş, tanısının konulabilmesi için tanımlanan sekiz ölçütten beşinin karşılanmasını yeterli görmüştür. Bu ölçütler şunlardır:

1. Zihinde sürekli internet ile ilgili düşünme (internette yapılan etkinliklerin hayalini kurma isteği, internette yapılması planlanan bir sonraki etkinliği düşünme, vb.),
2. İnternette istenilen keyfi almak için giderek daha fazla oranda internet kullanma ihtiyacı hissetme,
3. İnternet kullanımını kontrol etmede zorluk çekme (azaltma ya da tamamen bırakmaya yönelik başarısız girişimlerin olması),
4. İnternet kullanımının azaltılması ya da tamamen kesilmesi durumunda huzursuzluk veya kızgınlık hissedilmesi,
5. Başlangıçta hedeflenen internet kullanım süresinden daha uzun süre internette kalma,
6. Aşırı internet kullanımı nedeniyle aile, okul, iş ve arkadaş çevresiyle sorunlar yaşama, eğitim veya kariyer ile ilgili bir fırsatı tehlikeye atma ya da kaybetme,
7. Çevresindeki insanlara (aile, arkadaşlar vb.) internette kalma süresi ile ilgili yalan söyleme,
8. İnterneti sorunlardan kaçış yolu veya çaresizlik olarak görme

2.2.2. Goldberg Bağımlılık Kriterleri

Goldberg, DSM-IV'te yer alan madde bağımlılığı ölçütlerinden yararlanarak internet bağımlılığı ölçütlerini belirlemiştir. Goldberg'e göre, bir kişiye internet bağımlısı tanısı koyabilmek için 12 aylık bir dönem içinde herhangi bir zamanda ortaya çıkan belirtilerin 3'ü veya daha fazlasıyla kendini gösterip, sıkıntıya yol açan bir internet kullanımının olması gerekmektedir (Goldberg, 1999).

1. Aşağıdakilerden biriyle tanımlanan tolerans gelişimi.

a. İnternet üzerinden istenen keyfin alınabilmesi için giderek artan internet kullanım süresi.

b. İnternet kullanım süresinden alınan keyifte azalma olması.

2. Aşağıda tanımlanan şekilde yoksunluk gelişmesi ağır ve uzun süreli internet kullanımı sonunda aşağıdakilerden en az 2 tanesinin günler içinde ortaya çıkması ve kişilerin çıkan bu durumlardan dolayı iş, soysal ve ailevi hayatında sıkıntı yaşaması.

a. Psikomotor ajitasyon.

b. Bunaltı.

c. İnternette neler olduğunu düşünme, internet sayfaları hakkında takıntılı düşünceler.

d. İnternet hakkında hayal kurma.

e. İsteyerek ya da istemeyerek tuşlara basma hareketi yapma.

f. Bu sıkıntılı durumlardan kurtulmak için internete veya benzeri servislere bağlanma.

3. Genellikle internette planladığından daha uzun süre kalma.

4. İnternet kullanımını bırakmak veya denetim altına almak için sürekli bir istek veya boşa çıkan çabalar.

5. İnternette yapılan etkinliklere çok uzun süreler ayırma (kitap almak, yeni web tarayıcıları ve programları denemek, dosyaları düzenlemek vb.).

6. İnternet kullanımı için önemli etkinlikleri bırakma veya azaltma.

7. Kişinin internet kullanımı nedeniyle sosyal yaşamında sorunlar (uykusuzluk, evlilik problemleri, işe ve randevulara geç kalma vb.) yaşamasına rağmen internet kullanmaya devam etmek istemesi,

2.2.3. Shapira Bağımlılık Kriterleri

Shapira, Young ve Goldberg'in belirlediği ölçütlere benzer kriterler belirlemiştir. Ancak Shapira en az bir kritere sahip olan bireyler için internet bağımlılığı tanısı koymak için yeterlidir fikrini savunmuştur. Bu kriterler:

1. İnternetle ilgili karşı konulmaz düşünceler içinde olma.
2. Yapılan plandan çok daha uzun süre internette zaman geçirme.
3. İnternet kullanımını nedeniyle kişinin beyinde sürekli zihinsel meşguliyet olması ya da bu meşguliyetten dolayı kişinin iş, sosyal veya ailevi yaşantısında sorunlar ortaya çıkması.
4. Aşırı internet kullanımının sadece hipomani veya mani dönemlerinde olmaması veya diğer bir Eksen I bozukluğu ile daha iyi açıklanmaması (Arısoy, 2009).

2.2.4. Griffiths Bağımlılık Kriterleri

Griffiths (1999) internet bağımlılığını teknolojik bağımlılığın bir çeşidi olarak değerlendirmiş ve 6 maddeyi karşılayan davranışları bağımlı olarak nitelendirmiştir.

1.Dikkat çekme: Belirli bir etken kişinin yaşamında merkez noktası haline gelmesi, kişinin bu etkeni sürekli düşünmesi, o etkene ulaşabilmek için şiddetli istek duyma, o etkene ulaşmayı hayal edip mutlu olma.

2.Duygudurum değişikliği: Kişilerin hayatlarına koydukları merkez noktasını elde ettiklerinde bir canlılığın olması (örneğin, internete bağımlı kişilerde, internete bağlandıklarında bir “canlanma” görölmektedir).

3.Tolerans: İstenen etkiyi yaşamak için, özel eylemin miktarının artırılması ya da bu etkinlik için harcanan zamanın giderek artırılması süreci (örneğin, bir internet kullanıcısının başlangıçta daha az sürede elde ettiği duygu-durumunu elde edebilmesi için internette kaldığı süreyi artırması).

4.Yoksunluk: Belirli bir eylem devam etmediğinde ya da aniden kesildiğinde ortaya çıkan, hoş olmayan duygular ya da fiziksel etkilerdir (örneğin, bir internet kullanıcısının internete girmesi engellendiğinde titreme, huzursuzluk, sinirlilik yaşaması).

5.Çatışma: Bağımlı kişiler ile çevresindekiler arasındaki kişilerarası çatışmalar, iş, sosyal yaşam ve hobilerde yaşanan değişiklik, çatışmalar ya da kişinin kendi içsel çatışmaları

6.Nüks: Belli bir aktivitenin daha önceki örüntüleriyle tekrar oluşması eğilimidir ve yıllar süren kaçınma ya da kontrolden sonra tekrar bağımlılığın en uç düzeyine dönölmesidir.

2.2.5. Suler Bağımlılık Kriterleri

Suler (1999), problemlı internet kullanımının 8 kriterle ayırt edilebileceğini fikrini savunmuştur. Bu kriterler:

1.İnternetteki etkinliğin karşıladığı ihtiyaçların sayısı ve türü: Kişiler interneti kişisel, manevi ihtiyaçları vb. ihtiyaçları için kullanabilmektedir. Karşılanmaya çalışılan ihtiyaç sayısı arttıkça kişinin internete verdiği önemde o oranda artmaktadır.

2.Karşılanmamış ihtiyaçların altında yatan yoksunluğun derecesi: Kişilerin ihtiyaçları ne kadar bastırılır veya önlenirse kişi bu ihtiyaçlarını karşılamak için başka yollar aramaktadır. İnternet genellikle kişilerin ihtiyaçlarına hayattan daha kolay ulaşım imkânı veren bir yerdir.

3. *İnternet aktivitesinin türü:* İnternetteki bir tür etkinlik ne kadar çok sayıda niteliğe sahipse, kullanıcı interneti o kadar fazla sayıda ihtiyacını karşılamak için kullanmak ister.

4. *İnternetin kullanıcının gerçek hayattaki işlevselliğine etkisi:* İnternetin fiziksel sağlık, iş performansını etkilemesidir.

5. *Bunaltıya dair öznel duygular:* İnternet kullanan kişilerde internet etkinliklerine ilişkin depresyon, hayal kırıklığı, öfke, suçluluk duyguları duymasıdır.

6. *İhtiyaçlar hakkında bilinç düzeyindeki farkındalık:* Bastırılmış ihtiyaçlar gerçek hayattan karşılanmazsa kişi tekrar bu ihtiyaçlarını karşılamak için internete yönelmektedir. Kişinin bu durumla karşılaşmaması için karşılanmamış ihtiyaçlarının farkına vararak bilinç düzeyinde anlamalıdır.

7. *Deneyim ve dâhil olma süreci:* İnternet kullanıcıları interneti sürekli kullanarak deneyim kazanmakta, deneyim kazandıkça da internet etkinliklerinin gerçek hayattaki ihtiyaçlarını doydurmadığının farkına varmaktadırlar. Bu kullanıcılar internetin ilk kullanımlarında vermiş olduğu cazibesinin yavaş yavaş kaybolduğunun farkına varırlar.

8. *Gerçek hayat ve sanal hayat arasındaki denge ve entegrasyon:* Sağlıklı internet kullanımı, internet etkinlikleri ile gerçek dünya ilişkilerini ayırımı yapabilmektedir. Problemlerle internet kullanan kişiler genellikle gerçek hayattan tamamen soyutlanarak çevrimiçi (online) bir hayat sürdürürler.

2.3. İnternet Bağımlılığını Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar

Bu bölümde internet bağımlılığını açıklayan kuramsal yaklaşımlara yer verilmiştir.

2.3.1. Young Dört Kategori Kuramı

İnternet bağımlılığı alanında yaptığı birçok araştırma, Young'ın nelerin internet bağımlılığına neden olduğu konusunda fikir sahibi olmasına büyük katkı sağlamıştır. Young (1997) internet bağımlılığının sebeplerini dört kategoride özetlemiştir. Bunlar:

1.Sosyal Destek: Young'a göre sosyal destek kişinin devamlı olarak aynı sohbet grubunu, çoklu oyun gruplarını veya haber gruplarını ziyaret etmekle gerçekleşir. Kişi internette bir gruba katıldığında kendi duygu ve düşüncelerini gerçek hayatta olduğunun aksine çok rahat bir şekilde ifade edebilmekte, daha özgür olabilmektedir. İnternet bağımlısı olan kişiler çok sevdiklerine bile ifade edemedikleri görüş ve inançları internet üzerinden gruptaki insanlarla bu durumu çok rahat bir şekilde paylaşabilmektedir.

2.Yaşam Koşulları: Kişinin içinde bulunduğu yaşam koşulları internet bağımlısı olmasında önemli bir etkisi bulunmaktadır. Emekliler, ev kadınları ve insanlarla iletişimi az olan kişilerin internet bağımlısı olma riski daha fazladır. Sürekli evde kalan kişiler için internet dışarıya açılan bir kapı gibidir, internet insanlara daha sosyal olma imkânı sunmaktadır. Young (1997), düşük benliğe sahip, özgüveni eksik veya reddedilme korkusu yaşayan bireylerin daha çok interneti kullanmayı tercih ettiklerini belirtmiştir.

3.Cinsel Ergi: Young'a göre kişiler gerçek hayatta karşılayamadıkları cinsel ihtiyaçlarını internet ortamında karşılayabilmektedir. Çünkü burada kişilerin kimlik belirtme kaygısı bulunmamaktadır. Kendini çekici bulmayan, gerçek hayatta insanlarla veya karşı cinsle iletişim kurmaktan kaçınan kişiler internet üzerinden reddedilme korkusu olmadan insanlarla iletişime geçip sohbet edebilmektedir.

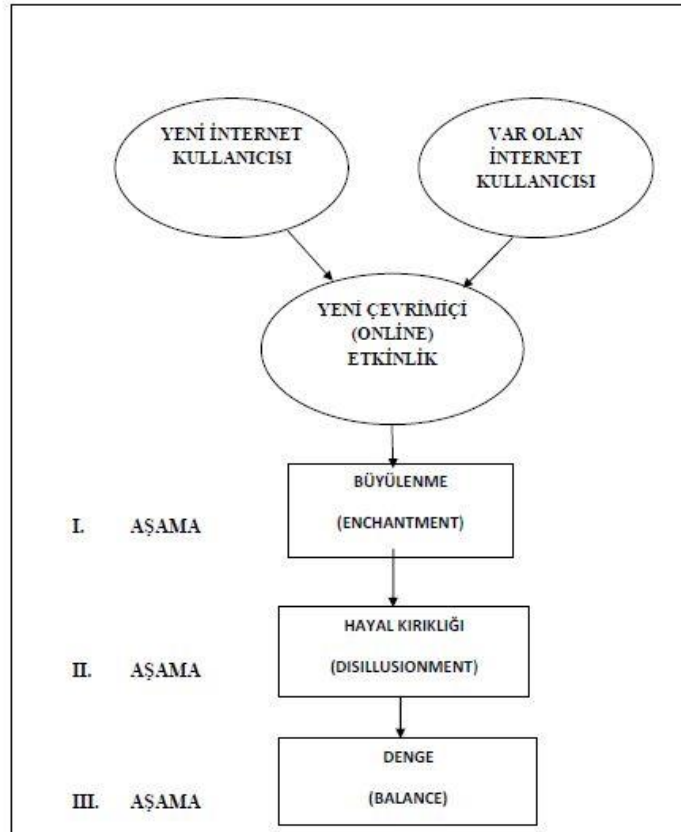
4.Yeni Bir Karakter Yaratma: Gerçekte var olan kimliğini beğenmeyen kişiler internet vasıtasıyla kendine ideal bir kimlik oluşturabilmekte, aslında olmak istediği kişi görünümüne geçebilmektedir. Bu durum sayesinde insanlar olduklarından daha farklı görünebilmektedir.

2.3.2. Grohol'ün Sosyalleşme Kuramı

Toplumun en küçük yapı taşı olan ailede birey sosyalleşemezse bu ihtiyacını gidermek için başka çareler arayacaktır. Ailenin görevlerinden bir tanesi de çocuğun sosyalleşmesi için olanak sağlamaktır (Celkan, 2005). Grohol (2012) 'a göre insanların internet bağımlısı olmasının altında yatan neden insanların sosyalleşme ihtiyacıdır. İnsanlar sosyalleşebilmek için interneti kullanmaktadır. Grohol, Young'dan tamamen farklı düşünmekte, kumar oynama ile internet bağımlılığını farklı bulmaktadır. Grohol,

insanların internet bağımlısı olmasının altında yatan davranışa bakıldığında birinin ödül arayışı odaklı bir davranış olduğunu, diğerinin ise sosyal arayış temelli bir davranış olduğuna inanmaktadır.

Grohol (2012) internet bağımlılığının hem yeni hem de var olan internet kullanıcılarında üç aşamalı basit bir geçişi takibi ettiğini belirtmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: Grohol'ün internet bağımlılığı modeli

Büyülenme olarak adlandırılan birinci aşamada kişiler yeni, heyecan verici, daha önce alışık olmadığı, kişiye zevk verici bir çevreyle karşılaşmıştır. Kişi adeta bu duruma büyülenmiştir. Kişinin büyülenme aşamasından diğer aşamaya geçebilmesi interneti aşırı derecede kullanabilmesine bağlıdır. İkinci aşamaya geçme süresi kişiden kişiye göre farklılık gösterir. Bazı kişiler ikinci aşamaya hiç geçemeyebilir.

İkinci aşama **hayal kırıklığı** aşamasıdır. Bu aşama yaptığı etkinlikleri, konuştuğu insanları tanıdık bulmayla başlar. Büyülenme aşamasındaki hazzı artık almamaya başlar buna bağlı olarak internet kullanımını azalır. İnterneti çok sık

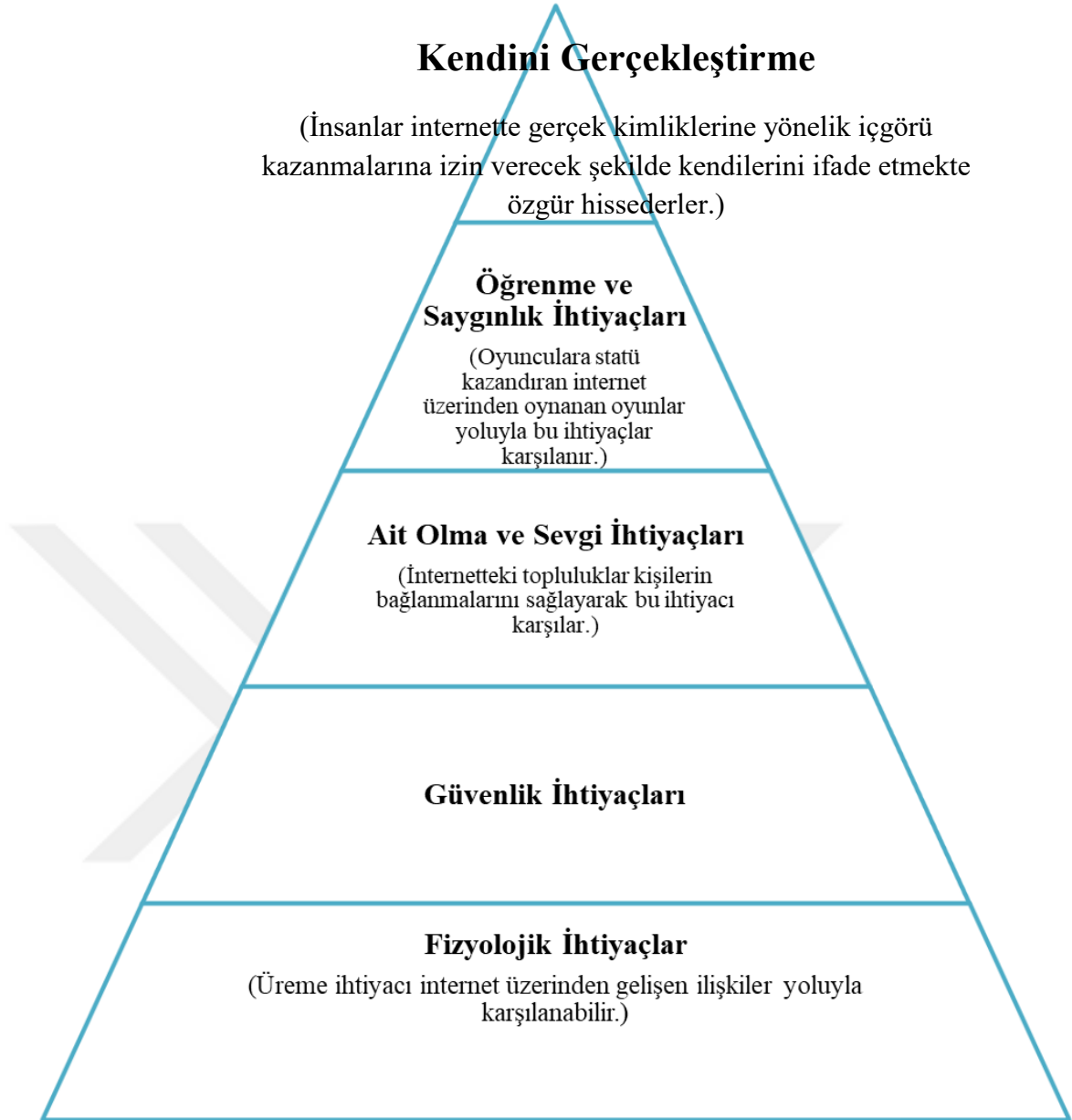
kullanmasına bağlı olarak kişiler internette sıklıma başlar ve internet kullanımından kaşınmaya başlar. Bu kaçınma davranışı üçüncü aşama oluşana kadar devam eder.

Üçüncü aşama **denge** aşamasıdır. İnsanların aşırı internet kullanımının farkına vararak bu durumu yenip internet ile gerçek hayat arasındaki dengeyi kurdukları aşamadır. Kişi bu aşamada internet kullanımını normal hale getirmiştir.

Bu modele göre, var olan internet kullanıcıları yeni bir internet etkinliği ile karşılaştıklarında baştaki aşamaya tekrar dönerek üç aşamayı tekrar edebilir. Bazı kişilerin ise yeni internet etkinliği ile karşılaştıklarında birinci aşamada saplanıp kalabilmesi mümkündür. Bu bireylerin diğer aşamalara geçebilmesi için yardıma ihtiyaç duyabilirler (Grohol, 2012).

2.3.3. Suler'in İnternet Bağımlılığı Kuramı

Suler (1999), internetteki etkileşimlerin Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer olan ihtiyaçlara karşılık geldiği sonucuna ulaşmıştır.

Şekil 2: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidini temel alan Suler'in internet bağımlılığı kuramı

Fizyolojik İhtiyaçlar: Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin ilk basamğında fizyolojik ihtiyaçlar yer almaktadır. Bunlar cinsellik, yeme, içme, uyku gibi birincil ihtiyaçlardır. Suler (1999) bireylerin cinsel ihtiyaçlarını gidermek için interneti yoğun bir şekilde kullandıklarını belirtir.

Ait Olma İhtiyacı: Herkesin kişiler arası iletişim, sosyal tanınma ve ait olma ihtiyacı vardır. Kişi çevresi tarafından onay beklemektedir. İnternet ortamında

kullanıcılar herhangi bir gruba çok çabuk girip o gruba ait olabilmektedir. Kişi gruba ait olma duygusunu hissettikten sonra gruptan dışlanmamak için interneti daha fazla kullanmaktadır bu durumda bağımlılığa neden olmaktadır.

Öğrenme ve Saygınlık İhtiyacı: Sürekli değişen ve gelişen bilgiler karşısında bilgisayar, kullanıcıları için hızlı ve çok fazla bilgi verebilmektedir. İnternet ortamında birey çok olmadığından farklı bir role sahip olabilmektedir, bu sayede kişi istediği değere sahip olabilmektedir. Birey parmaklarının ucunda sınırsız bir evren olduğunu kabul eder bilgi evrenine girebilmek için sürekli internete girmeyi tercih ederek kişiler bağımlı olmaktadır.

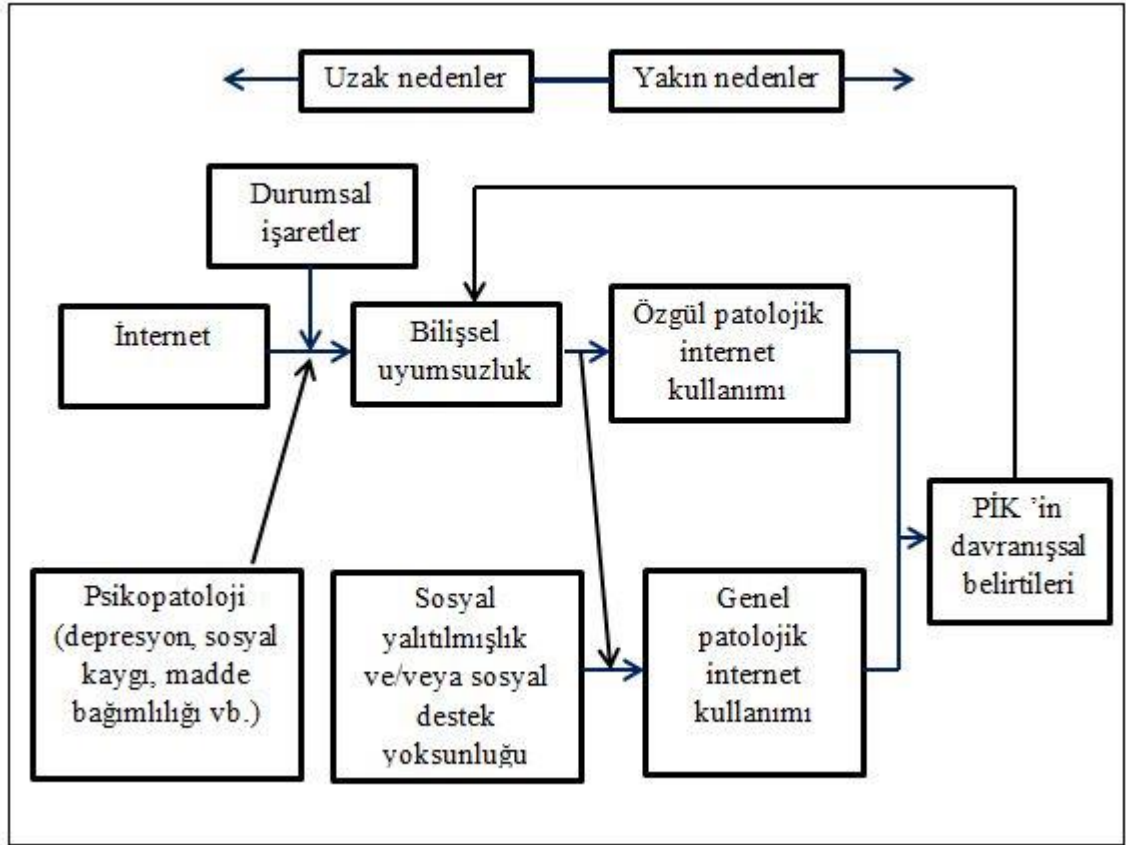
Kişilerarası Temas İhtiyacı: Suler (1999)'a göre insanlar gerçek hayatta yüz yüze kuramadıkları ilişkileri internet üzerinden çok rahat kurabilme imkânına sahip olmaktadır.

Kendini Gerçekleştirme İhtiyacı: Maslow'un hiyerarşisinin en üstünde kendini gerçekleştirme ihtiyacı vardır. Kullanıcılar birçok yol deneyerek başka insanlarla iletişime geçme yönlerini geliştirirler.

2.3.4. Davis'in Bilişsel-Davranışçı Kuramı

Davis (2001)'e göre sağlıklı internet kullanımı; kişide bilişsel ve davranışsal rahatsızlıklar meydana gelmeden, bir amaç için uygun zaman dilimlerinde internetin kullanılmasıdır. Sağlıklı internet kullanıcısı için gerçek hayat ile internet üzerinde gerçekleşen sanal hayatı birbirinden ayırır. Fakat sağlıklı olmayan veya internetin problemleri kullanılması sonucu bireyler gerçek hayat ile sanal hayatı birbirine karıştırabilmektedir.

Davis (2001), patolojik internet kullanımını tanımlarken bilişsel davranışçı yaklaşımı savunmaktadır. Bireylerin internet kullanmasının altında yatan ana sebebin bilişsel süreçlerin olduğunu belirtmiştir. Problemleri internet kullanımının (PİK) sadece bir davranışı etkileyip davranış bağımlılığı olarak değil, kişinin hayatını olumsuz etkileyen bir durumdur. Birey internet başında harcadığı zaman fazlalığından dolayı çevresi ve ailesiyle sorunlar yaşayarak, bireyin günlük hayatında olumsuz sonuçlar oluşabilmektedir.

Şekil 3:Davis'in PİK gelişimi için gerekli bilişsel- davranışçı süreç modeli

Şekil 3'te görüldüğü gibi bir kişide bağımlılığın ortaya çıkmasına neden olan uzak ve yakın nedenler mevcuttur. Uzak sebepler kişinin bağımlılığa olan yatkınlığıdır. Buna etken olarak kişinin stresli bir çevreye sahip olması, depresyon, madde bağımlılığı ve problemler internet kullanımı neden olmaktadır. Bu durumda bulunan kişiler internetin sunduğu yeni bir etkinliği keşfetmesi yakındır. Birey internet üzerinden bir durumu araştırırken bir yumaktan ipin çekilmesi gibi arkası gelmektedir. Birey ilk seferde olumlu bir sonuç elde etmiş veya olumlu bir duyguya sahip olmuşsa diğer zamanlarda internete girdiğinde bu olumlu duyguya tekrar sahip olmak isteyerek interneti kullanır ve bu durum pekişir. Kişi tekrar tekrar aynı aktiviteyi yapmaya koşullanır. Davis (2001)'e göre bu durum edimsel koşullanmaya benzemektedir.

Davis (2001)'e göre yakın sebepler ise, bireyin çarpıtılmış bilişleridir. Çarpıtılmış bilişler kişinin kendisiyle veya dış dünyayla genellikle olumsuz görüşleridir. Kendisiyle ilgili bilişsel çarpıtmalara bakıldığında kişinin kendisinden şüphe etmesi,

düşük benlik algısı, özgüven eksikliğidir. Birey interneti bu eksikliklerini gidermek için kullanır. Dış dünyayla ilgili bilişsel çarpıtmalar ise bir duruma karşı genel düşünmedir. Birey “İnternet bana saygı duyulan tek yer.”, “İnternet benim tek arkadaşım.”, “İnternet dışında insanlar bana kötü davranıyor.” diye düşünebilir.

Davis (2001)'e göre özel tip bireyin internet kullanımı, internette belirli bir etkinliğin (borsa, kumar, chat) çok fazla ve kötüye kullanımınıdır. Bu duruma oyun, sohbet, internet üzerinden kumar örnek verilebilir. Genel tip internet kullanan kişilerin ise sosyal bağları zayıftır. İnterneti kullanırken özel tipte olduğu gibi belli bir amacı yoktur. Sohbet odalarında vakit geçirip veya e-postalarına ileti gelip gelmediğini sürekli kontrol etme isteği vardır. Çünkü bu kişilerin internetsiz sosyal çevresi azdır. Aileden veya arkadaşlardan alınan sosyal desteğin zayıflığı kişiyi internet kullanmaya itmektedir. Davis (2001)'e göre genel tipe ait bireylerin özel tipe göre daha sorunlu olduğunu belirtmiştir.

2.4. İnternet Bağımlılığı Tedavisi Nasıl Yapılır?

Kişilerde gösteren internet bağımlılığı belirtilerini azaltmak için araştırmalar yapılmıştır. Arısoy (2009), Davis'in önerdiği bilisel davranışçı tedavide kullanılması gereken adımları özetlemiştir. Bunlar:

1. *İnternet kullanımını tam zıt saatlere kaydırmak:* İnterneti kullanan kişinin kullanım zamanlarını tam tersi zamana değiştirmektir. Örneğin kişi hafta içi daha fazla internet kullanıyorsa internet kullanım zamanını hafta sonu olarak değiştirmektir.

2. *Dış durdurucular kullanmak:* Kişinin internet kullanımını sonlandırabilmek için yapacağı bir iş veya evden çıkacağı saat tercih edilir. Örneğin kişi 7:30 da evden çıkıyorsa 6:30 da internete girmesi önerilir, böylece kişi internette 1 saat vakit geçirmiş olur. Ancak burada kişi internet kullanmaya devam edebilir, evden çıkma saatini geciktirebilir bu durumun önüne geçmek için bir alarm kurulup o alarm çaldığında kişinin artık internet kullanmayı bırakması istenir.

3. *İnternet kullanımıyla ilgili hedefler belirlemek:* Kişiler internet kullanım saati ile belirsizlik yaşadığından dolayı kullanım saatlerini azaltamamaktadır. Bu durumdan dolayı kişilere haftalık internet kullanım süresi hedefi konulmalı ve bu hedef günlere, saatlere ayrılarak kişinin internete gireceği zamanlar belirlenmelidir. Örneğin

haftada 40 saat internet kullanan bir kişinin hedefi haftada 20 saat internet girmek olarak belirlendikten sonra bu 20 saati hangi günler, hangi saatler olacağını kağıt ortamına aktardıktan sonra buna uymalıdır.

4. *Özellikle belli bir işlevden uzak durmaya çalışmak* : Kişinin internette vaktini belirli etkinlikler için harcadığı ortaya konulduktan sonra bu etkinlikten uzak durması istenir. Yani kişi chat odalarına bağımlı ise internete girdiğinde chat odalarından uzak durması mümkün olduğunca sağlanır. Ama diğer etkinlikleri yapabilmesine olanak tanınır. Yani e-postalarını kontrol edebilir, internette gezinip bilgi araştırabilir.

5. *Hatırlatıcı kartlar kullanmak*: Kişiden internet kullanımı ile hayatını etkileyen olumsuz beş davranış ile internet kullanımını azaltması ile sağlayacağı beş temel yararları yazıp kartlara aktarması istenir. Eğer kişi internet kullanmak istediğinde bu kartlara bakarak sağlayacağı yararları düşünmesi ve karar vermesi beklenir.

6. *İnternet yerine yapmak istediklerini not edebileceği kişisel bir defter kullanmak*: Kişinin internet kullanmak için vazgeçtiği veya ertelediği etkinlikleri çok önemli, önemli ve az önemli şeklinde bir sıraya dizmesi istenir. Kişi bunları deftere yazdıktan sonra internet olmadığı zamanlarda yaptığı veya özlediği etkinlikleri görmesi sağlanır. İnternet olmadığı da yapılabilecek etkinlikler olduğunu kişi fark eder.

7. *Bir destek grubuna girmek*: Günlük hayatta yalnız veya boşanan insanlar interneti daha fazla kullanma eğilimi göstermektedir. Bu eğilimin önüne geçmek için kişinin bulunduğu durumla aynı durumda bulunan insanları bir araya getirerek grup oluşturmaktır.

8. *Aile terapisi*: Bağımlı olan kişinin ailesine internetin bağımlılık yapabileceği hakkında bilgi verme, bağımlı kişiyi suçlamaları azaltma gibi bilgiler aktarılabilir. Güçlü bir aile desteği kişinin internet bağımlılığı problemini aşmasına büyük destek sağlamaktadır.

2.5. Engellilik Nedir?

Kişilerin doğuştan veya sonradan hastalık, kaza, doğal afetler sonucu bedensel, ruhsal ve sosyal yeteneklerini belli derecelerde kaybetmesi, kaybettiği uzuvlar sonucu yaşamsal ve sosyal etkinlikleri gerçekleştirmesinde kısmen ya da tamamen engel olan bireylere engelli denir (Aytaç, 2005).

2005 yılında 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'a göre engelli ‐fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey‐ olarak tanımlanmıştır (Engelliler mevzuat, 2005).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) (2014)'ne göre ise ‐kişiden ya da bir bütün olarak vücuttan beklenen davranışlar, yetenekler ve görevler olarak ifade edilen normal aktivitelerin yerine getirilmesindeki eksiklik ya da sınırlılıktır‐.

DSÖ tarafından, dünyada yaşayan toplam nüfusun, yaklaşık olarak dörtte birinin hayatlarında bir çeşit engelle doğrudan ya da dolaylı olarak karşı karşıya olduğu belirtilmiştir (Koca, 2010). Bu durumdan dolayı dünyadaki engelli sayısına bakıldığında, küresel anlamda engelli sayısını belirlemek için yapılan en geniş çaplı araştırmanın DSÖ' nün 2010 yılında yaptığı 15 yaş ve üzerindeki bireyler için yaptığı Dünya Sağlık Araştırması'dır. Bu araştırmaya göre dünyadaki engelli birey sayısı 785 milyon (% 15,6) olarak belirlenmiştir (Küçükali, 2015).

Ülkeler bazında engelli birey sayısına bakıldığında, Çin'de 60 milyon, ABD'de 50 milyon, Japonya'da ise 5 milyon engelli birey bulunmaktadır (Avcıkurt, 2009).

En fazla orana sahip ortopedik engellilik, insanların fiziksel yapısında herhangi bir bozukluk veya eksiklik oluşarak kişinin bedensel yeteneklerini tam olarak yerine getirememesidir (Elbozan-Cumurcu, Karlıdağ ve Almış, 2012). Ortopedik engel, insan yapı ve biçiminde fiziksel yönden herhangi bir bozukluk veya eksiklik oluşturarak yine bireyin bedensel yeteneklerini kısıtlayan ya da tamamıyla ortadan kaldıran etmenlerdir. Bireylerin fiziksel becerilerine engelleyen, görmeyen gözler, işitmeyen kulaklar, konuşma bozuklukları, kısa bir bacak veya olmayan kol örnek olarak verilebilir (Sayyar, 2001).

2.6. Engellilik Çeşitleri

Engel çeşitlerinin birbirlerine göre farklılıkları bulunmaktadır. Okan ve Okan (2006) engelli bireyleri şu şekilde sınıflandırmıştır:

a. Ortopedik Engelliler

- b. Görme Engelliler
- c. İşitme Engelliler
- d. Dil ve Konuşma Engelliler
- e. Süreğen Hastalığı Olanlar
- f. Zihinsel Engelliler

2.6.1. Ortopedik Engelliler

Kişilerin doğum öncesi, doğum esnasında veya doğum sonrasında herhangi bir nedenle kas, iskelet veya sinir sistemlerindeki rahatsızlıklar sonucu bedensel ihtiyaçlarını yeterli düzeyde yerine getirememesi, bu ihtiyaçları yerine getirebilmek için başkasının yardımına ihtiyaç duyan kişiye ortopedik engelli denir (Çağlar, 1982).

Engellilik çeşitleri içerisinde ortopedik engelli birey sayısı diğer engellilik çeşitlerine göre daha fazladır ve nüfusun göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Çağlar, 1982). Ne yazık ki sayıları her geçen gün daha da artmakta olan bir kesimi oluşturmaktadır.

2.6.2. Görme Engelliler

Görme netliğinin gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra en geniş görüş alanı çapının 20 dereceden az olduğu durumlar “körlük” olarak tanımlanmaktadır (Subaşıoğlu, 2000).

2.6.3. İşitme Engelliler

İşitme engelliler, “sağır” ve “ağır işiten” kişiler olmak üzere 2 gruba ayrılmaktadır. İşitme kayıpları 70 db’den daha fazla olan kişilere “sağır”, işitme kaybının 70 db’den az olduğu, işitmeyi cihazlar sayesinde gerçekleştiren kişilere de “ağır işitenler” denir (Subaşıoğlu, 2000).

2.6.4. Dil ve Konuşma Engelliler

Kalıtımsal ve çevresel nedenlere bağlı olarak iletişim kurabilecek derecede konuşması olmayan kişilerdir. İşittiği halde konuşamayanlar, gırtlığı alınanlar, konuşmak için alet kullananlar bu gruba girmektedir (Okan ve Okan, 2006).

2.6.5. Süreğen Hastalığı Olanlar

Kişinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıklardır. Kan hastalıkları, kalp-damar hastalıkları, cilt ve deri hastalıkları, kanserler vb. gibi hastalıklar bu gruba girmektedir (Okan ve Okan, 2006).

2.6.6. Zihinsel Engelliler

Psikolojik, sosyal ve çevresel nedenlere bağlı olarak zeka fonksiyonlarının normalin altında bulunması, öğrenme ve sosyal uyumda davranış bozukluğunun olmasıdır. Zeka geriliği olanlar, down sendromu bu gruba girer (Okan ve Okan, 2006).

2.7. Engelliliğin Nedenleri

Engelliliğe neden olan faktörler: doğum öncesi, doğum esnası ve doğum sonrası olmak üzere 3 çeşittir. Doğum öncesi engellilik nedenleri arasında annenin düzensiz beslenmesi, aşırı stres, damar ve kalp bozuklukları, radyasyona maruz kalma, ateşli hastalıklar engelliliğe yer almaktadır. Doğum esnasındaki nedenler arasında doğumda bebeğin geliş pozisyonu, çoğul gebelik, travmalar yol açmaktadır. Doğum sonrasındaki engellilik nedenleri ise, ateşli hastalık, trafik kazası, dengesiz ve yetersiz beslenme, bebeklik yıllarında gürültülü ve sağlıksız ortamda bulunması, ebeveynlerin bilinçli olmaması yol açmaktadır (Çağlar, 1982).

Engelliliğe neden olan doğum öncesi, doğum esnası ve doğum sonrası nedenler engelli bireylerin günlük yaşamdaki fiziksel aktivitelerini etkilemekte ve diğer insanlara göre bu engellilik durumu bireylerin fiziksel aktiviteye yeterli katılamamasına neden olduğu düşünülmektedir (Çağlar, 1982).

Fiziksel aktiviteler sağlıklı bireyler için önemli olduğu gibi ortopedik engelli bireyler için de önemlidir. Boş zamanlarda yapılan fiziksel aktivitenin faydaları insan yaşamını pozitif yönde etkilediği ve yaşam kalitesini artırdığı düşünülmektedir (Korkmaz ve Deniz, 2013). Pozitif etkilerinden dolayı fiziksel aktivite ile bireyler, günümüzde yaşam kalitesini arttırarak yaşamlarına devam ettirdikleri için önemli bir konu haline gelmiştir. İnsanlar yaşam kalitelerini artırmak için kitap okuma, dışarıda

gezme, yeni yerler keşfetme, tv izleme, internet ve telefon kullanma gibi aktiviteler yaptıkları söylenebilir.

Ortopedik engelli bireylerin çoğunluğu bu aktiviteleri her zaman istedikleri vakitlerde yapamamaktadırlar. Hareket etmede sorunlar yaşadıklarından veya istedikleri yere tekerlekli sandalye ile gitmeleri gerektiğinden evde yapılabilecek aktiviteleri daha çok tercih ettikleri söylenebilir. Bunlara örnek olarak, kitap okuma, tv izleme, oyun oynama, internette gezinme (surf), telefon kullanma vb. etkinlikler verilebilir. Ayrıca ortopedik engelli bireyler toplumdaki kalabalık ortamdan uzaklaştığı için kendilerini yalnız hissettiği durumlarda bu yalnızlığını bilgisayarda etkileşimli ortamlar olan internet ve oyunlarla gidermeye çalışabilmektedir (Ayas ve Horzum, 2013). Sürekli oyun oynayan veya internet kullanan ortopedik engelli bireyler zamanla bağımlı bireyler olmalarına yol açıyor olabilir.

2.8. İlgili Yayın ve Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde internet bağımlılığı ile yurt içinde ve yurt dışında yapılan bazı çalışmalara yer verilmiştir.

Gökçearslan ve Günbatar (2012), yaptıkları çalışmada lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerini ve düzeylerin hangi değişkenlerle ilişkili olduğunu araştırmışlardır. Araştırma verileri İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılarak toplanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin % 2,23'ü internet bağımlısı, % 17,45'i eşik ve risk grubu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca cinsiyet ve interneti kullanım süresi ile internet bağımlılığı arasında anlamlı fark çıkmıştır.

Günüç (2009), internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmada veriler İnternet Bağımlılık Ölçeği kullanılarak toplanılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin kızlara göre bağımlılık düzeyinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Sigara kullanan bireylerin kullanmayan bireylere göre daha fazla internet bağımlısı olduğu ve ailenin ekonomik gücü ile internet bağımlılık düzeyinin paralellik gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Meral ve Bahar (2016), okul türü ve cinsiyetin, psikolojik iyi oluş ve yalnızlığın problemlili internet kullanımını etkileyip etkilemediğini araştırmışlardır. Bu amaç doğrultusunda Problemlili İnternet Kullanım Ölçeği-Ergen(PİKO-E), Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİOÖ-E) ve UCLA yalnızlık ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet ve okul türüne göre problemlili internet kullanımının anlamlı ölçüde değiştiği bulunmuştur. PİO ve yalnızlık puanlarının problemlili internet puanlarını anlamlı bir şekilde yordadığı ortaya çıkmıştır.

Taylan ve Işık (2015), ortaokul ve lisede öğrenim gören öğrencilerin internet kullanım düzeylerini ve bağımlılıklarını araştırmışlardır. İnternet Bağımlılığı Ölçeği uygulayarak verileri toplamışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin % 82'sinin evinde internet bağlantısının olduğu ve % 93,8' i interneti her gün kullandığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 69'u günlük 1-3 saat internette vakit harcadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca ortaokul öğrencilerinin daha fazla interneti kullandığı ve bağımlı olma riski taşıdığı ortaya çıkmıştır.

Taş (2018), internet bağımlılığı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bunu için İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri kullanmıştır. Araştırma sonucunda internet bağımlılığı ile psikolojik belirtiler arasında pozitif yönlü ilişki vardır. İnternet bağımlılığın anne baba tutumları ve internet kullanım amacına göre farklılaştığı ortaya çıkmıştır.

Balay, Şahin ve Aydın (2016), eğitim fakültesi öğrencilerinin eğitsel internet kullanım becerileri ile internet bağımlılıkları incelemiştir. Veriler Eğitsel İnternet Kullanım Öz-yeterliği İnançları Ölçeği ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin eğitsel internet kullanma becerileri ile internet bağımlılık düzeyleri arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Altıntaş ve Öztapak (2016), ortaokul öğrencilerinin problemlili internet kullanımı ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Veriler, Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği ve Anne-Baba Tutum Ölçeği, Öğrenci Bilgi Formu kullanılarak toplanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin kendine ait odasının olmasına ve internete bağlanılan araçlara sahip olmaya göre anlamlı bir düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Taayıldız (2010), lise ğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin bazı değişkenlere göre düzeyini araştırmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; İnternet Bağımlılığı leği, ok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek leği, İletişim Becerileri Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda algılanan sosyal destek ile internet bağımlılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu, sosyal destek insanlara saęlandıķça internet bağımlılığının azaldığı ortaya çıkmıştır.

Ertekin, Ertekin, Uludağ ve Tekin (2016), ergenliğin başlangıcında olan 8.sınıf ğrencilerinin internet bağımlılığı durumunu araştırmışlardır. Young'ın geliştirdiği İnternet Bağımlılığı leği kullanılarak veriler toplanılmıştır. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin internet bağımlılığı kız öğrencilere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir ama bu durum anlamlı değildir. Gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin internet bağımlılığı gelir düzeyi düşük olan öğrencilere göre anlamlı şekilde yüksektir.

Canan (2010), niversite ğrencilerinde internet bağımlılığı, disosiyatif belirtiler ve sosyodemografik özellikler arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak için Disosiyatif Yaşantılar leği, İnternet Bağımlılığı leği ve Sosyodemografik Veri Formundan yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda alkol ve sigara kullanımı ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca erkeklerin kadınlara göre daha fazla interneti kullandıkları belirlenmiştir.

Babacan-Gümüş, şıpkın, Tuna ve Keskin (2015), yaptıkları araştırmada niversite ğrencilerinin problemlili internet kullanımını ve şiddet eğilimini incelemişlerdir. Veriler Demografik Bilgi Formu, İnternet Bağımlılığı leği ve şiddet Eğilim leği kullanılarak toplanılmıştır. Araştırma sonucunda niversite ğrencilerinin önemli bir bölümünde problemlili internet kullanımı riskinin ve şiddet eğiliminin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

İnan (2010), ilköğretim II. kademe ve ortaöğretim ğrencilerinde internet bağımlılığını araştırmıştır. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu ve İnternet Bağımlılığı leği kullanılarak toplanılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin internet bağımlılık oranının daha yüksek olduğu, evlerinde internete sahip olan katılımcıların daha fazla interneti kullandıkları belirlenmiştir. Katılımcıların interneti en çok oyun ve online sohbet için kullandıkları belirlenmiştir.

Yılmaz, Şahin, Haseski ve Erol (2014), lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerini; cinsiyet, sınıf düzeyi, interneti kullanım amacı ve interneti kullanım süresi değişkenlerine göre incelemişlerdir. Araştırmanın verileri İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile toplanılmıştır. Araştırma sonucunda lise öğrencilerinin % 17'sinin düşük, % 67'sinin orta ve % 16'sının da yüksek düzeyde internet bağımlısı olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri; cinsiyete, sınıf düzeyine, öncelikli internet kullanım amacına ve günlük internet kullanım süresine göre farklılık göstermektedir.

Odacı ve Berber-Çelik (2012), çalışmalarında öğrencilerin akademik öz-yeterlik, akademik erteleme ve yeme tutumları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Araştırmada veri toplama araçları olarak; Problemler İnternet Kullanımı Ölçeği, Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği, Akademik Erteleme Ölçeği ve Yeme Tutumu Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda problemler internet kullanımı ile akademik öz-yeterlik arasında negatif yönde, yeme tutumları ile pozitif yönde anlamlı, akademik erteleme ile de anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır.

Şenormancı, Konkan ve Sungur (2010), insanların internet kullanımlarını kontrol edemediklerini, bu durumun insanların iş ve sosyal yaşantısında problemler oluşturmaya başladığını fark edip internet bağımlılığının bilişsel davranışçı yaklaşım çerçevesinde nasıl tedavi edildiğini araştırmışlardır. İnternet bağımlılığının tedavisinde alkol ve madde bağımlılığı ile benzer teknikler kullanıldığını belirtmişlerdir. Bilgisayar ve internet kullanımını tamamen kısıtlamak yerine internet kullanım süresi ve amacını kontrol etmek gerektiğini belirtmişlerdir.

Ayas ve Horzum (2013), yaptıkları çalışmada ilköğretim öğrencilerinin ailelerinin internete yönelik tutumlarını ortaya koymak ve öğrencilerin internet bağımlılıklarını çeşitli değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemişlerdir. Araştırmanın verilerini toplamak için İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden ve İnternet Aile Tutumu Ölçeğinden faydalanılmıştır. İhmalkâr internet tutumuna sahip olan ailelerin öğrencilerinde internet bağımlılığı olmasında önemli role sahip olduğu araştırma sonucunda ulaşılmıştır.

Durak-Batıgün ve Hasta (2010), yaptıkları çalışmada internet bağımlılığı ile yalnızlık ve kişilerarası ilişkileri belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın verileri İnternet Bağımlılığı Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Kişilerarası İlişki Tarzları Ölçeği kullanılarak toplanılmıştır. Araştırma sonucunda bağımlı olan bireylerin bağımlı olmayan bireylere göre yalnızlık düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bağımlı olan bireylerin interneti daha uzun süre kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Şahin ve Tuğrul (2012), ilköğretim 4. ve 5.sınıf öğrencilerinin bilgisayar oyunlarına karşı bağımlılık düzeylerini araştırmışlardır. Araştırmanın verileri, Kişisel Bilgi Formu ve Bilgisayar Oyunu Bağımlılığı Ölçeği ile toplanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin bilgisayar oyunu bağımlılık puanlarının düşük olduğu, erkek öğrencilerin kızlara göre, evde bilgisayarı olan kişilerin bilgisayarı olmayan kişilere göre daha yüksek olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Morsünbül (2014), cinsiyetin, bağlanma stillerinin, yalnızlığın ve yaşam doyumunun internet bağımlılığını etkileyip etkilemediğini araştırmıştır. Araştırma verileri toplamak için;Kişisel Bilgi Formu, İnternet Bağımlılığı Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi, On–Maddeli Kişilik Ölçeği, Ucla Yalnızlık Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeğinden faydalanılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin daha çok internet bağımlısı olduğu ve internet bağımlısı olan bireylerin yalnızlık düzeylerinin yüksek buna karşın yaşam doyum düzeylerinin ise düşük olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Numanoğlu ve Bayır (2012), ilköğretimin ikinci kademesinde olan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre internet kullanım amaçlarını araştırmıştır. Araştırma sonucunda 6. ve 7. sınıf öğrencilerin interneti ödev ve araştırma yapmak, 8.sınıf öğrencilerin video seyretmek ve müzik dinlemek için kullandığı bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca 8.sınıf öğrencilerinin bağılandıkları internet sitelerinin aileler tarafından kontrolün daha az olduğu tespit edilmiştir.

Kılınç ve Doğan (2014), ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılık durumlarını, biliş üstü farkındalıklarını tespit etmeyi, öğrencilerin demografik özellikleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma verilerini toplama için İnternet Bağımlılık Ölçeğinden ve Biliş Üstü Farkındalık Testinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonucunda internette kalma süresi arttıkça bağımlılık puanlarının arttığı, erkeklerin kızlara göre internet bağımlılık puanlarının yüksek olduğu ve internet bağımlılık puanları yüksek olan bireylerin biliş üstü farkındalıklarının ve akademik başarılarının yüksek olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Bilge (2012), ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin bilgisayara yönelik bağımlılık gösterme eğilimlerini araştırmıştır. Veri toplama aracı olarak Bilgisayara Yönelik Bağımlılık Eğilimi Ölçeği ve Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin endişe verici düzeyde olmadığı belirtilmiştir. Bilgisayarı 2-3 saat kullanan öğrencilerin 1 saat kullanan öğrencilere göre bağımlılık riskinin daha yüksek olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Eşgi (2013), 12-17 yaşlarında bulunan gençlerin yani dijital yerli çocukların kendilerini ve bu çocukların ebeveynlerinin yani dijital göçmenlerin çocukları nasıl algıladığını araştırmıştır. Veri toplama aracı olarak İnternet Bağımlılık Testi ve Aile Çocuk İnternet Bağımlılık Testi ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çocuklar ile ebeveynlerin görüşleri birbirlerinden farklı çıkmıştır. Çocuklara göre kendilerini ortalama internet kullanıcı olarak görürken ebeveynleri ise bu durumu problemlili internet kullanımı olarak ifade etmişlerdir.

Zorbaz ve Tuzgöl-Dost (2014), lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerini cinsiyet, sosyal kaygı ve akran ilişkilerine göre incelemiştir. Araştırmanın verilerini toplamak için Problemlili İnternet Kullanım Ölçeği-Ergen, Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği ve Akran İlişkileri Ölçeğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda erkek lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımı düzeylerinin kadın lise öğrencilerinininkinden daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Büyükşahin-Çevik ve Çelikkaleli (2010), ergenlerin arkadaş bağılılığı ve internet bağımlılıklarını cinsiyetlerine, ebeveyn tutum ve eğitim durumlarına göre incelemiştir. Araştırmanın verileri Arkadaş Bağlılık Ölçeği, İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Kişisel Bilgi formu ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda arkadaş bağılılığı ile internet bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki olduğuna ulaşılmıştır.

Ayas (2012), ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin internet ve bilgisayar oyun bağımlılığı düzeylerini utangaçlıkla ilişkisini araştırmıştır. Araştırmanın verileri Ergenler İçin Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda utangaçlıkla internet ve bilgisayar oyun bağımlılığı arasında pozitif yönde bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Alaçam, Çulha-Ateşçi, Şengül ve Tümkaya (2015), internet bağımlılığının sigara ve alkol kullanımı ile arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Veri toplama aracı olarak sosyodemografik veri formu, İnternet Bağımlılık Ölçeği ve CAGE Testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda internet bağımlısı olan öğrencilerin alkol ve sigara kullanım oranlarının internet bağımlılığı olmayan öğrencilere göre daha yüksek sonuçlar elde edilmiştir. Yani internet bağımlılık puanı arttığında alkol ve sigara kullanım sıklığı da anlamlı düzeyde artmıştır.

Kır ve Sulak (2014), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerini araştırmışlardır. Veri toplama aracı olarak İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin internet bağımlılık puanları ile internet kullanım süresi, cinsiyet ve bilgisayara sahip olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Üneri ve Tanıdır (2011), lisede öğrenim gören öğrencileri internet bağımlılığı ile cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi vb. değişkenler açısından etkileyip etkilemediğini araştırmışlardır. Veri toplama aracı olarak soyodemografik bilgi formu, Beck Depresyon Ölçeği ve İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda erkeklerin kızlara göre internet bağımlılık ölçüm puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu, depresyon seviyesi arttıkça internet bağımlılık ölçümlerinin de arttığı bilgisine ulaşılmıştır.

Morahan-Martin ve Schumacher (2000), ergenlerde internet bağımlılığını araştırmışlardır. Veri toplama aracı olarak, patolojik internet kullanım anketi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların % 81'i patolojik internet kullanıcısı olarak belirlenmiştir. Erkeklerin kadınlara göre daha fazla interneti kullandıkları tespit

edilmiştir. İnternetin en fazla kullanım nedeni olarak oyun oynamak, yeni insanlarla tanışmak olarak belirlenmiştir.

Chak ve Leung (2004), ergenlerde internet bağımlılığının utangaçlık ve kontrol odağı ile ilişkisini araştırmışlardır. Araştırmanın verileri, İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Utangaçlık Ölçeği, Kontrol Odağı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılarak toplanılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların % 14,7'sinde internet bağımlılığı tespit edilmiştir. Utangaç katılımcıların daha çok online oyun, online haber, eposta kullanımı, online sohbet gibi internet etkinliklerini daha fazla kullandıkları belirlenmiştir.

Ng ve Hastings (2005), internette online oyun bağımlılığını araştırmışlardır. Veri toplama aracı olarak: Kişisel Bilgi Formu, Oyun ve Oyun Alışkanlıklarıyla İlgili Anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların % 34'ü 21-40 saat oyun oynayarak vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların yalnızlıklarını gidermek için oyun oynamaya yöneldikleri bilgisine ulaşılmıştır.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, veri toplama süreci ve veri analizine ait açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, ortopedik engelli bireylerin engel yüzdesi ile teknoloji kullanımı arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek için karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karma araştırma yöntemi farklı yöntemlerle toplanan araştırma verilerinin birbirini teyit etmek amacıyla kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Karma yöntemde farklı yöntem demek, araştırmacının çalışmasındaki probleme yönelik olarak nicel ve nitel yöntemi bir arada kullanması, birleştirmesi demektir (Baki ve Gökçek, 2012). Bu iki yöntemi birleştirmek ve araştırmada kullanmak sorulan soruya daha net bir yanıt verebiliyorsa karma araştırma yöntemi kullanılmalıdır (Gorard ve Taylor, 2004).

Johnson ve Onwuegbuzie (2004)'e göre araştırmada karma yöntem kullanmanın iki temel amacı olduğunu belirtmişlerdir. Birinci amaç çeşitleme ve tamamlayıcılıktır. Bu amaç; nicel ve nitel yöntemler uygulayarak elde edilen sonuçları doğrulamaktır. İkinci amaç ise başlatma, geliştirme ve genişletmedir. Bu amaç ile nicel ve nitel yöntemler kullanılarak varılan sonuçlardan yola çıkılarak yeni araştırma soruları elde etmektir.

Araştırmada karma yöntem kullanmanın birçok avantajı bulunmaktadır. Bunlar, nitel ve nicel yöntemin sahip olduğu zayıf yönleri karma yöntem kullanıldığında güçlendirmesi, bu yöntemin geçerlilik ve güvenilirliğinin yüksek olması, araştırılan konunun derinlemesine incelenmesine imkân vermesi, bir yöntemde elde edilen bulguların diğer bir yöntem ile açıklanabilmesi, ışık tutması, farklı türdeki sorulara cevap verebilmesi şeklinde sıralanabilir (Bryman, 2006).

Creswell (2008), karma yöntem araştırmalarını; gömülü, açıklayıcı, keşfedici ve paralel karma yöntem olmak üzere dört başlık altında sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma Şekil 4’te gösterilmiştir.

Şekil 4: Karma araştırma yöntemi çeşitleri

Bu çalışma karma araştırma yönteminin sınıflandırmasına göre açıklayıcı karma yöntemidir. Açıklayıcı karma yönteminin araştırmanın hedeflerine en uygun yöntem olduğu düşünölmektedir. Çünkü açıklayıcı karma yönteminde nicel veriler toplanıp daha sonra nicel verileri açıklamak amacıyla nitel veriler toplanılmaktadır.

3.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Van ilinin İpekyolu ve Tuşba ilçelerinde bulunan ortopedik engelli bireyler oluşturmaktadır. Bu hedef evrendir. Hedef evren ulaşılması hemen hemen imkânsız olan evrendir (Büyököztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013).

Van’da bulunan mevcut ortopedik engelli birey sayısının çokluğu göz önünde bulundurularak örnekleme yoluna gidilmiştir. Yani evreni temsil edecek örnekleme grubu sečilmiřtir. Bu örnekleme grubunu 2017 yılının Ocak ayı -2018 yılının Aralık ayları kapsamında Van ilinin İpekyolu ve Tuřba ilçelerinde ikamet eden ortopedik engelliler oluşturmaktadır. Çalışmada örnekleme grubu amaçsal örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme göre oluşturulmuştur. Büyököztürk vd.(2013)

'ne göre ölçüt örnekleme, belli niteliklere sahip bireylerin, olayların ve nesnelerin yani örnekleme için belirlenen ölçütü karşılayan birimlerin örnekleme alınmasıdır. Bu araştırmanın mutlak ölçütlerinden bir tanesi engelliler içerisinde sadece ortopedik engelle sahip olan bireyler çalışma içerisinde yer alıp bu engel dışındakiler kapsam dışında tutulmuştur. Bir diğer ölçüt ise verilerin daha yansız ve anlaşılabilir olarak cevaplanabilmesi için örnekleme grubunun yaşı 15 ve üstü olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada amaç ortopedik engelli bireylerin engel yüzdeleri ile teknoloji kullanımlarını incelemektir. Araştırmanın nicel kısmını Van ili İpekyolu ve Tuşba ilçelerinde bulunan 200 ortopedik engelli birey oluşturmaktadır. Bu bireylere Günüş ve Kayri (2010) tarafından geliştirilen İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Uygulanan ölçek sonrasında bağımlılık ölçümleri yüksek ve düşük gruplar tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel kısmı ise bu gruplar içerisinde internet bağımlılık ölçümleri yüksek ve düşük olan 10'ar birey ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Bu görüşmeler gönüllülük esasına ve bireye ulaşılabilirliğine göre yapılmıştır.

3.2.1. Çalışmanın Nicel Örneklemi

Araştırmaya katılan bireylerin özelliklerine ait frekans ve yüzde değerleri Tablo 1’ de gösterilmiştir.

Tablo 1. Demografik bilgiler

Demografik Bilgilerin Dağılımı		f	%	
Cinsiyet	Kadın	69	34,5	
	Erkek	131	65,5	
Meslek	İşsiz	134	67,0	
	Memur	37	18,5	
	Kamuda Çalışanlar	Öğretmen	7	3,5
		Hemşire	1	0,5
	Özelde Çalışanlar	Özel Şirket	13	6,5
		Özel Güvenlik	2	1,0
		Terzi	4	2,0
		Sekreter	1	0,5
	İşçi	1	0,5	
	Eğitim Durumu	Eğitim Durumu Yok	47	23,5
İlköğretim		36	18,0	
Ortaöğretim		75	37,5	
2 Yıllık Yükseköğretim		17	8,5	
4 Yıllık Yükseköğretim		25	12,5	
Aylık Gelir Düzeyi	Yok	56	28,0	
	1-1500TL	76	38,0	
	1501-3000TL	48	24,0	
	3001TL ve üzeri	20	10,0	
Engel Yüzdesi	% 20-% 40 Arası	56	28,0	
	% 41-% 60 Arası	67	33,5	
	% 61-% 80 Arası	56	28,0	
	% 81 ve üzeri	21	10,5	
Toplam		200	100	

Tablo 1’de araştırmaya katılan toplam 200 katılımcının olduğu, katılımcıların ise 69’unun kadın, 131’inin ise erkek olduğu görölmektedir. Katılımcılar meslek gruplarına göre 3’e ayrılmıştır. Bunlar kamuda, özelde çalışanlar ve meslek sahibi olmayan işsiz kişilerdir. Tabloya göre en fazla kişi sayısı işsiz grubundadır, işsiz kişi sayısı 134’tür. 45 kişi kamuda, 21 kişi ise özelde çalıştığı görölmektedir. Bireylerin eğitim durumları incelendiğinde tabloya göre ortaöğretim mezunu olan kişi sayısı 75, eğitim durumu olmayan kişi sayısı 47, ilköğretim mezunu olan kişi sayısı 36’dır. Bu kişi sayılarına göre daha az olan 4 yıllık üniversite mezunu 25 kişi ve 2 yıllık yükseköğretim mezunu 17 kişi olduğu görölmektedir. Katılımcıların aylık gelir düzeyine bakıldığında 1-1500TL aylık gelire sahip 76 kişi, geliri olmayan 56 kişi bulunmaktadır. 1500-3000TL gelire sahip 48 kişi bulunurken 3001 TL üzeri aylık gelire sahip olan 20 kişi bulunmaktadır. Bireylerin engel yüzdelerine bakıldığında % 20 ile % 40 arasında ve % 61 ile % 80 arası ortopedik engelliliğe sahip bireylerin sayısı 56, % 41-% 60 arası engelliliğe sahip bireylerin sayısı 67’dir. % 81 ve üzeri ortopedik engele sahip bireylerin sayısı ise 21’dir.

3.2.2. Çalışmanın Nitel Örnekleme

Uygulanan İnternet bağımlılık ölçeği sonucuna göre; internet bağımlılık ölçüm puanları en yüksek ve en düşük puana sahip olan 10 birey ile yarı yapılandırılmış görüşme uygulanıp araştırmanın nitel verileri toplanmıştır. Görüşmeler gönüllülük esasına göre yapılmıştır. Görüşmeyi kabul etmeyen bireyler olduğunda bir sonraki en yüksek veya en düşük internet bağımlılık puanına sahip birey ile görüşme yapılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin kimlikleri gizli tutulmuş ve kod verilmiştir. İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireyler için “İB1...İB10”, düşük olan bireyler için “İBO1...İBO10” şeklinde kodlar verilmiştir. Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için görüşme zamanları ve süreleri kayıt altına alınmıştır.

Görüşmeye ait bilgiler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. *Görüşme yapılan bireylere ait bilgiler*

Kodu	Cinsiyeti	Kayıt Tarihi	Görüşme Saati
İB1	Kadın	21 Eylül 2018	15:00
İB2	Erkek	21 Eylül 2018	16:00
İB3	Kadın	15 Ekim 2018	16:00
İB4	Kadın	21 Ekim 2018	17:30
İB5	Erkek	27 Ekim 2018	15:30
İB6	Erkek	25 Ekim 2018	16:00
İB7	Erkek	1 Kasım 2018	16:15
İB8	Kadın	4 Kasım 2018	15:00
İB9	Erkek	3 Kasım 2018	15:00
İB10	Erkek	4 Kasım 2018	10:00
İBO1	Kadın	28 Eylül 2018	15:00
İBO2	Kadın	24 Eylül 2018	16:00
İBO3	Erkek	21 Eylül 2018	16:30
İBO4	Erkek	21 Eylül 2018	17:30
İBO5	Kadın	15 Ekim 2018	15:30
İBO6	Kadın	14 Ekim 2018	15:30
İBO7	Kadın	14 Ekim 2018	09:30
İBO8	Erkek	19 Ekim 2018	16:00
İBO9	Erkek	25 Ekim 2018	17:00
İBO10	Erkek	31 Ekim 2018	16:30

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verilerini toplamak için nicel ve nitel veri toplama araçlarından faydalanılmıştır.

3.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel veri toplama araçlarının ayrıntıları bu bölümde yer almaktadır.

3.3.1.1. İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Bu çalışmada Günüş ve Kayri (2010)'nin geliştirdiği İnternet Bağımlılık Ölçeği kullanılmıştır (Ek1). Türkçe olarak geliştirilen bu ölçek, 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçek geliştirilirken bağımlılığa neden olabilecek unsurlar belirlenip madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu havuzdan uzman görüşleri alınarak deneme amaçlı bir ölçek geliştirilmiştir. Hazırlanan ölçek pilot olarak denendikten sonra, 7 ilde, 754 orta öğretim öğrencisi ile geçerlik, güvenirlik çalışması yapılmıştır. Orta öğretim kademesine uygulanan bu ölçeğin madde ayırt edicilik düzeylerinin 0,420 ile 0,681 değerleri arasında değiştiği gözlemlenmektedir. Bu değer kabul görülen 0,4 değerinin üzerindedir. Ölçekte bulunan 35 maddeye ait Cronbach alfa (α) iç tutarlık katsayısı 0,94 olarak bulunmuştur.

Ölçek 4 faktörden oluşmaktadır. Bunlar “Yoksunluk”, “Kontrol Güçlüğü”, “İşlevsellikte Bozulma” ve “Sosyal İzolasyon” olarak adlandırılmıştır. Faktörlere ilişkin iç tutarlık katsayıları “Yoksunluk” için 0,89, “Kontrol Güçlüğü” için 0,91, “İşlevsellikte Bozulma” için “0,91”, “Sosyal İzolasyon” için ise 0,90’dır.

Bu çalışmada ölçekte bulunan 35 maddeye ait Cronbach alfa (α) iç tutarlık katsayısı 0,948 bulunmuştur. Ölçekte bulunan maddelere ait iç tutarlık katsayıları ise “Yoksunluk” için 0,869, “Kontrol Güçlüğü” için 0,874, “İşlevsellikte Bozulma” için 0,871 ve “Sosyal İzolasyon” için ise 0,866 bulunmuştur.

Ölçek likert tipindeki sorulardan oluşmaktadır. Likert tipindeki derecelmeler “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum”, “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklindedir. Ölçek maddeleri 5’ten 1’e doğru puanlandırılmıştır. 5 puanı “Tamamen Katılıyorum” a denk gelirken 1 puanı ise “Tamamen Katılmıyorum” a denk gelmektedir. Yani 1’den 5’e doğru gittikçe bağımlılık düzeyi de artmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan aralığı en az 35 puan en yüksek ise 175 puan olup, bu aralıktaki puan değerleri alınabilmektedir.

İnternet bağımlılık ölçeğinden elde edilen puanları değerlendirebilmek için 3 tane puan aralığı oluşturulmuştur. Bu puan aralıklarına sahip bireylerin bağımlılık düzeyleri ise “düşük”, “orta” ve “yüksek” olarak adlandırılmıştır.

Aşağıda gruplar hakkındaki bilgiler verilmiştir.

1 - 2,49 = Düşük

2,5 - 3,49 = Orta

3,5 - 5 = Yüksek

Yukarıdaki gruplandırma temel alınarak ölçek toplam puanı üzerinden değerlendirme de aşağıdaki gibi oluşmaktadır.

35 - 87,49 = Düşük

87,50 - 122,49 = Orta

122,50 - 175 = Yüksek

3.3.1.2. Kişisel Bilgi Formu

Görüşme yapılacak bireylerin demografik durumu hakkında genel bilgi sahibi olmak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır (Ek2). Bu formda ortopedik engelli bireylere ait cinsiyet, yaş, meslek, engel yüzdesi, aylık gelir, günlük internet kullanım süresi, birlikte yaşadıkları kişi durumu, teknolojik cihazlara sahip olma durumu, evde vakitlerini nasıl geçirdikleri vb. bilgileri içeren sorular bulunmaktadır. Toplam 20 sorudan oluşmaktadır. Formda bulunan soruların bazılarında birden fazla işaretleme yapılmasına olanak tanınmış, bazı sorularda ise tek seçenek işaretlenmesi istenilmiştir. Sorular hazırlanırken uzman görüşleri alınmıştır. Anketler gönüllülük ilkesine göre bireylere uygulanmıştır. Katılımcıların bu formu uygulama süresi yaklaşık 8-10 dk arasında değişmiştir.

3.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları

İnternet Bağımlılık Ölçeği bireylere uygulandıktan sonra ölçek sonuçlarına göre internet bağımlılık ölçüm puanları en yüksek ve düşük olan gruplar oluşturulmuştur. Bu bireylerle yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla nitel veriler toplanmıştır. Araştırmacı tarafından 10'ar adet soru araştırma amacına uygun bir şekilde hazırlanmıştır. İnternet

ölçüm puanları en yüksek ve düşük olan toplam 20 bireyin görüşme sorularında farklı sorular mevcuttur. Sorular hazırlanırken uzman görüşleri alınmıştır. Soruların sıralanışı genelden özele doğru sıralanmıştır. Bireylerin yorum yapabilecekleri soruların oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Hazırlanan sorular açık ve anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir. İnternet bağımlılık ölçüm puanları yüksek olan bireylerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda (Ek3):

- İnternet ve teknoloji araçları sizin için ne ifade ediyor, önemi nedir?
- İnterneti kullanım amacınız/amaçlarınız nedir/nelerdir?
- İnternet sizin için bir zorunluluk mu? Olmadığı zaman kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
- Dışarıya / sosyal yaşama az dâhil oluyor musunuz? Eğer Evet ise bu durumun fiziksel engeliniz ile bir ilgisi var mı?
- Günün hangi dilimlerinde internet ve teknolojik araçları kullanıyorsunuz?
- İnternette arkadaş ediniyor musunuz? Bu durum hakkında ne düşünüyorsunuz?
- İnternet kullanımınızı denetim altında tutmak veya azaltmak için girişimde buldunuz mu? Eğer bulduysanız neler yaptınız?
- İnterneti kullanmanızın fiziksel engeliniz ile bir ilgisi var mı?
- Engellilik düzeyiniz nedir? Bu durum internet ve teknoloji kullanımını nasıl etkiliyor?
- Hem engel yüzdeniz hem de sosyal çevreniz şu anki durumdan farklı olsaydı internet kullanımınız nasıl bir değişim izlerdi? şeklinde sorular bulunmaktadır.

İnternet bağımlılık ölçüm puanları düşük olan bireylerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda (Ek4):

- İnternet ve teknoloji araçları sizin için ne ifade ediyor, önemi nedir?
- İnternetiniz var mı? İnternetinizin olmamasının nedenleri nelerdir?
- İnternet sizin için bir zorunluluk mu? Olmadığı zaman kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
- Dışarıya/sosyal yaşama az dâhil oluyor musunuz? Eğer Evet ise bu durumun fiziksel engeliniz ile bir ilgisi var mı?

- Günün hangi dilimlerinde internet ve teknolojik araçları kullanıyorsunuz?
- İnterneti kullanım amacınız/amaçlarınız nedir/nelerdir?
- İnternet kullanımınıza bir sınır getiriyor musunuz?
- İnternette arkadaş ediniyor musunuz? Bu durum hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Engellilik düzeyiniz nedir? Bu durum internet ve teknoloji kullanımını nasıl etkiliyor?
- Hem engel yüzdeniz hem de sosyal çevreniz şu anki durumdan farklı olsaydı internet kullanımınız nasıl bir değişim izlerdi? şeklinde sorular bulunmaktadır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri 2017 yılı Ocak ayı – 2018 yılı Aralık aylarında Van ilinin İpekyolu ve Tuşba ilçelerinde ikametgâh eden ortopedik engelli bireylerden oluşmaktadır. Verileri toplamak için gerekli kurumlardan izinler (Ek5, Ek6, Ek7) alınmıştır. Toplam 200 ortopedik engelli bireye İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanarak araştırmanın nicel verileri toplanmıştır. Bu verileri toplamak için resmi kurumlardan ve rehabilitasyon merkezlerinden yararlanılmıştır. Ölçek sonucunda bağımlı ve bağımlı olmayan 10 birey ile yarı yapılandırılmış görüşme uygulanmıştır. Görüşme verileri toplanırken ses kaydı istemeyen kişi ve kurumlarla karşılaşmıştır, bu durumlarda bireyin söyledikleri aynen yazıya aktarılmıştır.

3.5. Veri Analizi

Araştırmada kullanılan nicel ve nitel veri analizleri hakkında bilgiler burada yer almaktadır.

3.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında 200 ortopedik engelli bireye İnternet Bağımlılık Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22 sürümü ile analiz edilmiştir. Araştırma verileri, cinsiyet, yaş, meslek türü, gelir düzeyi, evde nasıl vakit geçirdiği, internet bağımlılığı ölçeğine ait bilgiler kodlanarak SPSS programına kaydedilmiştir. Veriler sırasıyla temel istatistiksel ölçülerle(aritmetik ortalama, frekans, yüzde) özetlenmiştir.

Normal dağılım gösteren verilerin analizinde, ikili karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t testi, çoklu grup karşılaştırmalarında ise tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespiti için yapılan Scheffe Testi ile çözümlenmiştir. Bu teste karar verilmesinin nedeni Scheffe testinin çoklu karşılaştırmalara izin vermesi ve gruplar arası belirlenen farkı belirleyip bu farkı belirlerken de kararlı olmasıdır. Yani I. ve II. Tip hata tiplerinden maksimum seviyede arınık sonuçlar elde etmesidir (Kayri, 2009). Bulguların yorumlanmasında 0,05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

Normal dağılım göstermeyen verilerin analizinde ise Kruskal Wallis H, Mann Whitney U ve iki değişken için Kay-Kare testleri uygulanmıştır.

3.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Görüşme yapılmadan önce görüşülecek birey aranarak uygun bir zaman ve tarih için randevu alınmıştır. Bireyin en uygun olduğu zaman tercih edilmiştir.

Araştırmada internet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireyler için “İB1, İB2...İB10” kodlar, düşük olan bireyler için “İBO1, İBO2...İB10” kodlar kullanılmıştır. Araştırmanın nitel verilerinin geçerlilik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla;

- Görüşme esnasında görüşülen bireylerden izin alınarak ses kaydı alınmıştır. Ses kayıtları Microsoft Word programına zaman geçmeden aktarılmış daha sonra görüşülen bireye gösterilmiştir. Bazı rehabilitasyon merkezlerinde ses kaydı için izin verilmemiştir. Bu durumda bireylerin söyledikleri aynen yazıya aktarılmıştır.
- Yapılan görüşmelere ait bilgiler (cinsiyet, görüşme tarihi, görüşme saati) Tablo 2’de verilmiştir.
- Görüşme verileri Microsoft Word programına aktarıldıktan sonra görüşme sorularına ait kodlar ve temalar elde edilmiştir. Nitel analizler iki kişi tarafından yapılmıştır. Kod ve temalar tablo halinde frekans ve yüzde değerleri gösterilmiştir.
- Veriler raporlaştırılırken temalara ait bilgiler bireylerin ifadeleri doğrultusunda doğrudan alıntı yapılarak verilmiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmadan elde edilen nicel veriler, tablolandırılarak verilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmanın nitel boyutunu oluşturan verilere ait temalar tablolandırılmıştır. Temalara ait örnek ifadeler yer verilmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Tablo 3. *İnternet bağımlılığı puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar*

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kadın	69	86,36	25,8	198	1,058	0,291
Erkek	131	90,29	24,4			

Tablo 3'te İnternet Bağımlılık Ölçeğinden elde edilen toplam puanların cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($t_{(198)}= 1,058$, $p>0,05$). Bu bulgu, cinsiyet değişkeni açısından katılımcıların internet bağımlılıklarının farklılaşmadığı şeklinde yorumlanabilir. Erkeklerin internet bağımlılığı puan ortalamaları ($\bar{X}=90,29$), kadınlara ($\bar{X}=86,36$) göre daha yüksektir fakat istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

4.2. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin İnternet Kullanım Süreleri Açısından Karşılaştırılması

Tablo 4. *İnternet bağımlılığı puanlarının betimsel istatistikleri*

İnternet Kullanım Süresi	N	%	\bar{X}	SS
Hiç	11	5,5	60,27	20,44
0-1	19	9,5	71,10	22,15
2-3	80	40,0	87,66	21,12
4-5	47	23,5	92,23	18,86
6-7	20	10,0	97,65	24,97
7 ve üzeri	23	11,5	107,47	31,95
Toplam	200			

Tablo 5. *İnternet bağımlılığı puanlarının internet kullanım süreleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	25145,582	5	5029,116	9,860	0,000*	Hiç-(2-3),(4-5),(6-7);
Gruplarıçi	98946,573	194	510,034			(0-1)-(4-5),(6-7),(7 ve üzeri);
Toplam	124092,155	199				(2-3)-(7 ve üzeri)

*p<0,05.

Tablo 4'te katılımcıların internet kullanım süreleri, frekans ve yüzdelik değerleri gösterilmiştir. Bu değerlere bakıldığında 2-3 saat internet kullanan kişi sayısının 80, 4-5 saat internet kullanan kişi sayısının 47, 7 ve üstü internet kullanan kişi sayısının 23 olduğu göze çarpmaktadır. Tabloya göre hiç internet kullanmayan kişi sayısı ise 11'dir.

Tablo 5'teki analiz sonuçları kişilerin internet bağımlılıkları puanları arasında kullanım süreleri bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, ($F_{(5,194)} = 9,860$,

$p < 0,05$). Kullanım zamanlarının hangileri arasında farkların olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffé testinin sonuçlarına göre hiç internet kullanmayanlar ile (2-3),(4-5),(6-7) saat internet kullananlar arasında anlamlı fark çıkmıştır ve hiç internet kullanmayanların ortalaması ($\bar{X} = 60,27$), 2-3 saat ($\bar{X} = 87,66$), 4-5 saat ($\bar{X} = 92,23$), 6-7 saat ($\bar{X} = 97,65$) internet kullanan kişilerin ortalamasından daha düşük ortalamaya sahiptir. 0-1saat arası internet kullananlar (4-5), (6-7), (7 ve üzeri) saat internet kullananlar arasında anlamlı fark çıkmıştır ve 0-1 saat arası internet kullananların ortalaması ($\bar{X} = 71,10$) 4-5 saat ($\bar{X} = 92,23$), 6-7 saat ($\bar{X} = 97,65$), 7 ve üzeri saat ($\bar{X} = 107,47$) internet kullanan kişilerin ortalamasından daha düşük ortalamaya sahiptir. 2-3 saat arası internet kullananlar (7 ve üzeri) saat internet kullananlar arasında anlamlı fark çıkmıştır ve 2-3 saat arası internet kullananların ortalaması ($\bar{X} = 87,66$) 7 ve üzeri internet kullanan kişilerin ortalamasından ($\bar{X} = 107,47$) daha düşük ortalamaya sahiptir.

4.3. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin İnternet Kullanım Zaman Dilimleri Açısından Karşılaştırılması

Tablo 6. Katılımcıların internet kullanım zaman dilimleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar

Kullanım Zamanları	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Sabah (S)	4	91,50	5	19,52	0,002*	S-A;
Öğle (Ö)	13	65,27				Ö-G, AHV, HZ;
Akşam (A)	67	104,34				A-HZ;
Gece (G)	15	112,07				G-HZ;
Aralıklı Her Vakit (AHV)	93	107,38				AHV-HZ
Hiçbir Zaman (HZ)	8	28,44				
Toplam	200					

* $p < 0,05$.

Analiz sonuçları, araştırmaya katılan bireylerin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanlarının kullanım zaman dilimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını

göstermektedir, ($\chi^2_{(5,200)}= 19,52, p<0,05$). Bu bulgu internet kullanım zaman dilimlerine göre internet bağımlılık puanlarını artırmada farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Kullanım zaman dilimlerinin hangileri arasında farklılık olduğuna bakıldığında sabah ile akşamın, öğle ile gece, aralıklı her vakit, hiçbir zamanın, akşam ile hiçbir zamanın, gece ile hiçbir zamanın, aralıklı her vakit ile hiçbir zamanın arasında fark olduğu tablo 6'daki anlamlı fark sütununda gösterilmiştir.

4.4. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin İnternet Kullanım Amaçları Açısından Karşılaştırılması

Tablo 7. Katılımcıların internet kullanım amaçlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar

Kullanım Amaçları	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Anlamlı Fark
Haber/Bilgi/Araştırma (HBA)	63	66,04	3	48,61	0,000*	HBA-O, SM;
Oyun (O)	30	121,78				O-D;
Sosyal Medya(SM)	102	119,73				SM-D
Diğer (D)	5	14,80				
Toplam	200					

*p<0,05.

Analiz sonuçları, araştırmaya katılan kişilerin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanlarının kullanım amaçlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir, ($\chi^2_{(3,200)}= 48,61, p<0,05$). Bu bulgu internet kullanım amaçlarının internet bağımlılık puanlarını artırmada farklı etkilere sahip olduğunu gösterir. Kullanım amaçlarının hangileri arasında bir farklılık olduğuna bakıldığında haber/bilgi/araştırma ile oyun, sosyal medyanın, oyun ile diğerin, sosyal medya ile diğerin arasında fark olduğu tablo 7'deki anlamlı fark sütununda gösterilmiştir.

4.5. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Meslek Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Tablo 8. İnternet bağımlılığı puanlarının betimsel istatistikleri

Meslek Grupları	N	\bar{X}	SS
İşsiz	134	90,47	25,96
Kamu Kurumunda Çalışan Kişi	45	81,17	24,08
Özel Kurumda Çalışan Kişi	21	95,76	15,61
Toplam	200		

Tablo 9. İnternet bağımlılığı puanlarının meslek gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	4002,387	2	2001,194	3,283	0,040*	İşsiz-Kamu;
Gruplarıçi	120089,768	197	609,593			Kamu-Özel
Toplam	124092,155	199				

*p<0,05.

Tablo 9'daki analiz sonuçları kişilerin internet bağımlılıkları puanları arasında meslekleri bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, ($F_{(2,197)}= 3,283$, $p<0,05$).

Mesleklerin hangileri arasında farkların olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre özel kurumda çalışan kişilerin ($\bar{X}=95,76$) ve işsiz kişilerin ($\bar{X}=90,47$) internet puanlarının kamu kurumunda çalışan ($\bar{X}=81,17$) kişilerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.6. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Eğitim Durumları Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Tablo 10. *İnternet bağımlılığı puanlarının betimsel istatistikleri*

Eğitim Durumu	N	\bar{X}	SS
Eğitim Durumu Yok	47	91,02	21,98
İlköğretim	36	94,80	27,59
Ortaöğretim	75	86,93	26,90
2 Yıllık Yükseköğretim	17	86,05	20,25
4 Yıllık Yükseköğretim	25	84,52	23,01
Toplam	200		

Tablo 11. *İnternet bağımlılığı puanlarının eğitim durumları açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	2373,690	4	593,422	0,951	0,436
Gruplarıçi	121718,465	195	624,197		
Toplam	124092,155	199			

Tablo 11’de kişilerin internet bağımlılıkları puanları arasında eğitim durumları bakımından anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir, ($F_{(4,195)}=0.951$), $p>0.05$).

4.7. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Birlikte Yaşadıkları Kişiler Açısından Karşılaştırılması

Tablo 12. Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişilere göre dağılımı ve örneklemin birlikte yaşadıkları kişilere göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar

Birlikte Yaşadıkları Kişiler	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Anne/Baba/Kardeşler	140	99,11	3	5,15	0,160
Eşim/Çocuklarım	37	97,28			
Yalnız	17	127,91			
Diğer	6	75,17			
Toplam	200				

Tablo 12’de örneklemin birlikte yaşadıkları kişilerin frekans değerleri verilmiştir. Tabloya göre 140 kişi anne/baba/kardeşleri ile yaşamaktadır. Bu frekans değerinden sonra katılımcıların 37’si eşi ve çocuklarıyla beraber yaşamaktadır. Bu değerlere göre daha az olan 17 kişi yalnız yaşamaktadır.

Analiz sonuçları, araştırmaya katılan kişilerin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanlarının birlikte yaşadıkları kişilere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir, ($\chi^2_{(3,200)} = 5,15, p > 0,05$).

4.8. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin İnternete Verdikleri Önem Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Tablo 13. İnternet bağımlılığı puanlarının betimsel istatistikleri

İnternete Verdikleri Önem	N	\bar{X}	SS
Hiç Yok (HY)	18	64,77	22,41
Kısmen Var (KV)	85	87,71	23,25
Var (V)	72	90,46	22,79
Çok Fazla Var (ÇFV)	25	106,00	25,12
Toplam	200		

Tablo 14. *İnternet bağımlılığı puanlarının katılımcıların internete verdikleri önem açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	18083,834	3	6027,945	11,145	0,000*	HY-KV,V,ÇFV;
Gruplarıçi	106008,321	196	540,859			KV-HY,ÇFV;
Toplam	124092,155	199				V-HY,ÇFV

*p<0,05.

Tablo 14'te araştırmaya katılan kişilerin internete verdikleri öneme ait bilgiler görülmektedir. Tablo 18'deki analiz sonuçları kişilerin internet bağımlılıkları puanları arasında internete verdikleri önem bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, ($F_{(3,196)} = 11,145$, $p < 0,05$).

Kişilerin internete verdikleri önem bakımından hangileri arasında farkların olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre hiç önem vermeyen kişilerin ($\bar{X} = 64,77$) kısmen var ($\bar{X} = 87,71$), var ($\bar{X} = 90,46$) ve çok fazla var ($\bar{X} = 106,00$) diye belirten kişilerden düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Kısmen var diye belirten kişilerin ($\bar{X} = 87,71$) hiç yok ($\bar{X} = 64,77$) diye belirten kişilerden daha yüksek ortalamaya sahipken çok fazla var olarak belirten kişilerin ($\bar{X} = 106,00$) ortalamalarından ise daha düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Var diye belirten kişilerin ($\bar{X} = 90,46$) hiç yok diye belirten kişilerden ($\bar{X} = 64,77$) daha yüksek ortalamaya sahipken çok fazla diye belirten kişilerden ($\bar{X} = 106,00$) ise daha düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

4.9. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Engel Durumunun Sonradan veya Doğuştan olması Açısından Karşılaştırılması

Tablo 15. *İnternet bağımlılığı puanlarının katılımcıların engel durumunun doğuştan veya sonradan olması açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar*

Engellilik Doğuştan Mı?	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evet	83	87,27	24,35	198	0,790	0,430
Hayır	117	90,11	25,44			

Tablo 15'te İnternet Bağımlılık Ölçeğinden elde edilen toplam puanların engelliğin doğuştan veya sonradan olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, ($t_{(198)}= 0,790$, $p>0,05$). Bu bulgu, internet bağımlılığı puanı ile engellilik durumu arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı şeklinde ifade edilir. Sonradan engelli olan bireylerin internet bağımlılığı puanı ($\bar{X}=90,11$), doğuştan engelli bireylerin ($\bar{X}=87,27$) internet bağımlılığı puanına göre daha yüksektir.

4.10. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Engel Yüzdeleri Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Tablo 16. *İnternet bağımlılığı puanlarının betimsel istatistikleri*

Engel Yüzdeleri	N	\bar{X}	SS
% 20-% 40 Arası	56	81,76	21,18
% 41-% 60 Arası	67	86,17	24,17
% 61-% 80 Arası	56	91,89	22,67
% 81 ve üzeri	21	108,95	31,83
Toplam	200		

Tablo 17. *İnternet bağımlılığı puanlarının, katılımcıların engel yüzdeleri açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	12290,013	3	4096,671	7,182	0,000*	% 20-% 40 ile
Gruplarıçi	111802,142	196	570,419			% 81 ve üzeri;
Toplam	124092,155	199				% 41-% 60 ile % 81 ve üzeri

*p<0,05.

Anket uygulanan kişiler engel yüzdelerine göre aralıklara ayrılmıştır. Tablo 17'deki analiz sonuçları kişilerin internet bağımlılıkları puanları arasında engel yüzdeleri bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, ($F_{(3,196)} = 7,18$, $p < 0,05$).

Engel yüzdeleri arasında farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre % 81 ve üzeri engel yüzdesine sahip olan kişilerin ($\bar{X} = 108,95$) ortalaması % 20-% 40 arasında engelliliğe sahip olan kişilerden ($\bar{X} = 81,76$) ve % 41-% 60 arasında engelliliğe sahip olan kişilerden ($\bar{X} = 86,17$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Engel düzeyleri arttıkça internet bağımlılığı puanlarının da arttığı söylenebilir.

4.11. Katılımcıların Evde Yaptıkları Etkinlikler

Tablo 18. *Katılımcıların evde yaptıkları etkinlikler*

Evde Yapılan Etkinlik	Evet	Hayır
Kitap Okuma	132	68
Tv İzleme	160	40
İnternette Vakit Geçirme	133	67
Cep Telefonu	124	76
Oyun	33	167
Bilgisayar/Tablet	39	161
Dinlenme	112	88
Aile ile Vakit Geçirme	2	198

Ankette bireylere sorulan “Evde vaktinizi nasıl geçiriyorsunuz?” sorusuna 200 kişinin verdiği yanıtlar Tablo 18’de gösterilmiştir. Birden fazla seçenek işaretlemesi yapılmaktadır. Tabloda 160 kişinin evde televizyon izleyerek vakit geçirdiği, 133 kişinin internet ile vakit geçirdiği ve 132 kişinin ise kitap okuduğu görülmektedir.

4.12. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Oyun Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Tablo 19. Katılımcıların internet bağımlılık puanlarının evde oyun ile vakit geçirmesi açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar

		Evet	Hayır	Toplam
Düşük bağımlı	N	14	90	104
	%	13,5	86,5	100,0
Orta düzey bağımlı	N	12	65	77
	%	15,6	84,4	100,0
Yüksek bağımlı	N	12	7	19
	%	63,2	36,8	100,0
Toplam	N	33	167	200
	%	16,5	83,5	100,0

$$\chi^2=6,450 \quad sd=2 \quad *p=0,040.$$

Tablo 19 incelendiğinde düşük bağımlılık puanlarına sahip bireylerin evde oyun oynamayı tercih eden birey sayısının oranı % 13,5 iken, bu oranın orta düzey bağımlılık puanlarına sahip bireylerde % 15,6 ya ulaştığı, ancak yüksek bağımlılık puanlarına sahip bireylerde bu oranın % 63,2 ye ulaştığı görülmektedir. Buna göre yüksek bağımlılık puanlarına sahip bireylerin evde oyun oynamayı tercih ettikleri fikri ön plana çıkmaktadır. Yüksek bağımlılık puanlarına sahip bireyler orta düzey bağımlı ve düşük bağımlı olan bireylere göre evde oyun oynamayı anlamlı düzeyde daha fazla tercih ettikleri söylenebilir. Yüksek bağımlılık puanlarına sahip bireylerin orta ve düşük bağımlılık puanlarına göre farkın anlamlı olduğu bulunmuştur, ($\chi^2_{(sd=2)}= 6,450$, $p<0,05$).

4.13. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçümlerinin Kitap Okuma Değişkeni Açısından Karşılaştırılması

Tablo 20. Katılımcıların internet bağımlılık puanlarının evde kitap okuyarak vakit geçirmesi açısından karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar

		Evet	Hayır	Toplam
Düşük bağımlı	N	38	66	104
	%	36,5	63,5	100,0
Orta düzey bağımlı	N	21	56	77
	%	27,3	72,7	100,0
Yüksek bağımlı	N	8	11	19
	%	42,1	57,9	100,0
Toplam	N	67	133	200
	%	33,5	66,5	100,0

$$\chi^2=2,403 \quad sd=2 \quad p=0,301.$$

Tablo 20 incelendiğinde düşük bağımlılık puanlarına sahip bireylerin evde kitap okumayı tercih eden birey sayısının oranı % 36,5 iken, bu oranın orta düzey bağımlılık puanlarına sahip bireylerde % 27,5 ya düştüğü, ancak yüksek bağımlılık puanlarına sahip bireylerde bu oranın % 42,1 ye ulaştığı görülmektedir. Yüksek bağımlılık puanlarına sahip bireylerin orta ve düşük bağımlılık puanlarına göre farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur, ($\chi^2_{(sd=2)}=2,403$, $p>0,05$).

4.14. Nitel Bulgular

İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve kişisel bilgi formu uygulanan 200 kişiden internet bağımlılık ölçüm puanları en yüksek ve en düşük 10'ar kişi ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Sorular hazırlanırken araştırmanın amacı doğrultusunda sorular hazırlanmıştır. Bu görüşmeden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Sorulara ait tema ve kodlar 2 kişi tarafından analiz edilmiştir.

4.15. İnternet Bağımlılık Ölçümleri Yüksek Olan Bireylerin Görüşme Sorularına Ait Bulgular

Tablo 21: İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 1.sorusu, tema ve frekans değerleri

1) İnternet ve teknoloji araçları sizin için ne ifade ediyor, önemi nedir?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İnternetin hayatı kolaylaştırması	8	12
Daha önce olmayan ve internetle gelen imkânlar	4	

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların internetin hayatı kolaylaştırması temasına ait görüşleri şöyledir:

İB6:“Engellilik düzeyim ortopedik olduğu için özellikle hani yürüme mesafesi gerektirecek uzun mesafelerde interneti daha fazla kullanmak işlerimi daha çabuk bitirmeme olanak sağlıyor. Evde otururken yemek mi almam geliyor internetten yemeği evime getiriyorum. Ya da atıyorum hani binada 4. 5. Katta oturuyorsam asansör teknolojik aygıt, onu kullanırım hem daha kolaylık sağlar hem de daha pratiklik sağlar kesinlikle.”

İB1:“Aslında her ne kadar internet ve teknolojik araçlar dışarıdan kötü görünse de, hayatımızı kolaylaştırdığı için oldukça benim için bir önemi var ve oldukça faydalı.”

İB8:“İnternet benim için bir zorunluluk haline geldi her şey internet üzerinden yapılabiliyor. Örneğin elektrik faturası ödemek için eskiden şubeye gitmek gerekirdi. Şimdi internetten çok rahat ödeniyor. Neden sıra bekleyeyim vaktimi harcayayım. Hem engelli olan benim gibi insanlar için her yere gitmek zor ve zaman alıcı diye düşünüyorum. Yemek tariflerine bakıyorum çok güzel geliştirici videolar var.”

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin ifadelerinden, internetin yaşamın her alanında kullanıldığı, fatura ödeme, yemek sipariş verme gibi durumlarda kullanılarak insanların yaşamlarını kolaylaştırdığı bilgisine ulaşılmaktadır.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların daha önce olmayan ve internetle gelen imkânlar temasına ait görüşleri şöyledir:

İB5: “Bir kaç sene neler değiştirdi diyebilirsiniz, aslına bakarsak değişen pek bir şey yok sadece teknolojik açıdan gelişmeler oldu. İnternet hala aynı duruyor, tek değişen internetin sunduğu fırsatlar. Teknolojik açıdan bizleri ileriye yönelten birçok alet var. Cep telefonu, bilgisayar, laptop, tablet vb. şuan ki teknoloji ile uygulamalar sayesinde eve gelmeden önce kombiyi açabilir yada uygulamalar sayesinde perde ayarını yapabilir veya ışıkları açıp kapatabilirsiniz. Bizim için önemi ise bilginin paylaşmaya değer olduğudur.”

İB9: “İnternet ve teknolojik araçların günümüzdeki önemi yadsınamaz. Hemen hemen her şey internet üzerinden yapılıyor. Uzaktaki insanlarla iletişim kurabiliyoruz Alışveriş yapabiliyoruz. Hastanede sıra beklemeden internet üzerinden alabiliyoruz. Bu yüzden çok büyük öneme sahip.”

Bu ifadelerden internet ile insanların yaşamlarında birçok yenilik olduğu ve insan yaşamında internetin büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 22: İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 2.sorusu, tema ve frekans değerleri

2) İnterneti kullanım amacınız/amaçlarınız nedir/nelerdir?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İletişim ve haber kaynağı olarak sosyal medya	12	
Eğlence amaçlı kullanım	3	
Resmi yazışmalar için internet kullanımı	3	
Arkadaş edinme	3	34
Alışveriş yapma	4	
Belge gönderme	3	
Araştırma ve bilgi edinme	6	

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların iletişim ve haber kaynağı olarak sosyal medya temasına ait görüşleri şöyledir:

İB5: “İnterneti genelde oyun için ve teknoloji haberlerini takip etmek için kullanırım. Bunun dışında sosyal medyada aktif biriyim. Sosyal medya olarak facebook, instagram ve twitter kullanıyorum.”

İB9: “İnterneti birçok amaç için kullanıyorum. Ama en fazla sosyal medya için kullanıyorum. İnsanların, arkadaşlarımın, ünlülerin ne paylaştıklarını çok merak ediyorum. Videoları izlerken mutlu oluyorum. Ayrıca uzaktaki arkadaşlarımla Facebook, Instagram, WhatsApp üzerinden iletişim kurmak için kullanıyorum.”

İB7: “Günün mesai saatleri diliminde internet kullanımım % 90. Eve gittiğimde de sosyal medyayı takip ediyorum Facebook, Instagram Twitter, WhatsApp gibi uygulamaları kullanıyorum.”

İB4: “İnternet benim için olmazsa olmazlarımdandır. Uzaktaki akrabamla veya ailemle görüntülü konuşabiliyorum.”

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek ortopedik engelli bireylerin ifadelerinden, interneti iletişim kurma amaçlı kullanıldığı bilgisine ulaşılmaktadır. İletişim kurmak için insanlar Facebook, Instagram, Twitter, WhatsApp gibi uygulamalar kullanmayı tercih ettikleri sonucu çıkarılabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların eğlence amaçlı kullanım temasına ait görüşleri şöyledir:

İB4: “İnternet ve teknolojinin hayatımdaki yeri çok fazladır. Hemen her şeyi internet vasıtası ile yapıyorum. İnternet ile alışveriş yapıyorum, haberleri izliyorum, kaçırdığım dizileri izleyebiliyorum.”

İB10: “İnterneti birçok amaç için kullanıyorum. Oyun oynuyorum.”

Belirtilen ifadelerden insanların interneti eğlence amaçlı da kullandıkları, oyun oynayıp, dizi izledikleri, alışveriş yapabildikleri bilgisine ulaşılabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların resmi yazışmalar için internet kullanımını temasına ait görüşleri şöyledir:

İB6: “Benim kullanım amacım yani devlet memuru olduğum için günlük belli saatler içinde interneti kullanmak zorundayım. Kullandığımız birimler vardır, EBYS birimi gibi, yazışmaları kullanmak amaçlı onun dışında merak ettiğimiz herhangi bir bilgiye ulaşabilmek için kullanırız.”

İB8: “Günün 8-5 mesaide zaten hep internet kullanıyorum. Onun dışında eve gittiğin vakitler ara ara sitelere girip internette geziniyorum.”

İnterneti birçok amaç için kullanan insanlar iş hayatlarında da interneti sürekli kullanabilmektedir. Belirtilen ifadelerde iş yaşamında işlerin sağlıklı ilerleyebilmesi için sabah 8:00 akşam 17:00 saatleri arasında yani mesai saatleri içerisinde insanlar interneti aktif olarak kullanıp işlerini yürütebildiği bilgisine ulaşılabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların arkadaş edinme temasına ait görüşleri şöyledir:

İB2: “Benim için önemlidir. Ben çok sosyal medyada takılıyorum Arkadaş ediniyorum. Engelli gruplar ile sohbet ediyorum. Dertlerini dinliyorum. Dünyamızı kendimiz internet ile oluşturuyorum.”

İB3: “Teknolojik araçlar deyince aklıma arkadaş edinebildiğim ortam geliyor. Normalde yapamadığım çoğu şeyi burada yapabiliyorum.”

Belirtilen ifadelerden ortopedik engelli bireylerin interneti arkadaş edinebildikleri ortam olarak gördükleri, normal hayatta yapamadıkları aktifliği internet üzerinden sağladıkları bilgisine ulaşılabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların alışveriş yapma temasına ait görüşleri şöyledir:

İB4: “Ayağımdaki engelden dolayı ve hem de çok rahat olduğu için internetten alışveriş yapıyorum hem ucuz hem de zaman yönünden tasarruf sağlıyor.”

Mağaza mağaza gezmiyorum. Gezdiğim zamanlarda oluyor tabi. Ama ayaklarım ağrıyor hem de insanların bakış açlarına maruz kalmıyorum.”

İB10: *“İnternet 21. yy’ın en faydalı teknolojisidir denilebilir. İnternetsiz bir hayatı düşünemiyorum hayatımdaki önemi çok fazla diyebilirim. Çünkü her şeyi internet üzerinden yapıyoruz. Dışarıdan yemek bile isteyebiliyoruz. Bilgi edinme zaten var ona yeni güzellikler eklendi. İnternet üzerinden yapılacak imkânlar arttı. Yelpazesini her gün artıyor. Eskiden kitaplar sahaflardan alınıyordu. Şimdi internetten çok daha ucuza, daha kalitelisine sahip olunabiliyor.”*

Belirtilen ifadelerden ortopedik engelli bireylerin engellerinden dolayı ağrıların olduğu, hareket yeteneğinin kısıtlı olmasından dolayı işlerini interneti kullanarak yaptıklarından ağrı oluşumunun önüne geçildiği, zaman yönünden tasarruf sağladıklarına, interneti birçok ihtiyaçlarını gidermek için kullandıklarına ulaşılabilir. Ayrıca ortopedik engelli bireylerin günlük hayatta diğer insanlar tarafından olumsuz bakışlara maruz kaldıkları ve bu durumdan dolayı da dışarı çıkmak istemedikleri bilgisine ulaşılabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların belge gönderme temasına ait görüşleri şöyledir:

İB4: *“Bilgisayara gerek kalmadan belge gönderebiliyorum.”*

İB3: *“Belge gönderebiliyorum internet ile. Ses, fotoğraf, word belgesi gibi.”*

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların araştırma ve bilgi edinme temasına ait görüşleri şöyledir:

İB4: *“İnterneti kullanım öncelikli amacım haber/bilgi edinmektir. Güncel haberleri izliyorum bilmediğim bir konu hakkında bilgi edinmek için kullanıyorum. Bu konu teknoloji olur, televizyonda duyduğum bir terim veya bir yemek tarifi olabilir.”*

İB9: *“Bilgi edinmek için de kullanıyorum. Günlük hayatta karşılaştığım bir terim, adresi internetten öğreniyorum.”*

İB3: “Arkadaşlarla bilgi alış verişinde ve paylaşımında bulunuyorum. Benim için zamanın çabuk ve güzel geçtiği tek yer. Ayrıca bilgiye erişimde büyük kolaylık sağlıyor. Benim için çok önemi var.”

Belirtilen ifadelerden ortopedik engelli bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları bir terim veya adres olduğunda interneti kullandıkları, internetin bilgiye erişimde büyük kolaylıklar sağladığı bilgisine ulaşılabilir.

Tablo 23: İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 3.sorusu, tema ve frekans değerleri

3) İnternet sizin için bir zorunluluk mu? Olmadığı zaman kendinizi nasıl hissediyorsunuz?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İnternetin iyi hissettirmesi	9	15
İnternetsiz olmanın kötü hissettirmesi	6	

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların internetin iyi hissettirmesi temasına ait görüşleri şöyledir:

İB1: “Evet zorunludur. Bunu alışkanlık haline getirdiğim için her gün her saat girmek istiyorum diyebilirim. Sanırım kendimi yalnız ve eksik hissediyorum.”

İB7: “İnternet genel anlamda ve yaşadığımız çağda zorunluluk haline gelmiştir. Çünkü internet olmadığında günlük ihtiyaçlarım olsun veya uzun vadeli ihtiyaçlarda internet kaçınılmaz hale gelmiştir. Olmadığı zaman yaşamsal olarak belki çok büyük eksik değil fakat pratikte sıkıntılara sebep olmaktadır. Ve ister istemez kendini kötü hissedersin. İnternette sahip olmak işlerini halletmek istersin.”

İB9: “İnternet benim için bir zorunluluk haline geldi. Bunu kendimde fark edebiliyorum durup dururken kim ne paylaşmış düşüncesi ile telefonu sarıldığım oluyor.”

İB10: “İnternet benim için bir zorunluluk. Sadece benim için değil üç kişinin ikisi için bence bir zorunluluk haline geldi. Çünkü herkesin elinde akıllı telefonlar sınırsız internetler mevcut. Çağa ayak uydurmak adına bence gerekli güzel bir teknoloji.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin interneti kullanarak iyi, mutlu hissettikleri internet olmadığında ise mutsuz, huzursuz hissettikleri bilgisine ulaşılabilir. Ayrıca insanlarda “internette neler paylaşıldı?” sorusu insanları daha fazla internet kullanmaya sevk ettiği bilgisine ulaşılabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların internetsiz olmanın kötü hissettirmesi temasına ait görüşleri şöyledir:

İB3: “İnternet olmadığı zaman kendimi yalnız, mutsuz ve kötü hissediyorum.”

İB9: “İnternet olmadığı zaman sinirli oluyorum. Nedendir bilinmez mutsuz oluyorum. Bir şey merak ettiğim de Google sormamak kötü bir duygu uyandırıyor bende.”

İB4: “İnternet benim için bir zorunluluk. Olmazsa olmaz diyebilirim. Olmadığı zaman kendimi kötü hissediyorum. Bazen tarifem bitiyor internet paketi yapılan kadar sabırsızlanıyorum. Ailem dışarda ise hemen paketimin yüklenmesini istiyorum.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin internet olmadığında sinirli, mutsuz ve kötü oldukları ve bir an önce internete sahip olma isteğinin var olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 24: İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 4.sorusu, tema ve frekans değerleri

4) Dışarıya / sosyal yaşama az dâhil oluyor musunuz? Eğer Evet ise bu durumun ortopedik engeliniz ile bir ilgisi var mı?			
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans	
Ortopedik engelin sosyal yaşama olumsuz etkisi var	6	9	
Ortopedik engelin sosyal yaşama olumsuz etkisi yok	3		

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların ortopedik engelin sosyal yaşama olumsuz etkisi var temasına ait görüşleri şöyledir:

İB3:“Sosyal yaşama çok dâhil olmuyorum, kalabalık ortamda bulunmak istemiyorum. Ailem düğünlere gittiğinde onlara katılmak istemiyorum. Evde kalıp internette gezinmek, arkadaşlarımla sohbet etmeyi tercih ediyorum. İnternetin düğünlerden daha eğlenceli olduğunu düşünüyorum. Evet, fiziksel engelim ile ilgisi var. Bacağımdaki sıkıntıdan dolayı normal insanlar gibi eğlenemiyorum. Mesela halayı sevmiş olmama rağmen engelimden dolayı rahat bir şekilde halay çekemiyorum. Kendimi dışlanmış hissediyorum. Okulda arkadaşlarım ile olan aktivitelere de katılamıyorum. Beden eğitimi dersinde koşma, zıplama, basketbol vb. etkinlikleri yapamıyorum. Bu yüzden de kenara çekilip internete giriyorum. Ayrıca kışın soğuk, buzdandan dolayı hareket yeteneğim daha da kısıtlanıyor, yürümekte zorluk çekiyorum. Uzun yollarda ayaklarımda ağrı hissediyorum bu durumlarla karşılaşmamak için de evde kalmayı interneti kullanmayı tercih ediyorum. Evde canım sıkılıyor belli bir zamandan sonra.”

İB7:“Dışarıya fiziksel olarak daha az katılıyorum. Bu durumun fiziksel engelim ile ilgisi var. Yani engel durumun zorluğundan dolayı katılamıyorum bunun sonucunda da ev ortamında internet ile vakit geçirmeme neden oluyor.”

İB9:“Evet, az dâhil oluyorum Engellilik düzeyim çok fazla. Tekerlekli sandalye kullanıyorum. Bu durum her yere gitmeme engel oluyor zorluk çekiyorum.”

İB4:“Trafik kazası geçirdim engelim sonradan oluştu. Eskiye göre daha az sosyal yaşama dâhil oluyorum. Bu durumdan dolayı psikolojim bozulmuştu insan içine çıkasım gelmiyordu. Vaktimi daha çok evde geçiriyordum. Ailemden başkası ile görüşmek istemediğim zamanlarım oldu. Bu durumun fiziksel engelimle ilgisi var tabii. Evde kalınca da sıkılıyorum. Zaten evde yapabileceğiniz pek bir aktivite yok. Rutin işler. İnternet bir nebze de olsa bu rutin hayatı eğlenceli hale getirebiliyor diyebilirim. İnternet ile dünyaya açılıp haberdar olabiliyorum. Psikolojimin düzelmesine yardımcı oluyor bence. Daha mutlu oluyorum.”

İB8: “Dışarıda sosyal hayatım çok aktif değil. Ama elimden geldiğince de arkadaşlarımla kafede buluşurum. Bu keyif verici bir durum her zaman olmaz. Bu durum yani fiziksel engelim buna etken olabiliyor örneğin kuruma gelen bir kişi benim engelli olmadığımı sanıyor. Ayağa kalktığımda baktığı yer benim bacaklarım, aksamam, değneğim oluyor. Bakışlarının değiştiğini hissedebiliyorum. Üzülüyorum bu durum ortaya çıkmaması için çok dışarıya çıkmıyorum.”

Belirtilen ifadelerden ortopedik engelin sosyal yaşama etkisinin olduğu bilgisine ulaşılabilir. Kişilerde bulunan engellerden dolayı kişiler yapmak istedikleri etkinlikleri tam olarak yerine getirememekte ve etkinliği yapmaktan vazgeçebilmektedir. Bu gibi durumlarda kişiler internete girmeyi tercih edebilmektedir. Örneğin beden eğitimi dersini seven İB3 etkinlikleri yapamadığını ve kendini dışlanmış hissettiğini dile getirmiştir.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların ortopedik engelin sosyal yaşama olumsuz etkisi yok temasına ait görüşleri şöyledir:

İB6: “Öncelikle hiçbir zaman engelimin bana ve hayatıma, hayatımın her anına gerek zevklerim olsun, gerek arkadaşlıklarım olsun, gerek dışardaki yaşantım olsun ne dün ne bu gün ne de yarın engelim benim için engel olmayacaktır. Çünkü ben bunu bir kere kafamdan sildim. Bence insan hayatı kalbi ile beyni arasındaki iletişime, etkileşime bağlı olarak nasıl isterse öyle yaşayabilir. Önemli olan düşünüp hissetmektir.”

İB5: “Genellikle sosyal yaşama az dâhil olurum fiziksel engelim var ama bunun fiziksel engelle alakalı olmadığını söyleyebilirim. İletişim kopukluğu ile alakalı olduğunu düşünüyorum. Bu kopukluğun nedeni ise internettir. Eskiden bir arkadaşımın yanına oturduğumda iki kelime konuşabiliyordum şimdi ise kimse ile konuşulmuyor. Herkes telefonla internetle ilgileniyor.”

Belirtilen ifadelerden kendisi ile barışık olan yani engelini kabul eden insanların yaşamlarında engelin etkili olmadığı bilgisine ulaşılabilir.

Tablo 25: İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 5.sorusu, tema ve frekans değerleri

5) Günün hangi dilimlerinde internet ve teknolojik araçları kullanıyorsunuz?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
Akşam internet kullanma	3	7
Aralıklı her vakit internet kullanma	4	

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların akşam internet kullanma temasına ait görüşleri şöyledir:

İB3: “Akşam vakitleri daha çok interneti kullanıyorum. Gündüz okulda olduğum için, internete çok rahat giremiyorum. Ayrıca arkadaşlarım akşam aktif oluyorlar.”

İB9: “Daha çok akşam vakitleri interneti kullanıyorum. Odamda akşam rahat vakit geçiriyorum.”

Belirtilen ifadelerden insanların interneti kullanmak için akşam vakitlerini tercih ettikleri bu tercihin sebebinin ise arkadaş çevresinin internette akşam çevrimiçi olmaları veya kişinin kendini daha rahat hissetmesinden kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılabılır.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların aralıklı her vakit internet kullanma temasına ait görüşleri şöyledir:

İB5: “Genellikle günlük 12 saat internet kullanırım 4 saat televizyon izler 4 saat ise telefonda vakit geçiririm. Sabah uyandıktan kahvaltımı yaptıktan sonra bilgisayarın başına otururum ara ara mola veririm. Bilgisayar başından kalkma zamanım akşam 9 u bulur. Sonra tv izlerim. Yatmadan öncede telefonla vakit geçiririm. Günlük 3-4 saat uyurum.”

İB10: “Genellikle her zaman internet kullanıyorum. Çünkü, her daim telefon elimde. otobüste, dışarıda evde. Ama daha çok gece kullanıyorum. Kesilme durumu olmuyor. Otobüste inene kadar internet kullanabiliyorum.”

Belirtilen ifadelerden insanların akıllı telefonlar vasıtasıyla çok rahat bir şekilde her an internete ulaşabildikleri evde, otobüste interneti kullanabildikleri bilgisine ulaşılabilir.

Tablo 26: *İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 6.sorusu, tema ve frekans değerleri*

6) İnternette arkadaş ediniyor musunuz? Bu durum hakkında ne düşünüyorsunuz?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İnternette arkadaş edinmeye olumlu yaklaşım	6	7
İnternette arkadaş edinmeye olumsuz yaklaşım	4	

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların internette arkadaş edinmeye olumlu yaklaşım temasına ait görüşleri şöyledir:

İB1: “Evet, tabii ki. Dışarda her ne kadar inandırıcı gelmesede internette de çok iyi arkadaşlıklar edinilebilir ve hatta şu an bile görüştüğüm arkadaşlarım var.”

İB2: “Evet ediniyorum. Çok mutlu oluyorum. Hayatıma başka birileri girdiğinde seviniyorum benimle sohbet etmelerine seviniyorum.”

İB3: “İnternette arkadaş ediniyorum. En çok rahat bir şekilde arkadaş edindiğim ortam internet ortamı. Sosyal medya hesabı kullanarak arkadaşlarıma ulaşıyorum. Şu an 2000 e yakın arkadaşım var. Bu arkadaşlarımdan çoğunu tanımiyorum. İnternetteki arkadaşlarıma güveniyorum. Ayrıca başka şehirlerden arkadaş edinebiliyorum bana buldukları şehrin fotoğraflarını atıyorlar o şehirleri de tanıma fırsatı buluyorum. İnternette kendimi güvende hissediyorum. Çünkü kendime ait fotoğraf yüklemiyorum.”

İB10: “Evet, internette arkadaş edinirim. Sohbet etmeyi severim. Ama bu sohbet sadece kişi tanımak yalnızlığımı bir nebze gidermek için farklı amaçlar için arkadaş edinmiyorum. Seviyeli olduktan sonra arkadaşlığın bir zararı yok bence.”

Belirtilen ifadelerden internet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin internette arkadaş edinmeye karşı olumlu bakış açısına sahip oldukları bilgisine ulaşılabilir. Günlük hayatta çok rahat arkadaş edinemeyen insanların internette rahat bir şekilde arkadaş edinebildikleri anlaşılmaktadır.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların internette arkadaş edinmeye olumsuz yaklaşım temasına ait görüşleri şöyledir:

İB6: “İnternet sanal dediğimiz bir olgu olduğu için açıkçası arkadaşlık kavramı çok farklı bir şey benim için. Hani aldığımız bir malzemeye bir mala benzemez ben şimdiye kadar hiç interneti arkadaşlık için kullanmadım ve kullananlarında çok sağlıklı bir sonuç aldıklarını ve alacaklarını düşünmüyorum. İnternetteki arkadaşlıkların ne kadar kötü sonuçlara vardığını her gün görebiliyoruz. Bu belli bir yaş altındakiler için çok daha sıkıntılı bir durum. Yani internette edilen arkadaşlıkların çok samimi, gerçekçi olduklarını ve olabileceklerini düşünmüyorum.”

İB8: “İnternette arkadaş edinmiyorum. Açıkçası bir bayan için tanımadığım bir insanı hayatıma almaya çekinirim. Fotoğraflarımı baksın istemem. O kişiye güvenemem. Ama tanıdığım insanları eklemekte bir sakınca görmüyorum.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin internet ortamında edinilen arkadaşlara güvenmedikleri, bu durumu doğru bulmadıkları, internette edinilen arkadaşlığın gerçek arkadaş yerini tutmayacağını savundukları bilgisine ulaşılabilir.

Tablo 27: İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 7.sorusu, tema ve frekans değerleri

7) İnternet kullanımınızı denetim altında tutmak veya azaltmak için girişimde buldunuz mu? Eğer bulduysanız neler yaptınız?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İnternet kullanımını azaltma girişiminde bulunma	7	10
İnternet kullanımını azaltma girişiminde bulunmama	3	

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların internet kullanımını azaltma girişiminde bulunma temasına ait görüşleri şöyledir:

İB1: “Evet, hem de defalarca. Aslında kendimi çok fazla bağımlılaştırdığım için çoğu kez Instagram, Facebook ve WhatsApp vs. hesaplarımı dondurup kapattım.”

İB5: “İnternet kullanımını denetim altına almaya çalıştım bunun için bir ay gibi bir süre internet hiç kullanmadım. Bu da bende farklı etkenler oluşturmaya başladı. Etkenlerden bazıları şunlar: içe kapanıklık, istesen dahi evden çıkamama, ailemle severek yaptığım etkinliklerin bana anlamsız gelmesi, arkadaşlarımı kendimden istemeden uzaklaştırma, sevememe duygusu bunlardan bazılarıydı.”

İB8: “İnterneti kullanmamı denetim altında tutmak için kullandığım zamanı değiştirmeye çalıştım. Evde çok kullanmamaya çalışıyorum. Çünkü başımın ağrıdığını düşünüyorum çok fazla kullandığımda azaltıyorum bu yüzden.”

İB9: “Sınırlamalar getirmeye çalıştım. Bilgisayar veya telefonun başında saatlerce oturmak yerine dışarı çıkmaya çalıştım. Yürüyüşte zorluklar yaşadım. Bazen düşmeme neden oldu. O yüzden internetle vakit geçiriyorum kısıtlamıyorum şimdi kendimi.”

İB10: “İnternet kullanmamı sınırladığım zamanlar oldu. Facebook, Instagram hesabımı dondurdum. Ama dondurmak fayda etmedi. Aklımın orada kaldığını düşündüm sonra tekrar açtım.”

Bellirtilen ifadelerden kişilerin internet kullanımlarını sınırlamaya çalıştıkları, bunun için kullandıkları sosyal medya hesaplarını dondurdıkları ve internet kullanım zamanlarını değiştirmeye çalıştıkları anlaşılmakta, ama bu durumu uzun süre devam ettiremedikleri ve internetsiz kalma sonucunda kişilerde sinirlilik hali görüldüğü anlaşılmaktadır.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların internet kullanımını azaltma girişiminde bulunmama temasına ait görüşleri şöyledir:

İB3:“İnternet kullanımımı denetim altına almayı düşünmedim. Annem internette harcadığım vakit için rahatsız oluyor. Beni uyarıyor, derslerime ağırlık vermem gerektiğini söylüyor. Ama ben bu durumu göz ardı ediyorum. Azaltılacak bir durum olarak görmüyorum. Çünkü internette vakit hızlı ve güzel geçiyor. Ve ben bu durumdan şikâyetçi değilim.”

İB7:“İnterneti denetim altında tutmak veya azaltmak için girişimde bulunmadım. Zaten mesai saatleri içerisinde interneti epey kullanmak zorundayım. Evde de çok az vakit geçiriyorum.”

Belirtilen ifadelerde kişilerin internet kullanımlarını azaltma girişiminde bulunmadıkları anlaşılmaktadır. Bunun nedeni olarak birey internet kullanım süresini fazla olarak değerlendirmedeği ve interneti kullanmaktan keyif aldığı açıkça anlaşılmaktadır.

Tablo 28: İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 8.sorusu, tema ve frekans değerleri

8) İnterneti kullanmanızın ortopedik engeliniz ile bir ilgisi var mı?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İnternet kullanmam ile engelim arasında ilişki yok	3	9
İnternet kullanmam ile engelim arasında ilişki var	6	

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların internet kullanmam ile engelim arasında ilişki yok temasına ait görüşleri şöyledir:

İB5:“Fiziksel engelimle bir alakası yok. Muhtemelen fiziksel engelim olmasa dahi ben yine internet kullanmaya devam ederdim çünkü epey yararlı olduğunu düşünüyorum.”

İB6: “Yok, az önce de söylediğim gibi bu engelim hiçbir zaman hayatımda hiçbir şeyin önüne geçmedi. Bunun da önüne geçmedi ve ortopedik engel olduğu için teknoloji ve internet kullanımında pek bir ekstra vermedi ya da kullanmama engel olmadı.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin internet kullanması ile engeli arasında ilişki olmadığı, engeli olmasa da kişinin interneti kullanmaya devam edeceği bilgisine ulaşılabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların internet kullanmam ile engelim arasında ilişki var temasına ait görüşleri şöyledir:

İB3: “Evet var. Dışarıda vakit geçiremediğimden, insanların bakışlarından rahatsız olduğum için evde kalıp internete girmeyi tercih ediyorum.”

İB4: “İnterneti kullanmamın fiziksel engelimle azda olsa bir ilgisi var. Dışarı çıkamadığım veya hasta hissettiğim zaman evde kalıyorum. Ve daha fazla interneti kullanıyorum. Dışarı çıksam belki interneti bu kadar kullanmıyor olabilirim. Kışın özellikle karda, buzda dışarı çıkasım gelmiyor. Düşmekten yara almaktan korkuyorum. Yazın ise bu durumlar olmadığı için dışarı çıkabiliyorum interneti de daha az kullanıyorum.”

İB7: “Fiziksel durumumdan dolayı dışarıya çok çıkamıyorum. Bu durumda interneti daha çok kullanmama sebep olmaktadır.”

İB9: “Tabi interneti fazla kullanmamın engelim ile ilgisi var. Çünkü tekerlekli sandalye ile gidiyorum gideceğim yere. Uzak olunca çok fazla düşünüyorum. Evde kalınca da canım sıkılıyor. İnternet bu sıkıntımı biraz daha azaltıyor diyebilirim.”

İB10: “İster istemez fiziksel engelim ile ilgisi var. İnternette kendimi rahat hissediyorum. Dışarıda kendimi çok fazla rahat hissetmiyorum.”

Belirtilen ifadelerde bireylerin internet kullanımı ile engeli arasında ilişki olduğu, engelinden dolayı karlı, buzlu havalarda çok rahat hareket edemedikleri ve evde vakitlerini daha çok internet ile geçirdikleri sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca bazı ortopedik

engelli bireyler diğer insanların bakışlarına maruz kalmamak için evde kalıp internette vakit geçirebildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 29: *İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 9.sorusu, tema ve frekans değerleri*

9) Engellilik düzeyiniz nedir? Bu durum internet ve teknoloji kullanımını nasıl etkiliyor?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
Engelliliğin teknoloji kullanımına etkisi yok	2	9
Engelliliğin teknoloji kullanımına etkisi var	7	

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan engelliliğin teknoloji kullanımına etkisi yok temasına ait görüşleri şöyledir:

İB1: *“Engellilik düzeyim % 50. Herhangi bir etkisi yok.”*

İB5: *“Ben % 52 fiziksel engelliyim yürümede sıkıntı çekiyorum. Bu durum internet kullanımım da sorun teşkil etmiyor.”*

Belirtilen ifadelerden engellilik düzeyi az olan bireylerin engelliliğinin teknoloji kullanımına etkisi olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların engelliliğin teknoloji kullanımına etkisi var temasına ait görüşleri şöyledir:

İB2: *“% 80. Evden çıkmadığım için daha fazla interneti kullanıyorum. Kendimi bu tarz şeylere veriyorum.”*

İB3: *“Engellilik düzeyim % 70. Engelliliğim eve kapanmama sebep oluyor. Bu yüzden de evde yapabilecek etkinlik sayısı az olduğu için internete girmeyi tercih ediyorum.”*

İB4: *“Engellilik düzeyim % 40. Evet bir önceki soruda da dediğim gibi etkiliyor. Dışarı çıkışım gelmiyor. Hem insanların bakışlarına maruz kalmamak, hem de*

düşmemek, ağrı çekmemek için evde kalmayı tercih ediyorum. Evde kalıp internette sörf yapıyorum. Bilgimi artırıyorum.”

İB8: “% 50 engellilik düzeyim fazla olduğu için teknoloji kullanımının artmasına, saatlerce internet üzerinde vakit harcamama neden oluyor.”

İB9: “ % 99.90 Ortopedik engellyim. Bu durum insanlardan biraz uzaklaşmama neden oluyor. Hareket yeteneğinin kısıtlanmasına neden oluyor.”

Belirtilen ifadelerden engellilik düzeyi yüksek olan bireylerin engelliliğinin teknoloji kullanımına etkisi olduğu sonucuna ulaşılabılır.

Tablo 30: *İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireylerin 10.sorusu, tema ve frekans değerleri*

10) Hem engel yüzdeniz hem de sosyal çevreniz şu anki durumdan farklı olsaydı internet kullanımınız nasıl bir değişim izlerdi?						
Tema					Frekans(N)	Toplam Frekans
Engel yüzdem az olsaydı interneti çok kullanabilirdim					2	10
Engel yüzdem az olsaydı interneti az kullanabilirdim					8	

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların engel yüzdem az olsaydı interneti çok kullanabilirdim temasına ait görüşleri şöyledir:

İB6: “Yani açıkçası bunu bilmiyorum, kestiremiyorum da ya da engel durumu daha ağır olsaydı yatağa bağlı ya da tekerlekli sandalyeye mahkûm olsaydım internet bağımlılığım çok daha fazla olurdu. Çünkü pek dışarı hayatım olmayacaktı bende bu eksiklikleri gidermek için büyük ihtimalle ağır bağımlı hale gelebilirdim diye teşekkür ederim.”

İB1: “Farklı bir değişim izlemezdi. Hatta belki o zaman daha çok vakit geçirirdim diyebilirim.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin engellilik düzeyleri daha az olsaydı internet kullanımının daha fazla olabileceği bilgisine ulaşılabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan katılımcıların engel yüzdem az olsaydı interneti az kullanabilirdim temasına ait görüşleri şöyledir:

İB5:“Engel yüzden minimum seviyede olsaydı ben asosyal yerine sosyal biri olabilirdim ve muhtemelen interneti 12 saat kullanmak yerine minimum seviyede kullanabilirdim. Eğer sağlıklı bir birey olsaydım internet o kadar ilgimi çekmeyebilirdi. İlgi alanım değişirdi. Evlilik düşünür ailemle ilgilenirdim.”

İB10:“Engel yüzdem az olsaydı İnterneti kullanımında bir azalma olurdu. Ama interneti tamamen hayatımdan çıkarmazdım. Sosyal çevremden memnunum farklı olmasını istemem. Beni kabul eden, seven ailem arkadaşlarım var.”

İB7:“Engel yüzdem daha az olsaydı veya hiç olmasaydı toplum içindeki aktivitelerim daha çok olurdu. Ve internete bağımlılığım daha az olurdu. Sosyal çevrem, engel durumum olmasaydı daha fazla olurdu. Ve daha çok sosyal çevre edinirdim. Engel durumumdan dolayı ve toplumun engelli bireylere bakış açısından dolayı interneti kaçınılmaz hale getirmiş ve bağımlılık durumunun ortaya çıkmasına neden olmuştur.”

İB9:“Engellilik düzeyim az olsaydı veya hiç olmasaydı dışarıda gezerdim. Arkadaşlarımla kafede buluşurdum. Şimdi de buluşuyorum ama merdiven varsa tercih etmiyorum. Yollar ve bina yapıları bizim için yeterli, güzel değil. Başkasının beni taşımasına da gönlüm razı değil. Sosyal çevrem ailem haricindeki insanların yani toplumun daha anlayışlı insanlar olmasına, bizimle arkadaş olmalarını isterim.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin engellilik düzeyleri daha az olsaydı internet kullanımının daha az olacağı anlaşılmaktadır. İnternet kullanımı azalan bireylerin daha sosyal olacağı ve engellerinden dolayı gezemedikleri sokaklarda çok rahat hareket edip gezebilecekleri anlaşılmaktadır.

4.16. İnternet Bağımlılık Ölçümleri Düşük Olan Bireylerin Görüşme Sorularına Ait Bulgular

Tablo 31: *İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 1.sorusu, tema ve frekans değerleri*

1) İnternet ve teknoloji araçları sizin için ne ifade ediyor, önemi nedir?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İnternetin hayatı kolaylaştırması	10	11
Sosyal medyanın olumsuz yönü	1	

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların internetin hayatı kolaylaştırması temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO6: *“İnternet ve teknoloji araçlarının günlük hayatımızdaki yeri yadsınamaz. Benim için de bu durum böyle. Bir öğretmen olarak internetten çok fazla yararlanıyor, teknolojik araçları da derslerimde çokça kullanıyorum. Ders kitabımı internetten araştırdığım sunularla kullanarak dersi, hem öğrenciler açısından hem de kendi açımdan daha eğlenceli hale getiriyorum. Mesleğim anlamında benim için çok önemli ve etkili.”*

İBO2: *“İnternet ve teknoloji aletleri benim için şimdi yaşadığım zamanda herkesin işlerini kolayca rahatça hiç fazla emek harcamadan istediği bilgiye ulaşma olanaklarıdır. Teknoloji aletleri evet hayatımıza gereğinden fazla kolaylık sağlıyor ve birçok bilgiye ulaşmamızda da internetin olması da artık bu devir eski devir değil eğitimde, sağlıkta her yerde artık işler internetsiz olmuyor. Örneğin biz öğrencilerin çalışma esnasında bizler için çok faydalı ve gereklidir.”*

İBO10: *“Çağ teknoloji çağı. Benim için çok şey ifade ediyor. Günümüzde her şey internet üzerinden yapıldığı için benim için büyük önem arz ediyor. Alışverişe varana kadar her şeyi internet üzerinden yapılabilir. Büyük kolaylık sağlıyor.”*

Belirtilen ifadelerden internetin günümüzde bireyler tarafından kullanılması gerektiği çünkü internetin insan yaşamına birçok kolaylık sağladığı bilgisine ulaşılmaktadır.

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcının sosyal medyanın olumsuz yönü temasına ait görüşü şöyledir:

İBO1: “Örneğin sosyal medya Facebook bunlar benim için gereksizdir. Çünkü bunlardan birine bağımlı oluyoruz...”

Tablo 32: İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 2.sorusu, tema ve frekans değerleri

2) İnternetiniz var mı? İnternetinizin olmamasının nedenleri nelerdir?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İnternet erişiminin olmamasının nedenleri	4	8
İnternet erişimi sahipliği	4	

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların internet erişiminin olmamasının nedenleri temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO2: “İnternetim her ay olmasa da 2 ayda bir oluyor. İnternetimin olmamasının nedeni bazen ailemin birçok önemli ihtiyaçları olduğu için bende internetimin olmasını istemiyor bu parayla ailem diğer ihtiyaçlarını karşılasınlar diye internet paramı aileme verip harcasınlar diye.”

İBO1: “İnternetim yok. Cep telefonum ve internete girebileceğim tablet, bilgisayar olmadığı için internetim yok.”

İBO5: “İnternetim yok. İnternetimin olmamasının nedeni bir teknoloji aracım yok tabii olmasını istedim. İnternette vakit geçirmeyi, internette araştırma yapmayı, internetteki aktivitelere katılmayı vs. İnternetim yok ama okulda giriyorum o da yalnızca ödev veya araştırma için ya da gerekli olduğu için

kullanıyorum. Diğer şekilde kullanmıyorum mesela internetteki aktiviteleri katılamıyorum ya da arkadaş edinemiyorum internetimin olmaması bana zorluk yaratıyor. Mesela araştırma yapmam gerekiyorsa yapamıyorum internetim olmadığı için ödevlerimden geri kalıyorum az bilgi ediniyorum bunlarda benim için sıkıntı oluyor.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin interneti kullanamamasının altında internet erişimine ve teknolojik cihazlara sahip olamadıkları anlaşılmaktadır.

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların internet erişimi sahipliği temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO9:“İnternetim var. Hem evde olsun hem de iş yerinde olsun hem cebimde olsun ama daha çok tabii ki cepten interneti takip ediyorum.”

İBO10:“İnternetim var. Evde, işte, cep telefonumda internet mevcut. İşimden dolayı en çok işte masaüstü bilgisayardan giriş yaparak internet kullanıyorum.”

Belirtilen ifadelerden internete sahip bireylerin interneti her yerde kullanabildikleri sonucu çıkarılabilir.

Tablo 33: İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 3.sorusu, tema ve frekans değerleri

3) İnternet sizin için bir zorunluluk mu? Olmadığı zaman kendinizi nasıl hissediyorsunuz?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İnternet zorunluluk	7	14
İnternet zorunluluk değil	7	

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların internet zorunluluk temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO7: “İnternet günümüzde zorunlu hale gelmiş durumda bu yüzden benim içinde zorunlu. Genel olarak bütün işlerimi internet ortamında yapıyorum. Özellikle günlük hayatta mesela fatura öderken veya günlük işlemlerde internet zorunlu hale gelmiş durumdadır. Benim için de zorunludur.”

İBO10: “İşim gereği günün belli zamanlarında mesai saati içerisinde internet zorunluluk. İnternet olmadığı zaman işlerimizi yapamıyoruz. İşlerimiz aksıyor.”

Belirtilen ifadelerden bireyler internette birçok işlerini yapabilmekte bu yüzden de interneti zorunluluk olarak görmektedir.

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların internet zorunluluk değil temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO1: “İnternet benim için bir zorunluluk değil iyi ki de değil çünkü internet bir zorunluluk olsaydı sürekli aklım ve elim internette olurdu ve tabii bağımlı da olurdum internetim olmadığı zaman kendimi iyi hissediyorum, mutlu hissediyorum, huzurlu hissediyorum. Kendime zarar vermiyorum ailemle vakit geçirebiliyorum ve bunun için iyi ki de internet zorunluluk değil.”

İBO2: “Benim için okul zamanımda olsa olur diğer zamanlarımda olmasa da olur internette o kadar düşkünlüğüm yoktur. Çünkü hep zaman israfıdır. Hele ki sosyal medya varsa. İnternet olmasa kendimi daha iyi hissedirim daha iyi uğraşlarla uğraşırım. Kitap okumak, ders öğretici videolar izlemek, yazarların yeni eserlerini araştırmak, okumak gibi.”

Belirtilen ifadelerden lise dönemindeki bireylerin interneti zorunluluk olarak görmediği, internetin hayatlarının merkez noktasında bulunmadığı için mutlu olup ders çalışabildikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 34: *İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 4.sorusu, tema ve frekans değerleri*

4) Dışarıya/sosyal yaşama az dâhil oluyor musunuz? Eğer Evet ise bu durumun ortopedik engeliniz ile bir ilgisi var mı?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
Ortopedik engelin sosyal yaşama olumsuz etkisi var	4	11
Ortopedik engelin sosyal yaşama olumsuz etkisi yok	7	

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların ortopedik engelin sosyal yaşama olumsuz etkisi var temasına ait görüşleri şöyledir:

İB03: “Evet. Evet, etkisi var. Mesela benim amcamlar aynı binada 3,4 katta oturuyorlar. Onların yanına ziyarete gidemiyorum. Sosyal yaşama az dâhil olduğumu düşünüyorum.”

İB04: “Evet, biraz asosyalim biraz uzaklaşabiliyorum insanlardan. Kesinlikle fiziksel engelli olduğumdan kaynaklanıyor. Yani ben bu hissiyat olarak hissediyorum yani diğer insanlarla iletişim kurduğumda biraz böyle bakışlarından dolayı köşeme çekilebiliyorum.”

İB06: “Dışarıya, sosyal yaşama maalesef çok fazla dâhil olamıyorum buna da fiziksel engelim sebep. Belli saatlerde dışarda olmak koşuluyla bir şeylere katılabiliyorum ancak bu benim için çok yetersiz kalıyor.”

Belirtilen ifadelerden ortopedik engelli bireylerin sosyal yaşama dahil olmada engellerinin etken olduğu, aynı bina içerisinde bile hareket yeteneğinin olmayışından dolayı daha sosyal olamadıkları anlaşılmaktadır.

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların ortopedik engelin sosyal yaşama olumsuz etkisi yok temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO10: “Hayır. Sosyal yaşamımda aktif bir insanım. Spor yapıyorum. Basketbol takımında oynuyorum. Sinemaya gidiyorum, alışveriş yapıyorum. Gezilere katılıyorum. İl dışı seyahatlerini seviyorum.”

İBO9: “Dışarıda sosyal hayatı önemseyen biriyim. Hiçbir zaman benim engelli olmam sosyal yaşantım da bir engel olmadı. Hatta engeller benden korksun diye de söyleyeyim. Dışarıda sosyal yaşamımı sevdiğime ve düzenlediğimiz il genelindeki çevre ilçelerdeki bir tarihi ve görülmeye değer yerleri gezerek geçirmeye çalışıyorum.”

İBO5: “Sosyal yaşama az dâhil olmuyorum dışarıya çıkıyorum, düğünlere gidiyorum, arkadaşlarımla gezmeye çıkıyorum. Bunların fiziksel engelimle alakası yok ve alakası olmaması beni mutlu ediyor çünkü dışarı çıkmak arkadaşlarımla gezmek ya da başka aktivitelere katılmak beni mutlu ediyor. Eğer fiziksel engelimden dolayı dışarı çıkmasaydım ya da sosyal yaşama az dâhil olsaydım bunlar beni huzursuz ederdi. Bu kadar mutlu olmazdım en önemlisi okula gidemezdim. Bunlar benim hiç hoşuma gitmezdi. Ama şimdi hiç olmazsa okula gidiyorum, sosyal yaşama dâhil oluyorum bunlar beni mutlu ediyor.”

Belirtilen ifadelerden insanların engel durumlarının sosyal yaşamda aktif olmayı engellemediği anlaşılmaktadır. Ortopedik engelli bireylerin basketbol oynayabildiği, gezilere katılabildiği sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 35: *İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 5.sorusu, tema ve frekans değerleri*

5) Günün hangi dilimlerinde internet ve teknolojik araçları kullanıyorsunuz?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
Akşam	3	
Aralıklı her vakit	2	9
Mesai saatlerinde kurum içi yazışmalar için kullanma	4	

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların akşam internet kullanımı temasına ait görüşleri şöyledir:

İB03: “Sadece akşam. Sabah, öğle fırsatım olmuyor. Sabah okulum var. Öğleden sonrada fizik tedavim olur.”

İB07: “Aslında günün her diliminde teknolojik araçları kullanıyorum özellikle telefonu çok fazla kullanıyorum. Fakat tabii daha çok akşam saatlerinde kullanıyorum. Çünkü o zaman iş saati değil, ilgilenmem gereken çok fazla durum olmadığı için akşamları daha fazla kullanıyorum. Özellikle sosyal medyada vakit harcıyorum. Bunun dışında işimle alakalı da akşamları çok fazla kullanıyorum. Özellikle araştırmalar yapıyorum bazı kayıtlar yapmam gerekiyor bunlar için interneti akşamları yoğunlukla kullanıyorum.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin akşam internet kullanmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların aralıklı her vakit internet kullanımı temasına ait görüşleri şöyledir:

İB06: “Okulda olduğum saatlerde 8.00-12.00 arası; evde de 17.00 den sonra ortalama 2-3 saat (sunu hazırlama, ödev kontrolleri vs.) ,akşam 21.30-24.00 arasında ise kendim için sosyal medyada oluyor arada oyun oynuyorum. Bu

zaman zarflarında televizyon izlerken ya da bir şeyler yer içerken eşzamanlı internete giriyorum diyebilirim.”

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların mesai saatlerinde kurum içi yazışmalar için internet kullanma temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO8: “Kamu personeli olduğum için saat 8 ile 5 arası kamuda genellikle işlevsel olarak kullanıyorum.”

İBO10: “Genellikle mesai saatleri içerisinde daha çok interneti kullanıyorum.”

İBO9: “Ben bir kamu çalışanı olarak işyerinde birçok işimiz internet üzerinde. Kanun araştırmalar noktasında Resmi Gazete sitesinde gezgin yaptığım için internet her an irtibat halinde. Günümüzün çağı, teknoloji çağı olduğu için gerek kamu çalışanlarının gerekse birçok iş alanında internet artık bu alanlarda vazgeçilmez oluyor.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin mesai saatleri içerisinde interneti aktif olarak kullandıkları, işlerin yerine getirilmesinde internetin büyük bir öneme sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 36: *İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 6.sorusu, tema ve frekans değerleri*

6) İnterneti kullanım amacınız/amaçlarınız nedir/nelerdir?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İletişim kurma ve sağladığı imkanlardan faydalanma	11	18
Eğlence amaçlı kullanım	7	

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların iletişim kurma ve sağladığı imkanlardan faydalanma temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO5: “Düşündüğümde bir yere giderken gideceğim yeri bilmiyorsam bile internetten öğrenirim ya da internette kitap okurum vs.”

İBO8: “Haber amaçlı ve çocukların dersi ile ilgili genellikle kullanıyorum ama boş zamanlarımda tabii oyun ve sörf yaptığım oluyor. Dediğim gibi birincisi bilgi alışverişi, aktif olmak yani bir nevi kaba tabirle dünyadan haber almak ama onun yanında oyunda vs. de kullandığım oluyor film izlemek dediğim gibi o şekilde kullandığım oluyor.”

İBO9: “Daha beşinci maddede anlattığım gibi çalışma hayatımızın teknolojik internet kullanımımız her an olabilmektedir. Güncel yaşam ve toplumsal konularda hakkında bilgi almak, her an ve her zaman diliminde haberdar olmak, yaşanan toplumsal olaylara karşı duyarlı bir birey olmak için internet kullanımını önemsiyorum.”

İBO5: “İnterneti kullanım amacım ödev, araştırma, iletişim, haber vs. Bunlar dışında internetim olmadığı için internetteki aktivitelere katılmıyorum. İnternette ödev, araştırma, iletişim ve haber vs. için kullanırım. Fazlada kullanmam internetim olsaydı belki bunlara ekleme yapardım. Ama internetim yok.”

İBO3: “İnternetimin olduğu zamanlarda ders çalıştığım zaman ya da bir şeyleri merak ettiğim zamanlarda interneti ve teknolojik aletlerini kullanırım. Bir bilgiyi bir paylaşımı bir sorunu merak ettiğim zamanlarda interneti kullanırım amaç bir şeyleri öğrenmek için.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin interneti iletişim ve birçok amaç kullandıkları bilgisine ulaşılabilir. İnsanlar iletişim kurmak, herhangi bir yeri öğrenmek, bilgi edinmek, ödev yapmak gibi amaçlarla interneti kullanmaktadırlar.

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların eğlence amaçlı kullanım temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO3: “Sosyal medya kullanmak için, bilgi edinmek için sorun olduğunda çözümünü bulmak için interneti kullanırım.”

İBO6: “İlk soruda da bahsettiğim gibi öncelikli amacım ders hazırlamak. Mesleki açıdan daha çok yararlanıyorum. Daha sonra sosyal medyayı

kullanmak arkadaşlarımla bu portal üzerinden iletişim kurmak ya da onları takip etmek. Diğer bir amacım ise oyun oynamak ve sevdiğim şarkıları indirmek söylenebilir.”

İBO7: *“İnternet, daha çok çevreyle, ailemle iletişim kurmak için kullanıyorum. Bunun dışında yoğun olarak sosyal medya için kullanıyorum. Bazı paylaşımlar yapıyorum, eğlenceli olduğunu düşünüyorum bunun için fazla kullanıyorum. Bunun dışında da bazı araştırmalar yapmak için fazla kullanıyorum. Bilgi edinme amacıyla kafama takılan durumlarda, özellikle engelim için, daha iyi yaşam şartları sağlayabilmek için araştırmalar yapıyorum.”*

İBO10: *“İnterneti günlük hayatta işimi kolaylaştırdığı için kullanıyorum Resmi iş ve işlemlerimizi internet üzerinden yaparım. İnternette alışveriş yaparım. Sosyal medya kullanımım Facebook, Instagram ve Twitter kullanımım. İnternette kitap okuyorum. Bilgi ediniyorum.”*

Belirtilen ifadelerden bireylerin interneti eğlence amacıyla kullandıkları bilgisine ulaşılabilir. İnsanların internet üzerinden alışveriş yaptıkları, sosyal medya hesapları ile insanlarla iletişim kurdukları anlaşılmaktadır.

Tablo 37: *İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 7.sorusu, tema ve frekans değerleri*

7) İnternet kullanımınıza bir sınır getiriyor musunuz?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
Sınırlama ihtiyacı hissetmeme	2	10
Sınırlandırmanın gerekliliği	8	

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların sınırlama ihtiyacı hissetmemeye temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO5: “İnternet kullanımına sınır getirmiyorum. Ödev çıkarınca ödevim bittiği zaman interneti kapatıyorum. Ya da araştırma yaptığım zaman aynı şekilde internette zaten fazla oyalanmıyorum bu yüzden sınır getirmiyorum.”

İBO7: “Özellikle bir sınır getirme çabam yok. Çünkü beni hayattan kopardığını düşünmüyorum. Tabi sosyal medya kullanımım daha az olsa hem sağlık açısından hem de sosyal açıdan daha iyi olur. Bazen tabii ki yorgunluk yarattığı oluyor engelinden dolayı bunun için gün içinde sınırlamalar getirdiğim oluyor. Yani bir yorgunluk olduğunda ara veriyorum yaptığım araştırmaya veya sosyal medyada gezinmeye ara veriyorum.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin internet kullanımlarına sınırlama getirmediği anlaşılmaktadır. Bunun nedeni olarak zaten interneti çok fazla kullanmıyor olmaları olabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların sınırlandırmanın gerekliliği temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO1: “Örneğin sosyal medya Facebook bunlar benim için gereksizdir. Çünkü bunlardan birine bağımlı oluyoruz bunun için sürekli teknoloji araçları elimizde olursa beyindeki hücrelerimiz ölür. Tabi kendime ait bir sınırim var çok ihtiyacım olduğu zaman 1 ya da 1,5 saat internet kullanırım bunun dışında fazlasıyla internet kullanmam dediğim gibi çok fazla bakarsam beyindeki hücreler ölür. Onun dışında fazla kullanmam.”

İBO9: “Elbette internet kullanımına bir sınır getiriyorum. Birincisi yaşadığımız hayat koşullarının her diliminde yediklerimiz ve aldığımız ürünler, sağlık hayatımızı tehdit etmektedir. İnternet ve telefonlardan aldığımız radyasyonlardan fazla etkilenmemek ve ihtiyaçlarımızı karşıladığımız durumda arada sonlandırmalıyız diye düşünüyorum. Yani daha çok eve gittiğimde şu şekilde genelde iş hayatında olsun sağlık olarak düşünüldüğü zaman göz

tamamen uzaklaştırmak için biraz dinlendirmem gerektiğini düşünüyorum. Daha sonra eve gittiğimde daha çok radyasyondan etkilenmemek için telefonumu belli bir uzak bir mesafeye bırakıp ailemle daha iyi bir vakit geçirmemi sağlamak için bunları da yapmaya çalışıyorum.”

İBO4: *“Evet, aslında düşünmeyi çok sevdiğimden dolayı kitap okumayı, televizyon izlemeyi sevdiğimden dolayı biraz interneti kısıyorum.”*

İBO6: *“Kendim için internet kullanıyorsan çok fazla girmediğim için bir sınırlandırma getirmeme gerek yok. Ancak ders hazırlama amaçlı olunca kendimi en fazla 3 saat kullanmaya programlıyorum. Süreyi aşınca gözlerim ağrıyaya başlıyor. Ara vermeye ya da belirlediğim saatler arasında işimi halletmeye çalışıyorum.”*

İBO10: *“Evet, bir sınır getiriyorum. Buna çok dikkat ederim. Eğer evdeysem telefon, internet çok kullanmamaya dikkat ederim. Çocuklarıma kötü örnek olmamak için çocuklarımla zaman geçiririm. Çocuğum elimde telefonu görünce oda istiyor. Bu durumu engellemek için evde kullanmamaya özen gösteriyorum. Bazen de sosyal medya hesaplarımı kapatıp açıyorum.”*

Belirtilen ifadelerden insanların internet kullarımlarına bir sınırlama getirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Özellikle ebeveynler çocuklarının yanında kötü örnek olmamak amacıyla internet kullarımlarına sınır getirdikleri sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 38: *İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 8.sorusu, tema ve frekans değerleri*

8) İnternette arkadaş ediniyor musunuz? Bu durum hakkında ne düşünöyorsunuz?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İnternette arkadaş edinmeye olumsuz yaklaşım	8	9
İnternette arkadaş edinmeye olumlu yaklaşım	1	

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların internetten arkadaş edinmeye olumsuz yaklaşım temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO9: “İnternet üzeri arkadaşlıkları tasvip etmiyorum. Çünkü arkadaşlık iki bir iletişimdir. Göz teması, sözlü iletişim ile ancak insanların daha sağlıklı ve güvenilir bir ortam oluşturarak karşılıklı anlama saygı, sevgi ve seviyeli bir durumda oluşturulması gereken bir iletişimdir.”

İBO5: “İnternette arkadaş edinmiyorum. Bunun sebebi internetim yok ve internette tanımadığım kişilerle konuşmuyorum ya da arkadaşlık kurmuyorum. Ama internetim olsa internette arkadaşlarıma mesaj atarım ama tanımadığım kişilerle arkadaş olmam. Tanımadığım kişilere güvenmem ya da samimi olmam. Samimi olmadığım kişilerle de arkadaş olmam. Kısacası internette arkadaş edinmiyorum.”

İBO8: “İnternette yaşam itibarıyla arkadaş ediniyorum desem yalan olur çünkü o biraz daha genç kesime hitap eden bir durum. Doğrusunu isterseniz de karşıyım internet evet sosyal bir aktivite ama ben güvenilirliğine pek inanmıyorum. İnternet ortamında arkadaşlığa güvenim yok yüz yüze görüşmelerin olması daha da cezbedici. Çünkü söylenenler ben de dâhil olmak üzere ister istemez olduğundan farklı tanıtıyorsunuz. Olduğundan daha değişik görünmeye çalışıyoruz bu karşı taraf içinde geçerli. Çünkü bu bir itiraf sonuçları neler yapıyorsunuz dediğin zaman futbolu sever misiniz, futbol oynamama rağmen “evet iyi bir futbolcuym” hatta ben engelli olduğumu dahi bile gizlemiştim. İnternetin yani bilmem acaba yani şundan dolayı ben bunları söylerken karşıdaki de aynı şekilde düşünüyor yani kabataslak tabiri kişi karşıdakinin aynasıdır hesabı. Ondan sonra zaten kendimi toparladım. Ben karşıdakilerine yalan söylüyorsam haliyle karşıdaki de bana söylüyor. Bu güvensizliğin benim karşıya verdiğim güvensizlik bana verdiğini düşünerekten ben bu konuda pek biraz katı kuralcıyım inanmıyorum ve tavsiyede etmiyorum kesinlikle.”

İBO6: “İnternette arkadaş edinmeye karşıyım. Tanımadığım insanları hayatıma dâhil etmekten ya da onların benim ile ilgili düşüncelerimi, fotoğraflarımı görmelerinden, öğrenmelerinden hoşlanmıyorum. Bu yüzden de tanımadığım insanları arkadaş olarak eklemiyorum. Bazen öğrencilerim de bana istek gönderiyorlar onları da kabul etmiyorum. Facebook, Instagram ya da Twitter benim özel alanlarım ve bu özel olanları sadece tanıdıklarımla paylaşmak istiyorum.”

İBO7: “Edinmiyorum çünkü sanal arkadaşlıkların samimi olmadığını düşünüyorum yani yapay olduğunu düşünüyorum. Ayrıca internette, sosyal medyadan arkadaş edinmenin internette daha fazla zaman harcayacağını düşünüyorum. Bu tabii ki istenilen bir şey değildir. Yani internette gerçek dostlukların kurulmayacağını bunun için sağlıklı bir ortam olduğunu düşünüyorum.”

Belirtilen ifadelerden internet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin internette arkadaş edinmeye karşı olumsuz bakış açısına sahip oldukları sonucuna ulaşılabilir. Bunun nedeni olarak internette edinilen arkadaşlığın güvenilir bulunmaması, kişinin yalan konuşabileceğinin düşünülmesi ve samimi bulunmamasıdır.

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların internette arkadaş edinmeye olumlu yaklaşım temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO3: “Evet oluyor. Çok iyi bir şey. Tanımasak ta sohbet edebiliyoruz. İnsanların sohbet edecek arkadaşları olmalı bence. Arkadaş ortamı olmayan biri için internette arkadaş edinmek iyi. İnsan kendini yalnız hissetmez.”

Belirtilen ifade de kişi yalnız hissettiği için ve bu yalnızlığı gidermek amacıyla internette arkadaş edinmeye karşı olumlu bakış açısına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 39: İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 9.sorusu, tema ve frekans değerleri

9) Engellilik düzeyiniz nedir? Bu durum internet ve teknoloji kullanımını nasıl etkiliyor?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
İnternet kullanmam ile engelim arasında ilişki yok	9	12
İnternet kullanmam ile engelim arasında ilişki var	3	

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların internet kullanmam ile engelim arasında ilişki yok temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO2: “% 40. Bu durum internet ve teknoloji kullanmamı etkilemiyor.”

İBO8: “Engellilik durumu şöyle ifade edeyim.ayağımda kısıklık var dizimde dengesizlik var ama internet olayımda engel oluyor dersem abartılı bir şekilde yalan söylemiş olurum. Aksine daha fazla yararlı oluyor bazen hangi açıdan olurum oturduğum yerde kalkmak istemiyorum daha fazla bazen bunu kullanıp ta daha fazla vakit geçirmeye başlıyorum bir engel olduğumu düşünmüyorum.”

İBO10: “% 40. Bu durum internet ve teknoloji kullanımımı hiç engellemiyor. Hatta daha çok işime yarıyor. Durumumuzla ilgili araştırma yapabiliyorum.”

İBO4: “Engelli düzeyim bedensel engelli % 45.Yok engelim herhangi bir interneti kullanmada sıkıntı yaratmıyor.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin engel durumlarının internet kullanımlarına bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu insanların hayata karşı bakış açılarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılabilir.

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların internet kullanmam ile engelim arasında ilişki var temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO6: “Engellilik düzeyim % 92. Bu yüksek bir oran olduğu için tabii ki günlük hayatıma da olumsuz olarak yansıyor. İnternet kullanmamda bu anlamda negatif yönde etkileniyor. Mesela sağlıklı iken bilgisayarda sunu hazırlamakla geçirdiğim süre yaklaşık 20-25 dakika iken şimdi buna ayırdığım süre 1 ya da 1,5 saat yani süre önceye göre iki kat artmış durumda. Bu yavaşlıkta maalesef benim modumu düşürüyor ve fiziki açıdan da biraz yoruyor.”

İBO7: “% 40 bir engelim var. Teknoloji kullanımına azda olsa etkiliyor. Yorgunluk yaratıyor, vücudumda bazı ağrılar oluşuyor. Bunun için tabii ki ara vermek zorunda kalıyorum. Engelimden dolayı tabii daha az kullanmış oluyorum yani bu yorgunluk yaratmasaydı vücudumda herhalde daha fazla zaman geçirirdim.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin engel durumlarının internet kullanımlarına etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 40: İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan bireylerin 10.sorusu, tema ve frekans değerleri

10) Hem engel yüzdeniz hem de sosyal çevreniz şu anki durumdan farklı olsaydı internet kullanımınız nasıl bir değişim izlerdi?		
Tema	Frekans(N)	Toplam Frekans
Engel yüzdesinin internet kullanımında etkili olduğu	4	10
Engel yüzdesinin internet kullanımına etkisiz olduğu	6	

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların engel yüzdesinin internet kullanımında etkili olduğu temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO7: “Engel düzeyim farklı olsaydı internet kullanımım bir miktar artış olurdu. Şu an bazı ağrılardan ara verebiliyorum. Yani internetten dolayı tabi bazı ağrılarında artış olabiliyor. Kullanımına ara vermem gerekebiliyor. Tabi engel düzeyim daha fazla olsaydı daha fazla kullanırdım.”

İBO6: “Sosyal çevrem de daha aktif olur, arkadaşlarımla sevdiğilerimle daha çok vakit geçirebilirdim. Ya da öğrencilerimle daha fazla ilgilenebilirdim. İnternet kullanımım çok fazla etkilenmezdi ancak şöyle bir fark olabilirdi. Daha çok dizi ya da film izleyebilirdim. Engel durumum filmi izlenebilir duruma getirmek için (altyazı ayarlama, indirme, ses, renk görüntü ayarlama detayları gibi) biraz sıkıntılı. Rahat kullanamadığım için izlemek istemiyorum mesela.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin engel durumları daha az olsaydı sosyal yaşamda daha aktif bireyler olabilecekleri anlaşılmaktadır.

İnternet bağımlılık ölçümleri düşük olan katılımcıların engel yüzdesinin internet kullanımına etkisiz olduğu temasına ait görüşleri şöyledir:

İBO5: “Hem engel yüzdem hem de sosyal çevrem şu anki durumumdan farklı olsaydı internet kullanımım da bir farklılık olmazdı.”

İBO8: “Pek bir değişiklik olacağını sanmıyorum. Kişinin elinde olan bir şey haa bunun yanında dediğim gibi bağımlı diye hitap ettiğimiz kişiler veya değerlendirdiğimiz tamamen benim düşüncem oyun açısından bağımlılık olur. Veya ne bileyim bir sıkıntısı varsa yani bu engel biraz kaba olacak ama psikolojik bir sıkıntısı varsa engeldir. El, kol, bacak ne bileyim bir gözde rahatsızlık internette fazla zaman geçirmek veya aksine kısıtlamaya engel olduğunu düşünmüyorum aksine.”

İBO9: “Onu şunu söyleyeyim. Engel sosyal yaşamınızı hiçbir şeye engel değildir. Yani toplumsal olarak baktığımızda insanoğlunun üstesinden gelemeyeceği

hiçbir şey yoktur. Tanrı en iyi varlık insan olarak yaratmıştır. İnsanoğlu istediği zaman her şeyin üstesinden gelebilir, bu güce sahiptir.”

Belirtilen ifadelerden bireylerin engel durumları fazla olsaydı internet kullanımlarında çok fazla değişim izlemeyeceği bilgisine ulaşılabilir.

5. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgulardan elde edilen sonuçlar tartışılmış, araştırma sonuçları literatürde var olan sonuçlarla kıyaslamalar yapılmış ve yapılan kıyaslamalar sonucunda öneriler de bulunulmuştur.

Araştırmanın amacı ortopedik engelli bireylerin engel yüzdeleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca ortopedik engelli bireyleri bazı değişkenler açısından incelenmesi hedeflenerek, teknoloji kullanım profillerin ortaya koymaktır. Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri internet kullanım süresi, kullanım zamanları, kullanım amaçları, meslek grupları, internete verdikleri önem, engel yüzdelere ve evde oyun oynamalarına göre farklılaşmaktadır. Araştırmada farklılaşmayan değişkenler ise cinsiyet, öğrenim durumları, birlikte yaşadıkları kişiler, engelliliğin doğuştan veya sonradan olma durumu, evde kitap okumalarıdır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılık ölçümleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Bu sonuç alanyazındaki bazı çalışmalarla tutarlıdır (Dalbudak ve Evren, 2014; Durak-Batıgün ve Hasta, 2010; Taylan ve Işık, 2015; Ceyhan, 2011; Pawlak, 2002; Park, Kim ve Cho, 2008; Şahin, Aydın ve Balay, 2016; Altıntaş ve Öztapak, 2016; Bayraktar ve Gün, 2007; Ceyhan, Ceyhan ve Kurtyılmaz, 2009; Chak ve Leung, 2004, Odacı, 2011; Hall ve Parsons, 2001; Ceyhan, 2010; Ertekin, Ertekin, Uludağ ve Tekin, 2016). İnternet bağımlılığı ile ilgili araştırmalarda cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmanın olduğuna dair sonuçlar da bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmalarda erkeklerin bağımlılık düzeylerinin kadınlardan yüksek olduğu bulunmuştur (Gökçearslan ve Günbatar, 2012; Günüş, 2009; Ayas, 2012; Çetinkaya, 2013; Balta ve Horzum, 2008; Esen ve Siyez, 2011; Waldo, 2014; Günüş ve Doğan, 2013; Griffiths, 1999; Morahan-Martin ve Schumacker, 2000; Doğan, Işıklar ve Eroğlu, 2008; Babacan-Gümüş, Şıpkın, Tuna ve Keskin, 2015; Üneri ve Tanıdır, 2011; İnan, 2010; Odacı ve Kalkan, 2010; Taçyıldız, 2010; Canan, 2010). Young (1998) araştırmasında ise kadınların erkeklere göre daha

çok internet bağımlısı olduğunu bulmuştur. Alanyazında cinsiyet değişkeni açısından birbirinden farklı sonuçların elde edilmesi araştırılan örneklemden kaynaklı olabilir. Ayrıca erkeklerin kadınlara göre bağımlılık düzeylerinin yüksek olmasının nedenini bu çalışmaları yürüten araştırmacılar erkeklerin internete daha kolay ulaşabilmelerine bağlamışlardır. Geçmişte yapılan bu çalışmalarda farklılaşmanın nedeni olarak erkeklerin internet cafelere daha rahat girebilmeleri ve böylelikle internete daha kolay erişebilmeleri gösterilmekteydi. Günümüzde herkes internete çok rahat ulaşabilmekte; evde, işyerinde, otobüste akıllı telefonlar aracılığıyla internete erişim gerçekleştirilmektedir. Eskiye göre erkekler aleyhine çıkan bağımlılık düzeylerinin gün geçtikçe kapanabilmesinin sebebi olarak bu durumun etkisi düşünülebilir. Ayrıca araştırmamızda farklılık çıkmasının bir nedeni de kültürel farklılıklar, ekonomik durum ve örneklemin yapısı olabilir. Alanyazında cinsiyet değişkeni açısından görüş birliğinin olmaması tespitinden hareketle, farklı örneklemelerle ve kültürlerle benzer çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri internet kullanım sürelerine göre farklılaşmaktadır. Hangi gruplar arasında farklılaşmanın olduğuna bakıldığında, süre olarak daha fazla internet kullanan bireylerin internet bağımlısı olma riski interneti daha az kullananlara göre yüksektir. İnternet bağımlılığı ile internet kullanım sürelerine yönelik çalışmalar incelendiğinde internet kullanım süresi ile internet bağımlılığı arasında pozitif ilişkinin, kullanım sürelerine göre karşılaştırıldığında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Çalışmamızda olduğu gibi bir günde fazla internet kullanan insanların internet bağımlı olma durumları daha fazladır (Döner, 2011; Günüş, 2009; Derin ve Bilgi, 2016; Alaçam, 2012; Durak-Batıgün ve Hasta, 2010; Ceyhan, 2011). Alanyazında internet kullanım süresi ile kesin bir yargı bulunmamaktadır. Yani bir bireye internet bağımlısı tanısını koyabilmek için kesin bir saat sınırlaması yoktur. Young (2007) haftalık internet kullanım süresini 40-80 saat arası, Morahan- Martin ve Schumacker (2000) ile Nalwa ve Anand (2003) haftada 8-14 saat arası ve Chou ve Hsiao (2000) 20-25 saat arası internet kullanım süresine sahip bireyleri internet bağımlısı olarak kabul etmektedir. Ayrıca internette zaman geçirmek internet bağımlısı olmanın belirtisi, nedeni veya sonucu olabilmektedir (Irwansyah, 2005). Her ne kadar bu çalışmanın bulgularına göre günlük kullanım süresi ile internet bağımlılığı ölçümleri ilişkili

gözükse bile, bir bireye “internet bağımlılığı” denilebilmesi için sadece internette geçirilen sürenin kriter alınmaması gerektiği söylenilebilir. Alanyazında bununla ilgili çeşitli kriterler bulunmaktadır (Young, 1996; Griffiths 1999; Goldberg, 1999; Suler, 1999). İnternette geçirilen sürenin yanında internette geçirilen süre zarfında internetin ne amaçla kullanıldığı da büyük bir önem teşkil etmektedir. Araştırma kapsamında mesai saatleri içerisinde sürekli internet kullanan kişilerin internet bağımlılık ölçümlerinin düşük olduğu görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri internet kullanım zaman dilimlerine göre farklılaşmaktadır. İnternet bağımlılık ölçümleri yüksek olan bireyler interneti “aralıklı her vakit” kullanmaktadır. Bu bulgu araştırmanın nitel verileri ile de paralellik göstermektedir. Araştırmanın nitel verilerine göre internet bağımlılık ölçüm puanları olan bireylerin çoğunluğu “Aralıklı her vakit” interneti kullandığını, geri kalanı ise akşam saatlerinde internet kullandığını ifade etmişlerdir. İnternet bağımlılık ölçüm puanları düşük olan grup üyelerinin en çok ifade ettikleri kullanım zaman dilimi ise mesai saatleridir. Bunu akşam saatlerinde kullanım, en son olarak da aralıklı her vakit kullanım takip etmektedir. Aralıklı her vakit kullanılabilmesinin nedeni internet erişiminin kolay olması, internetin artık bilgisayarlara bağımlı olmaması, cep telefonları ile günün her diliminde çok rahat erişilebilmesi buna büyük bir etken olduğu düşünülmektedir. Günümüzde artık insanlar akıllı telefonlar aracılığı ile her an internette aktif olabilmektedir. Cep telefonları ile insanlar e-mail gönderebilmekte, sosyal medya hesaplarını takip edebilmekte, faturalarını ödeyebilmekte, görüntülü iletişim kurabilmekte, belge gönderebilmektedir. Teknolojinin olumlu özelliklerinden yararlanan insanlar maalesef teknolojinin olumsuz özelliklerine de maruz kalmaktadır. Olumsuz etkenlerinden biri olan bağımlılık gibi.İnternete bir tuş kadar yakın olan insanların bağımlı olma olasılıklarının erişim kolaylığından kaynaklı olarak arttığı söylenebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri, internet kullanım amaçlarına açısından farklılaşmaktadır. İnterneti “Haber/Bilgi/Araştırma” amacıyla kullananlar, “Oyun” ve “Sosyal Medya” amacıyla kullananlardan anlamlı düzeyde daha düşük bağımlılık puanlarına sahiptirler.

İnternet bağımlılık ölçümleri daha yüksek olan bireyler “Oyun” ve “Sosyal Medya” ile zaman geçirmekte, bağımlılık ölçümleri daha az olan bireyler ise “Haber, Bilgi Edinme, Araştırma” ve “Diğer” amaçlarla interneti kullanmaktadırlar. Bu bilgiler araştırma kapsamında yürütülen görüşmelerle de desteklenmektedir. Gökçearsan ve Günbatar (2012) yapmış oldukları çalışmada günde 3 saatten fazla sosyal medyada vakit harcayan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri diğer öğrencilere göre daha yüksek düzeyde farklılaşmaktadır. Ceyhan (2010) araştırmasında internet kullanımının temel amacının “bilgi edinme” amacının dışında “tanımadıkları kişilerle sosyal ilişkiler kurma” olduğunu ayrıca internet kullanım amacının internet bağımlılığı için önemli bir etken olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri ile meslek gruplarına göre farklılaşmaktadır. İşsiz ve özel kurumda çalışan bireylerin kamu kurumunda çalışan bireylere göre bağımlılık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Kamu kurumunda çalışan bireylerin internet bağımlılık düzeylerinin düşük çıkmasının altında mesai saatleri içerisinde çalışmaları gerektiği ayrıca kamu kurumundaki bilgisayarlardan sosyal medya sitelerine erişimin olmamasının etken olduğu söylenebilir. İşsiz ve özel kurumdaki bireylerin bu kısıtlama sorunu olmadığı için interneti daha çok kullanabildikleri bu durumun da bağımlılığa etken olduğu söylenebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri, eğitim durumlarına göre farklılaşmamaktadır. Bu bulgudan hareketle internet her yaş grubu tarafından çok rahat bir şekilde kullanılabilir. Hemen herkes tarafından kullanılmakta ve erişilmektedir. Bu erişim belli yaş grupları için sorun haline gelebilir. Örneğin internetle vaktini harcayan ortopedik engelli lise öğrencisinin derslerdeki başarısının düşmesi, aile babası olan bireyin eşine, çocuğuna yeterli zaman ayıramaması, bekar bir insanın yerine getirmesi gereken sorumlulukları yerine getirememesi bu gibi durumlara örnek verilebilir. Bu gibi durumların olmaması için bireylere teknolojiyi nasıl kullanmaları gerektiği hakkında bilgi verilmelidir. İnsanların teknolojinin olumlu özelliklerinden faydalanılması sağlanmalıdır.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri, birlikte yaşadıkları kişilere göre farklılaşmamaktadır. Her ne kadar yalnız yaşayan bireylerin internet ölçümleri yüksek olsa da anlamlı düzeyde değildir. Nitel verilerden elde edilen bilgilerde evli olan bireylerin evde çocuklarına kötü örnek olmamak, çocuklarının da interneti kullanmamasını sağlamak amacıyla internet kullanımlarını kısıtladıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri internete verdikleri önem bakımından farklılaşmaktadır. İnternete daha fazla önem veren bireylerin internet bağımlılık düzeylerinin daha az önem verenlere göre daha yüksektir. Bu iki değişken arasındaki ilişki veya neden sonuç ilişkisini ortaya çıkaracak araştırmalar yapılabilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri ile engel durumlarının sonradan veya doğuştan olma durumuna göre farklılaşmamaktadır. Engellilik doğuştan da olsa sonradan da olsa insanlar benzer tecrübe ve yaşam koşullarına sahiptirler. Bu durumun nedeni ortopedik engelli bireylerin interneti kullanabilmesi, engellilik doğuştan veya sonradan olsa da internet kullanmayı öğrenmesi olabilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri ile engel yüzdelerine göre internet bağımlılık düzeyleri farklılaşmaktadır. Engellilik düzeyi fazla olan bireyler interneti daha fazla kullanırken engellilik düzeyi az olan bireyler interneti daha az kullanmayı tercih etmektedir. Araştırmanın nitel kısmından elde edilen bulgular da bunu desteklemektedir. Çünkü engellilik düzeyi fazla olan bireylerin hareket yeteneği kısıtlıdır, yapabilecekleri etkinlik sayısı çok fazla bulunmamaktadır. Elde edilen nitel verilerer göre; binaların, yolların hareket yeteneklerini kısıtlaması, havanın buzlu ve karlı olması dışarıda zaman geçirmelerine engel olmaktadır. Bunun sonucunda da bireylerin internete daha fazla yöneldiği söylenilebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerden 160 kişinin evde televizyon izleyerek vakit geçirdiği, 133 kişinin internet ile vakit geçirdiği ve 132 kişinin ise kitap okuyarak vakit geçirdiğine ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları da

gösteriyor ki, ortopedik engelli bireylerin kitap okuma etkinliği ile vakit geçirme sayısı tv izleme ve internet ile vakit geçirme etkinliğinden sayı olarak daha azdır. Bu bağlamda ortopedik engelli bireylerin daha fazla kitap okumasının sağlanabilmesi için okumanın faydaları hakkında bilgilendirme sağlanılarak, okuma etkinlikleri düzenlenebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri ile evde oyun oynamalarına göre internet bağımlılık düzeyleri farklılaşmaktadır. Evde oyun oynayan ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılık düzeyleri oyun oynamayan bireylere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu alanyazındaki bulgularla tutarlıdır (Doğrusever, 2015; Durak-Batıgün ve Kılıç, 2011; Günüş, 2009; İnan, 2010; Young, 1996; Özcan ve Buzlu, 2007).

Araştırmada elde edilen bulgulara bakıldığında ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı ölçümleri ile evde kitap okumayı tercih eden ortopedik engelli oranı % 36,5 iken, bu oranın orta düzey bağımlılık puanlarına sahip bireylerde % 27,5 ya düştüğü, ancak yüksek bağımlılık puanlarına sahip bireylerde bu oranın % 42,1 ye ulaşmıştır.

Araştırma sonucunda ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı konusu araştırmacılar tarafından farklı örneklem gruplarında ölçümler yapılabilir. Ortopedik engelli bireylere ve ailelerine internet bağımlılığı konusu ile ilgili bilgiler verilmeli, ebeveyn bilinçlendirilmelidir. Yani farkındalık oluşturulmalıdır. İnternetin, telefonun boş vakit harcamaya yönelik bir araç olmadığı bilgisi aktarılmalıdır. Erken önlemler alınarak ortopedik engelli bireylerin daha çok toplumla iletişim halinde olmaları sağlanmalıdır. Toplumda engeli bulunmayan insanlara uzman kişiler tarafından engelli insanlara nasıl yaklaşacaklarını onlarla nasıl iletişim kurmaları gerektiği ile ilgili eğitimler verilebilir. Çünkü araştırmanın nitel verilerini toplarken özellikle ortopedik engelli bireylerin insanların bakışlarına maruz kalmamak amacıyla topluma çok karışmadıklarını ifade etmişlerdir. Onları yalnızlığa ve çok fazla internet kullanımına engelsiz insanlar da itiyor olabilir. Ayrıca ortopedik engelli bireylerin sosyal yaşama daha kolay dahil olabilecekleri şekilde yaşam alanları düzenlenmelidir.

İnternet bağımlılığın bireylerin ruh sağlığı ve fiziksel sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri göz önüne alındığında bu problemin erken dönemde fark edilmesi ve önleme çalışmalarının planlanması oldukça önemlidir. Bu açıdan farklı çalışmalar yapılarak engellilerin internet bağımlılığı incelenebilir. Bu çalışma sayesinde ortopedik engelli bireylerin internet bağımlılığı araştırılıp ve bağımlılığa ilişkin sorunlarına ışık tutması açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, H. & Yılmaz, N. (2017). Üniversite gençlerinin yalnızlık ve utangaçlık unsurları açısından akıllı telefon bağımlılığı, *International Journal of Social Sciences and Education Research Online*, Volume: 3(1), 85-100.
- Alaçam, H. (2012). *Denizli bölgesi üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının görülme sıklığı ve yetişkin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkisi*. Aydın: Pamukkale Üniversitesi: Tıpta uzmanlık tezi.
- Alaçam, H., Çulha-Ateşçi, F., Şengül, A.C. & Tümkaya, S. (2015). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının sigara ve alkol kullanımı ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16(6), 383-388.
- Altıntaş ,S. & Öztabak, M. (2016). Ortaokul öğrencilerinin problemlili internet kullanımları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 7(3), 109-128.
- Alwareh, H.M. & Jusoh, S. (2014). Smartphones usage among university students:Najran University case. *International of Academic Research*, 6(2), 321-326.
- Amichai-Hamburger, Y., Wainapel, G. & Fox, S. (2002). On the internet, no one knows I'm an introvert: Extroversion, neuroticism and internet interaction. *CyberPsychology & Behaviour*, 5 (2), 125-128.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1,55-67.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı, *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*, 2(1), 75-83.
- Avcıkurt, C. (2009). *Turizm sosyolojisi*. Ankara:Detay Yayınları.
- Ayas, T. & Horzum, M.B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi*, 4(39), 46-57.

- Ayas, T. (2012). Lise öğrencilerinin internet ve bilgisayar oyun bağımlılık düzeylerinin utangaçlıkla ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 627-636.
- Aytaç, S. (2005). *İstihdam ve koruma alanı yaratmak üzere özürllüler için sosyal yaşam*, Sosyal Siyaset Konferansları 49. Kitap, İstanbul.
- Babacan-Gümüş, A., Şıpkın, S., Tuna, A. & Keskin, G. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemlı internet kullanımı, şiddet eğilimi ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14(6), 460-467.
- Baki, A. & Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 001-021.
- Balta O.C, & Horzum M.B. (2008). The factors that affect internet addiction of students in a web based learning environment. *Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education* ,41(1), 185-203.
- Batıgün, A. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 213-219.
- Batıgün, A. D. & Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler, *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.
- Bayraktar, F. & Gün, Z. (2007). Incidence and correlates of internet usage among adolescents in North Cyprus. *Cyberpsychology and Behavior*, 10, 191-197.
- Bayraktutan, F. (2005). *Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul.
- Beard, K. W. & Wolf, E. M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *CyberPsychology & Behavior* , 4(3), 377-383.
- Bilge, F. (2012). Bir grup ilköğretim öğrencisinde bilgisayara yönelik bağımlılık eğilimi değerlendirmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 96-105.

- Brenner V. (1997). Psychology of computer use: XLVIL. Parameters of internet use, abuse and addiction: The first 90 days of the internet usage survey. *Psychol Rep*, 80,879-882.
- Bryman, A. (2006). Integrating quantitative and qualitative research: how is it done?. *Qualitative research*, 6(1), 97-113.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyükşahin-Çevik, G. & Çelikkaleli, Ö. (2010).Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Canan, F. (2010). *Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı, disosiyatif belirtiler ve sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki*. Düzce Üniversitesi, Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı: Tıpta uzmanlık tezi.
- Celkan, H. Y. (2005). *Sosyal bir kurum olarak aile, küreselleşme ve toplum*, Ankara: Hegem Yayınları, 35-40.
- Ceyhan, A. A. (2011). Ergenlerin problemleri internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 85-94.
- Ceyhan, A.A., Ceyhan, E. & Kurtyılmaz, Y. (2009). Problemleri ve problemleri olmayan internet kullanımına sahip üniversite öğrencilerinin özellikleri. *Balkan Education and Science Congress*, Edirne: Trakya University, 470-475.
- Ceyhan, E. (2010). Problemleri internet kullanım düzeyi üzerinde kimlik statüsünün, internet kullanım amacının ve cinsiyetin yordayıcılığı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1323-1355.
- Chak, K. & Leung, L., (2004). Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use. *Cyberpsychology & Behavior*, 7, 559-570.

- Chou, C., & Hsiao, M. C. (2000). Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: the Taiwan college students' case. *Computers & Education*, 35(1), 65-80.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational research planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. International Pearson Merrill Prentice Hall.
- Çağlar, D. Ortopedik özürü çocuklar ve eğitimleri- 2. Ankara. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları*, 1982.
- Çetinkaya, M. (2013). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının incelenmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi: Yüksek lisans tezi.
- Dalbudak, E., & Evren, C. (2014). The relationship of internet addiction severity with attention deficit hyperactivity disorder symptoms in Turkish University students; impact of personality traits, depression and anxiety. *Comprehensive Psychiatry*, 55, 497-503.
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Derin, S., & Bilge, F. (2016). Ergenlerde internet bağımlılığı ve öznel iyi oluş düzeyi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46), 35-51.
- Diker, E. & Taşdelen, B. (2017). Sosyal medya olmasaydı ne olurdu? Sosyal medya bağımlısı gençlerin görüşlerine ilişkin nitel bir araştırma. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 17, 189-206.
- Doğan, H., Işıklar, A., & Eroğlu, S. E. (2010). Ergenlerin problemleri internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi/Journal Of Kâzım Karabekir Education Faculty*, (18), 106-124.

- Döner, C. (2011). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının farklı değişkenlere göre incelenmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara.
- Durak-Batıgün, A., & Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 213-219.
- Dursun, F. (2004). Üniversite öğrencilerinin interneti kullanma amaçları, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004, 1-11.
- Elbozan-Cumurcu, B., Karlıdağ, R. & Han Almış, B. (2012). Fiziksel engellilerde cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1) , 84 -98.
- Engelliler mevzuat (2005). *Engelliler hakkında kanun*. [Çevrimiçi:<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378.pdf>], Erişim tarihi:23.11.2018.
- Ertekin, Y.H., Ertekin, H., Uludağ, A., & Tekin, M. (2016). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinde internet bağımlılığı: Çanakale örnekleme. *Türk Aile Hek. Derg*, 20(2), 72-76.
- Esen, E. ve Siyez, D.M. (2011). Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 127-138.
- Eşgi, N. (2013). Dijital yerli çocukların ve dijital göçmen ebeveynlerinin internet bağımlılığına ilişkin algılarının karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 181-194.
- GlobalOverview (2017). *Türkiye’de internet kullanım nüfus oranı*. [Çevrimiçi:<https://wearesocial.com/uk/specialreports/digital-in-2017-global-overview>], Erişim Tarihi: 9 Ekim 2018.
- Goldberg, I. (1996). *Goldberg's message*. [Çevrimiçi:<http://www.usr.rider.edu/~suler/psycyber/supportgp.html>], Erişim Tarihi:06.09.2018.

- Goldberg, I. (1999). *Internet Addiction Disorder*. [Çevrimiçi:<http://www.cog.brown.edu/people.html>], Erişim Tarihi: 16.11.2017.
- Gorard, S. & Taylor, C. (2014). *Combining methods in educational and social research. Conducting educational research*. Open University Press. The McGraw-Hill companies: Columbus, OH.
- Gökçearslan, Ş., & Günbatar, M.S. (2012). Ortaöğrenim öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2), 10-24.
- Greenfield, D.N. (1999). Psychological characteristics of compulsive Internet use: a preliminary analysis. *CyberPsychology & Behavior*, 2, 403-412.
- Griffiths, M. (2000). Does internet and computer "addiction" exist? Some case study evidence, *Cyberpsychology & Behavior*, 5, 211-218.
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction: Factor fiction? *The Psychologist*, 12(5), 246-250.
- Grohol, J.M. (2012). *Internet addiction guide*. [Çevrimiçi:<http://psychcentral.com/netaddiction>], Erişim tarihi: 18.01.2019.
- Güllüpınar, F., Kuzu, A., Dursun, Ö.Ö., Kurt, A.A, & Gültekin, M. (2013). Milli eğitimde teknoloji kullanımı ve sonuçları: velilerin bakış açısından Fatih Projesi'nin pilot uygulamasının değerlendirilmesi. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:30, 195-216.
- Günüç, S. & Doğan, A. (2013). The relationships between Turkish adolescents' internet addiction, their perceived social support and family activities. *Computers in Human Behavior*, 29, 2197-2207.
- Günüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Van.

- Günüç, S. & Kayri, M. (2010). Türkiye’de İnternet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 220–232.
- Hall, A.S. & Parsons, J. (2001). Internet Addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy. *Journal of Mental Health Counseling*, 23, 312-327.
- Harasim, L. (1990). *Online education: Perspectives on a new environment*, 39-67. Praeger, Greenwood Publishing Group Inc.
- Inderbiten, H.M, Walters, K.S., & Bukowski, A.L. (1997). The role of social anxiety in adolescent peer relations: Differences among sociometric status groups and rejected subgroups. *J Clin Child Psychol*, 26, 338-348.
- Irwansyah, M.A. (2005). *Internet uses, gratifications, addiction, and loneliness among international students*. Unpublished master’s thesis, University of Hawaii, Department of Communication, USA.
- İnam, A. (1999). *Teknoloji benim neyim oluyor?.* Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş. Yayınları.
- İnan, A. (2010). *İlköğretim II. kademe ve ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erzurum.
- Johnson, B. R. & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher*, 33(7), 14-26.
- Kabakçı, I. & Odabaşı, F. (2004). Teknolojiyi kullanmak ve teknogerçekçi olabilmek, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 19-28.
- Karaman, K. (2010). Küreselleşme ve eğitim. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 2(3). 131-144.

- Karasar, Ş. (2004). Eğitimde yeni iletişim teknolojileri internet ve sanal yüksek eğitim. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(4), 117-125.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (Post-Hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 51-64.
- Kesim, M. (1986). *İletişim teknolojisindeki yeni gelişmelerden teletext ve viewdata'nın uzaktan eğitimde kullanılması*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:106.
- Kılınç, M. & Doğan, A. (2014). Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılığı ile biliş üstü farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 1385-1396.
- Kır, İ. & Sulak, S. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51), 150-167.
- Kim, S., & Kim, R. (2002). A study of internet addiction: Status, causes, and remedies. *Journal of Korean Home Economics Association English Edition*, 3(1), 1-19.
- Koca, C. (2010). *Dünya engelliler vakfı Engelsiz şehir planlaması bilgilendirme raporu*, İstanbul.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T. & Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *American Psychologist*, 53, 1017–1031.
- Kuyucu, M. (2017). Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı: “Akıllı Telefon(Kolik)” üniversite gençliği. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 328-359.
- Küçükali, A. (2015). Engellilere uygulanan sosyal yardımlar. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 35.

- Meral, D. & Bahar, H. H. (2016). Ortaöğretim öğrencilerinde problemlı internet kullanımının yalnızlık ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1117-1134.
- Morahan- Martin, J. M. & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers In Human Behavior*, 16(1), 13-29.
- Morahan-Martin, J. M. (1999). The relationship between loneliness and internet use and abuse. *Cyberpsychol Behav*, 2, 431-439.
- Morsünbül, Ü. (2014). İnternet bağımlılığının bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, yalnızlık ve yaşam doyumu ile ilişkisi. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 357-372.
- Nalwa, K. & Anand, A.P. (2003). Internet addiction in students: A cause of concern. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6), 653-656.
- Ng, B.D., & Hastings, P.W. (2005). Addiction to the internet and online gaming. *Cyberpsychology & Behavior*, 8(2), 110-113.
- Numanoğlu, G. & Bayır, Ş. (2012).İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre internet kullanımları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 295-323.
- Odacı, H. & Berber-Çelik, Ç. (2012). Üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımlarının akademik öz-yeterlik, akademik erteleme ve yeme tutumları ile ilişkisi .*E Journal of New World Sciences Academy NWSA-Education Sciences*, 7(1), 389-403.
- Odacı, H. & Kalkan, M. (2010). Problematic internet use, loneliness and dating anxiety among young adult university students. *Computers & Education*, 55, 1091-1097.
- Odacı, H. (2011). Academic self-efficacy and academic procrastination as predictors of problematic internet use in university Students. *Computers & Education*, 57(1), 1109-1113.

- Okan, K. & Okan, N. (2006). *Evimizdeki engelli*. Ankara.
- Pawlak, C. (2002). Correlates of internet use and addiction in adolescents. *Dissertation Abstracts International Section A: Humanities & Social Sciences*, 63(5-A), 1727.
- Peris, R., Gimeno, M. A., Pinazo, D., Ortet, G., Carrero, V., & Sanchiz, M. (2002). Online chat rooms: Virtual spaces of interaction for socially oriented people. *Cyberpsychol Behav*, 5, 43-51.
- Sayyar, A.A. (2001). *Sosyal siyaset açısından özürlülüğe karşı mücadele*. İstanbul, Türdav Yayınları.
- Seferoğlu, S.S. & Akbıyık, C. (2012). İlköğretim bilişim teknolojileri dersinin işleniş: öğretmen görüş ve uygulamaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 405-424.
- Sezerel, H. & Gökbulut, Ö. (2015). İnternet bağımlılığı ve süreçsel drama: Bir bağımlılığın önlenabilir gelişimi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(1), 103-116.
- Shim, Y.S. (2004). The Impact of the internet on teen-agers' interpersonal communication behaviors: the relationship between internet use and desire for face-to-face communication. *Unpublished Doctoral Dissertation. Southern Illinois University, Carbondale*, 2004.
- Stephenson, W. (1988). *The play theory of mass communication*. NJ: Transaction Boks.
- Subaşıoğlu, F. (2000). *Engellilerin internet'e erişim üzerine*. Türk kütüphaneciliği, 188-204.
- Suler, J. (1999). Healthy and pathological internet use. *CyberPsychology and Behavior*, 2, 385-394.
- Şahin, C. & Tuğrul, V.M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 4(3), 115-129.

- Şahin, C., Aydın D. & Balay R. (2016). Eğitim fakültesi öğrencilerinin eğitsel internet kullanımını ile internet bağımlılıklarının incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* , 17(1), 481-497.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R. & Sungur, M.Z. (2010). İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 261-268.
- Şimşek, E. & Balaban-Salı, J. (2014). The role of Internet addiction and social media membership on university students' psychological capital. *Contemporary Educational Technology*, 5(3), 239-256.
- T.C. Başbakanlık özürülüler idaresi başkanlığı (2008). Özürülüler kanunu ve ilgili mevzuat (3. baskı). Ankara: T.C. Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- Taçyıldız, Ö. (2010). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Taş, İ. (2018). Ergenlerde internet bağımlılığı ve psikolojik belirtilerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 31-41.
- Taylan, H.H., & Işık, M. (2015). Sakarya'da ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı. *Turkish Studies. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6), 855-874.
- TUIK (2017). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. [Çevrimiçi:http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028], Erişim Tarihi: 9 Ekim 2018.
- Uzgören, E., Mehmet, Ş. & Yiğit, Ü. (2013). Üniversite öğrencilerinin cep telefonu talebinde israfa yönelik davranışlarının analizi -Dumlupınar Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir uygulama-. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 29-44.

- Ünal, A. T. & Arslan, A. (2013). Devlet ve vakıf üniversiteleri eğitim fakültesi öğrencilerinin cep telefonu kullanım sıklıklarının ve marka tercihlerinin karşılaştırılması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(1), 1-19.
- Üneri Ö.Ş., & Tanıdır, C. (2011). Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirmesi: Kesitsel bir çalışma, *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24(4), 265-272.
- Üsür, I. (2001). Teknoloji felsefesi üzerine ya da tarihin tanrısı teknoloji midir?, *Mülkiye*, 230, 7-26.
- Waldo, A.D. (2014). Correlates of internet addiction among adolescents. *Psychology*, 5. 1999-2008.
- Welsh, L. (1999). Internet use: An exploration of coping style, locus of control and expectancies. *Unpublished Doctoral Dissertation*, Northeastern University.
- Yang, S. C. & Tung, C. (2004). Comparison of internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23, 79-96.
- Yıldırım, Ş. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E., Şahin, Y.L., Haseski, H.İ. & Erol, O. (2014). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 134-144.
- Yılmaz, K. & Horzum, M.B. (2005). Küreselleşme, bilgi teknolojileri ve üniversite. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 103-121.
- Young, K. (1996). Internet addiction; the emergence of new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1, 237-244.
- Young, K. (1997). *What makes the internet addictive: potential explanations for pathological internet use*. 100. Annual Conference of The American Psychological Association, Chicago.

- Young, K. (2007). Cognitive behaviour therapy with internet addicts: treatment outcomes and implications. *CyberPsychology and Behavior*, 10, 671-679.
- Young, K. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.
- Young, K. (2000). "Cyber-Disorders: The Mental Health Concern for the New Millennium". *CyberPsychology & Behavior*, 3(5), 475-479.
- Young, K. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist*, 48(4), 402-415.
- Zorbaz, O. & Tuzgöl-Dost, M. (2014). Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımının cinsiyet, sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 298-310.

EKLER

Ek 1: İnternet Bağımlılığı Ölçeği

İNTERNET ANKETİ					
Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için her zaman doğru ise “ Tamamen Katılıyorum ”, genelde doğru ise “ Katılıyorum ”, emin değilseniz “ Kararsızım ”, genelde doğru değilse “ Katılmıyorum ”, hiçbir zaman doğru değilse “ Kesinlikle Katılmıyorum ” şeklinde işaretleme yapmanız rica olunur.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. İnternet <u>kullanmadığım</u> zaman kendimi gergin/huzursuz hissedirim.	1	2	3	4	5
2. İnternet kullanmak isteyip de kullanmadığım zaman sinirli/öfkeli olurum.	1	2	3	4	5
3. İnternet bağlantısı koparsa ya da yavaşlarsa sinirlenirim/öfkelenirim.	1	2	3	4	5
4. İnternet kullandığım zamanlarda hiç olmadığım kadar mutlu/huzurlu olurum.	1	2	3	4	5
5. Kendimi endişeli ya da sıkıntılı hissettiğim zamanlarda internet kullanmak beni rahatlatır.	1	2	3	4	5
6. Birileri beni internetin başından kaldırırsa sinirlenirim.	1	2	3	4	5
7. Sorunlarımdan kaçmak için internet kullanmaya yönelirim.	1	2	3	4	5
8. İnternete, planladığım zamanda giremezsem sinirlenirim.	1	2	3	4	5
9. Çevremde birileri varken, <u>yalnız kalıp</u> , internete girmeyi isterim.	1	2	3	4	5
10. İnterneti <u>kullanmadığım</u> zamanlarda internete girmek için sabırsızlanırım.	1	2	3	4	5
11. Gittiğim yerlerde internet bağlantısı ararım.	1	2	3	4	5
12. İnternet kullanmamı sınırlamakta ya da kontrol etmekte güçlük çekerim.	1	2	3	4	5
13. Sabah uyandığımda ilk aklıma gelen internete girmek olur.	1	2	3	4	5
14. İnternette her defasında, bir öncekinden daha uzun süre kalmak isterim.	1	2	3	4	5
15. İnternette planladığımdan daha uzun süre kalırım.	1	2	3	4	5
16. İnternet <u>kullanmadığım</u> zamanlarda bile interneti düşünürüm.	1	2	3	4	5
17. İnternette iken acıktığımı, susadığımı hissetmem ya da farkına varmam.	1	2	3	4	5
18. İnternette daha fazla zaman geçirmek için başka planlarımı iptal ederim.	1	2	3	4	5
19. İstedğim zaman internetin başından <u>kalkamam</u> .	1	2	3	4	5
20. Ailem beni çağırırsa dahi internetin başından <u>kalkamam</u> .	1	2	3	4	5
21. İnternet kullanabilmek için uykumdan ödün veririm.	1	2	3	4	5
22. İnternet kullanmamdan dolayı ailem ile sorunlar yaşarım.	1	2	3	4	5
23. Arkadaşlarım beni çağırırsa dahi internetin başından <u>kalkamam</u> .	1	2	3	4	5
24. İnternet kullanmamdan dolayı başka etkinliklere (spor, sinema, kitap okuma vb.) ilgim azalır.	1	2	3	4	5

25. İnternet kullanmamdan dolayı ev/iş/okul sorumluluklarımı yerine getiremem ya da ihmal ederim.	1	2	3	4	5
26. Çevremdekiler internette harcadığım zamandan dolayı şikâyet eder.	1	2	3	4	5
27. İnternet kullanmamdan dolayı ailem ile daha az zaman geçiririm.	1	2	3	4	5
28. İnternet kullanmamdan dolayı arkadaşlarım ile daha az zaman geçiririm.	1	2	3	4	5
29. İnternet kullanmamdan dolayı arkadaşlarım ile sorunlar yaşarım.	1	2	3	4	5
30. İnternet ortamında edindiğim arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlarıma tercih ederim.	1	2	3	4	5
31. Gerçek yaşamdaki arkadaşlarımla dışarıda görüşmek yerine internette görüşmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
32. Arkadaşlarımı internetten edinirim.	1	2	3	4	5
33. İnternet benim en iyi arkadaşımdır.	1	2	3	4	5
34. İnternetsiz bir yaşam bana anlamsız/boş gelir.	1	2	3	4	5
35. İnternet kullanmamdan dolayı yüz yüze iletişimde zorluk yaşarım.	1	2	3	4	5

Ek 2: Kişisel Bilgi Formu

ANKET FORMU		
<p>Bu ankette sizi tanımaya yönelik sorular bulunmaktadır. Sadece mevcut durumu yazmanız yeterlidir. Ankette bulunan sorulara vereceğiniz cevaplar tarafımızca saklı tutulacak ve tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır.</p> <p>Anket sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için soruları samimi, düşünerek ve doğru olarak yanıtlamanız gerekmektedir. Lütfen anketlerin üzerine isim belirtmeyiniz.</p> <p>İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.</p> <p style="text-align: right;">Bilişim Teknolojileri Öğretmeni Zeynep TEKİROĞLU</p>		
<p>Not: (Ankette geçen teknolojik araç kavramı internet, akıllı telefon, bilgisayar, tablet, dizüstü ve masaüstü bilgisayarları kastetmektedir.)</p>		
1. Cinsiyetiniz?	☐ Kadın	☐ Erkek
2. Yaşınız?	
3. Medeni Durumunuz?	☐ Bekar	☐ Evli
4. Eğitim Durumunuz?	☐ Eğitim durumum yok	☐ 2 yıllık Yükseköğretim
	☐ İlköğretim	☐ 4 yıllık Yükseköğretim
	☐ Ortaöğretim	☐ Y.Lisans/Doktora
5. Çalışıyor musunuz?	☐ Evet	☐ Hayır
6. 5.soru eğer EVEET ise;		
a)Nerede çalışıyorsunuz?	
b)Kaç saat?	
c)Mesleğiniz?	
7. Belirlenen engellilik düzeyiniz nedir?	%	
8. Engel Türünüz?	☐ Ortopedik(Kemik, Kas, Sinir vb.)	☐ İşitme
	☐ Diğer:	☐ İşitme ve konuşma
		☐ Görme
9. Engel türünüz evden çıkmanıza engel oluyor mu?	☐ Evet	☐ Hayır
10. Bu engellilik durumu kaç saat daha fazladan evde kalmanıza neden oluyor?		
11. Engelliliğiniz doğuştan mı?	☐ Evet	☐ Hayır

12. Evde vaktinizi nasıl geçiriyorsunuz? (* Çoklu seçim yapabilirsiniz)

- Kitap okuma Dijital Oyun oynama
 Tv izleme Bilgisayar/Tablet kullanma
 İnternet kullanma Dinlenme
 Cep telefonu
 Diğer(.....)

13. Ailede başka engelli birey var mı? (Anne/Baba/Kardeşler) Evet Hayır

14. Aylık gelir düzeyiniz? (Evli iseniz SİZİN, bekarsanız AİLENİZİN gelir düzeyi)

- Yok 1-1500 1501-3000 3001 ve üstü

15. Kiminle yaşıyorsunuz? Anne/Baba/Kardeşler Eşim/Çocuklarım
 Dede/Nine Yalnız
 Arkadaşlar

16. Aşağıdaki teknolojik araçlarından hangilerine sahipsiniz? (* Çoklu seçim yapabilirsiniz)

- Cep telefonu Masaüstü/ Dizüstü bilgisayar İnternet Oyun Konsolu
 Diğer (.....)

17. İnterneti DAHA COK hangi amaç için kullanıyorsunuz? (* Tek seçenek işaretleyiniz)

- Haber/ Bilgi /Araştırma Oyun
 Sosyal Medya(Facebook, Twitter vb.) Webde sörf
 Diğer (.....)

18. Gün içinde internet, cep telefonu ve bilgisayar toplam kaç saat kullanıyorsunuz?

- Hiç 0-1 2-3 4-5 6-7 7 ve üstü

19. Gün içinde hangi zamanlarda teknolojik araçları kullanırsınız?

- Sabah Öğle Akşam Gece Aralıklı her vakit Hiçbiri

20. İnternet, akıllı telefon ve bilgisayarın sizi hayata bağlamadaki yeri ve önemini değerlendiriniz?

- Hiç yok Kısmen var Var Çok fazla var

Ek 3: İnternet Bağımlılık Ölçümleri Yüksek Olan Bireylerin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

İNTERNET VE TEKNOLOJİ ARAÇLARINI KULLANAN BİREYLERİN GÖRÜŞME SORULARI

- **Araştırma Sorusu:** *Ortopedik engelli bireylerin engel durumları/yüzdesi ile internet kullanımları arasında bir ilişki var mıdır?*

Yer:.....Tarih ve Saat(başlangıç-bitiş):..... Görüşmeci:.....

GİRİŞ

Merhaba. Ben Zeynep TEKİROĞLU. Bu araştırmanın amacı ortopedik engelli bireylerin engel durumları ve teknoloji kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Teknoloji kullanımlarınızı öğrenmek istiyorum. Teknolojik araç kavramı internet, akıllı telefon, bilgisayar, tablet, dizüstü ve masaüstü bilgisayarları kastetmektedir.

- ❖ Bu görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tamamı gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.
- ❖ Görüşmeye başlamadan önce bana sormak istediğiniz bir soru varsa, önce bunu yanıtlamak istiyorum.
- ❖ Bu görüşmenin yaklaşık 30 dk süreceğini tahmin ediyorum.
- ❖ Görüşmeyi izin verirseniz sesli ve yazılı olarak kaydetmek istiyorum. Buna izin veriyor musunuz?

GÖRÜŞME SORULARI

- 1) İnternet ve teknoloji araçları sizin için ne ifade ediyor, önemi nedir?
- 2) İnterneti kullanım amacınız/amaçlarınız nedir/nelerdir?
- 3) İnternet sizin için bir zorunluluk mu? Olmadığı zaman kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
- 4) Dışarıya / sosyal yaşama az dâhil oluyor musunuz? Eğer Evet ise bu durumun ortopedik engeliniz ile bir ilgisi var mı?
- 5) Günün hangi dilimlerinde internet ve teknolojik araçları kullanıyorsunuz?
- 6) İnternette arkadaş ediniyor musunuz? Bu durum hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 7) İnternet kullanımınızı denetim altında tutmak veya azaltmak için girişimde buldunuz mu? Eğer bulduysanız neler yaptınız?
- 8) İnterneti kullanmanızın ortopedik engeliniz ile bir ilgisi var mı?
- 9) Engellilik düzeyiniz nedir? Bu durum internet ve teknoloji kullanımını nasıl etkiliyor?
- 10) Hem engel yüzdeniz hem de sosyal çevreniz şu anki durumdan farklı olsaydı internet kullanımınız nasıl bir değişim izlerdi?

Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı? Bana zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Bu konuda görüşmeden sonra ekleme istediğiniz görüş ve önerileriniz olursa, lütfen beni nolu telefondan arayabilirsiniz. İyi günler.

Ek 4: İnternet Bağımlılık Ölçümleri Düşük Olan Bireylerin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

İNTERNET VE TEKNOLOJİ ARAÇLARINI KULLANMAYAN BİREYLERİN GÖRÜŞME SORULARI

- **Araştırma Sorusu:** *Ortopedik engelli bireylerin engel durumları/yüzdesi ile internet kullanımları arasında bir ilişki var mıdır?*

Yer:.....Tarih ve Saat(başlangıç-bitiş):..... Görüşmeci:.....

GİRİŞ

Merhaba. Ben Zeynep TEKİROĞLU. Bu araştırmanın amacı ortopedik engelli bireylerin engel durumları ve teknoloji kullanımı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Teknoloji kullanımlarınızı öğrenmek istiyorum. Teknolojik araç kavramı internet, akıllı telefon, bilgisayar, tablet, dizüstü ve masaüstü bilgisayarları kastetmektedir.

- ❖ Bu görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tamamı gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüştüğüm bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağım.
- ❖ Görüşmeye başlamadan önce bana sormak istediğiniz bir soru varsa, önce bunu yanıtlamak istiyorum.
- ❖ Bu görüşmenin yaklaşık 30 dk süreceğini tahmin ediyorum.
- ❖ Görüşmeyi izin verirseniz sesli ve yazılı olarak kaydetmek istiyorum. Buna izin veriyor musunuz?

GÖRÜŞME SORULARI

- 1) İnternet ve teknoloji araçları sizin için ne ifade ediyor, önemi nedir?
- 2) İnternetiniz var mı? İnternetinizin olmamasının nedenleri nelerdir?
- 3) İnternet sizin için bir zorunluluk mu? Olmadığı zaman kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
- 4) Dışarıya/sosyal yaşama az dâhil oluyor musunuz? Eğer Evet ise bu durumun ortopedik engeliniz ile bir ilgisi var mı?
- 5) Günün hangi dilimlerinde internet ve teknolojik araçları kullanıyorsunuz?
- 6) İnterneti kullanım amacınız/amaçlarınız nedir/nelerdir?
- 7) İnternet kullanımınıza bir sınır getiriyor musunuz?
- 8) İnternette arkadaş ediniyor musunuz? Bu durum hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 9) Engellilik düzeyiniz nedir? Bu durum internet ve teknoloji kullanımını nasıl etkiliyor?
- 10) Hem engel yüzdeniz hem de sosyal çevreniz şu anki durumdan farklı olsaydı internet kullanımınız nasıl bir değişim izlerdi?

Başka eklemek istediğiniz bir şey var mı? Bana zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Bu konuda görüşmeden sonra ekleme istediğiniz görüş ve önerileriniz olursa, lütfen beni nolu telefondan arayabilirsiniz. İyi günler.

Ek 5: Valilik İzni

Sayı : 11648479-529-E.10438
Konu : İzin Talebi

T.C.
VAN VALİLİĞİ
İl Yazı İşleri Müdürlüğü

29/06/2017

SN. ZEYNEP TEKİROĞLU
(Şerefiye Mh. Ayaz 3. Sk.
Nane Hatun MTAL İpekyolu/VAN

İlgi : Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlüğü'nün 24/05/2017 tarihli ve 8519 sayılı yazısı.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Entitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Zeynep TEKİROĞLU'nun kamu kurumu ve kuruluşlarında 10/06/2017-31/12/2017 tarihleri arasında fiziksel engelli bireylerin engel durumları ve teknoloji kullanımları arasındaki ilişki konulu yüksek lisans tezi kapsamında engelli personele yönelik anket düzenlemesinde Valiliğimizce bir sakınca görülmemiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Sinan ASLAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

DAĞITIM :

Gereği:
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜNE

Bilgi:
İL JANDARMA KOMUTANLIĞINA
İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE
KAMU KURUM VE KURULUŞLARI
Sn. Zeynep TEKİROĞLU
(Şerefiye Mh. Ayaz 3. Sk.
Nane Hatun MTAL İpekyolu/VAN

Bu Evrakın 5070 sayılı Kanun gereğince
E-İMZA ile imzalandığı tasdik olunur. 29.6.2017

*Bu belge elektronik imzalıdır. imzalı suretinin aslını görmek için <https://www.e-cisleri.gov.tr/Evrak/Döneridaha> adresine girerek (Kw/RBE-+xBmB/-UeA3XR-frvg41-xhSUJFca) kodunu yazınız.

Cumhuriyet Caddesi Hükümet Konagi 65100
Telefon No: (432)214 96 42 Faks No: (432)215 86 17
e-Posta: vazisleri@van.gov.tr İnternet Adresi: www.icisleri.gov.tr

Bilgi için: Sevgi KARASU
VERİ HAZIRLAMA VE KONT.İŞLETMENİ
Telefon No:

Ek 6: İpekyolu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı İzni

T.C.
İPEKYOLU KAYMAKAMLIĞI
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı

Sayı : SYDV/2017-248
Konu : Dilekçeniz Hk.

23/02/2017

Sayın Zeynep TEKİROĞLU
Şerefiye Mah.Ayaz 3.Sk.Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
İpekyolu/VAN

06.02.2017 tarihli dilekçenizde belirtmiş olduğunuz, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknoloji bölümünde yüksek lisans tez ödeviniz olan 2022 kapsamında engellilerle ilgili verileri almanız uygun görülmüş olup, listeler yazımız ekine sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

M. ALİ SALEM
Vakıf Müdürü

EK: Liste (79 Sayfa)

Adres : Şerefiye Mahallesi Milli Egemenlik Caddesi
Karizma İş Merkezi No:1 İpekyolu/VAN
Telefon: 0(432) 2158081

Ayrıntılı Bilgi : H.kadaş Büro Görevlisi
Faks: 0(432) 2153888

Ek 7: Sağlık Bilimleri Üniversitesi Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi İzni

TC.
SAĞLIK BAKANLIĞI
TÜRKİYE KAMU HASTANELERİ KURUMU
Van İli Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği
S.B. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yöneticiliği

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ VAN EĞİTİM VE
ARAŞTIRMA HASTANESİ - SAĞLIK BİLİMLERİ
ÜNİVERSİTESİ VAN EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİ
03/03/2017 11:04 - 36866945 - 915.03.03 - E.11411

0004430939

Sayı : 36866945.060-99/
Konu : İzin Talebi Hk.

Sn.Zeynep TEKİROĞLU

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilişim Öğretim Teknolojileri Bölümü yüksek lisans öğrencisi Zeynep Tekiroğlu tarafından yürütülecek olan "*fiziksel engelli bireylerin engel durumları ve teknoloji kullanımları arasındaki ilişki*" isimli çalışması kapsamında ilgili araştırmacı tarafından hastanemizde bahsi geçen araştırmasıyla ilgili anket çalışmasının yapılması uygun görülmüştür.
Bilgi ve gereğini rica ederim.

Op.Dr.Ümit Haluk İLİKLERDEN
Hastane Yöneticisi

**Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı ile Aynıdır
İşlem Tarihi: 05.05.2017**

Bölge E.A.Hastanesi
Ali YETKİN
V.H.K.İ.Sicil:650081
Evrak Kevni

e-Posta:abdullah.ertas2@saglik.gov.tr

Bilgi için: Abdullah ERTAŞ
Ünvanı: V.H.K.İ

Evrakın elektronik imzalı suretine <http://e-belge.saglik.gov.tr> adresinden ad9e660a-423e-409e-b66c-115ccd93a446 kodu ile erişebilirsiniz.
Bilgi için: 0432 217 7604 (Dahili) 23650 Elektronik imza ile imzalanmıştır.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Zeynep TEKİROĞLU

Doğum Yeri ve Tarihi : Giresun / 04.11.1990

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi /Teknik Eğitim Fakültesi

Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi / Bilgisayar ve Öğretim
Teknolojileri Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurum : Nene Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

İletişim

E-Posta Adresi : zeyneptekirogluu@gmail.com

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

15.03/2019

Tez Başlığı / Konusu

Ortopedik Engelli Bireylerin İnternet Bağımlılığı ve Teknoloji Kullanımlarının İncelenmesi

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam ...92... sayfalık kısmına ilişkin, 15.03.2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin...intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 17 (ONYEDİ) dır.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayımlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

ZdT
15.03/2019
Zeynep TEKİRÖĞLU
Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : Zeynep TEKİRÖĞLU

Öğrenci No : 15940001020

Anabilim Dalı : Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi ABD

Programı : Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı

Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN
Mustafa Serkan GÜNBATAR

15.03/2019

ENSTİTÜ ONAYI

UYGUNDUR

15.03/2019

Servet CAN

Enstitü Sekreteri